Magyarok története

Oslói hírek

Vidám oldal

Farsang

„Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról”

Nyári történetek

Olvasmány

Magyar Ligeti

Alapította 1999-ban: Tar Károly

17. évf. 73-75. sz. A SKANDINÁVIAI MAGYAROK CSALÁDI LAPJA 2015 / 1 - 3

A tartalomból:

Lélekgondozó 20-21
Nyári történetek 12-13, 27, 33-41, 52-55
Iskola 48-51
Ághegy könyvek 28
Házunk tája 16-19, 22-26, 29-38, 44-45, 62-63
Magyar Elektronikus Könyvtár 40-42
Magyarok története 56-57
„Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról” 10-14,
Itthon-otthon 59-63
Oslói oldal 66-68
Heksinki oldal 49-61
Dán oldal 73
Vidám oldal 74-75

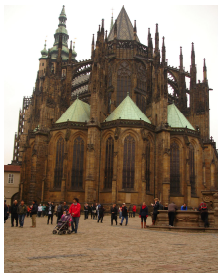

A hátlapon: Szilágyi László fotója: Helsingborgi kikötő; Helsingborg, Svédország, 2001

Az Ághegy-Liget Baráti Társaság honlapja:
http://aghegy.hhrf.org/tarsasag

Skandináviában rengeteg a liget (lund), de MAGYAR LIGET csak egy van!

Szerkesztő:
Tar Károly
tar.karoly@gmail.com
Munkatársak:
Dr. Békássy N. Albert - bekassyan@gmail.com
Székely János nikon@amdazerg.info
Fiókszerkesztőségek:
Moritz László - laszlo.moritz@spray.se
Malmö: Dr. Szalontai Éva - evaszal@axelero.hu
Oslo: Kovács Ferenc - ferenc.kovacs@media.uio.no
Budapest: Aniszi Kálmán - aniszi_kalman@g51.kibernet.hu
Kolozsvár: **Kovács Magda**, kovacsmagdi45@gmail.com
Sárga Nóra norasarga@gmail.com

Az aláírt írásokért a szerzők felelősek. A szerkesztőség a beküldött írások magyarítását kötelességének tartja. A lapot a skandináviai magyar egyesületek és jóakaróink sokszorosítják és terjesztik.

Lapunk a világhálón: http://magyarliget.hhrf.org
ISSN 1404-7780

Kerék Imre: Farsang

Arcod rejtsed álarc mögé,
öltsél cifra maskarát,
szökjünk, tomboljunk.
Itt a farsang,
pönögjenek citerák!
Sült malacka vicsorít ránk
fehér gyöngysor a foga,
Együnk-igyunk,
dorbézoljunk,
nyekeregjen a duda!
Járjuk-ropjuk, hadd dobogjon
nyírfakéreg bocskorunk!
Három napig tart a vígság
majd a böjtben alhatunk.

Csoóri Sándor: Esti párbeszéd

Jó estét, hársfa!
Hová készülsz?
-Bálba!
Hová, milyen bálba?
-Hold udvarába
sárgarigó-bálba.
Mit csinálsz te ott?
-Gyere velem majd meglátod,
ághegedűn muzsikálok,
rigóknak dalolok.

Csoóri Sándor: Farsangi kutyabál

De érdekes volna,
ha kutyabál volna,
s farsang napján
minden kutya
bálba gyalogolna,
nagy kutya is,
kis kutya is,
kit csíp még a bolha.

Pálfalvi Nándor: Farsang

Táncra, táncra kisleányok,
daloljatok fiúk,
itt a farsang, haja-huj,
ne lássunk most szomorút!
Mert a farsang februárban
nagy örömet ünnepel,
múlik a tél, haja-huj,
s a tavasznak jönni kell!

A farsang

a nagy zabálások és a fecsegés ideje

A farsang hossza évről-évre változik, mivel zárónapja a húsvét időpontjához kötődik. Vízkereszttől (január 6.) a húsvétot megelőző 40 napos nagyböjt kezdetéig, azaz hamvazószerdáig tart. Farsang a tavaszvárás pogány kori, igen változatos képet mutató ünnepeiből nőtt ki, gyakorlatilag a zajos mulatozás, a tréfacsinálás, bolondozás, eszem -iszom és az advent lezárulásával, a párkeresés, udvarlás időszaka. Magyarországon a farsangi szokások a középkorban honosodtak meg, és számos idegen nép hatása érvényesült bennük. A városi polgárság elsősorban a német hagyományokat vette át (erre utal az elnevezés is az olasz carneval helyett), míg az arisztokrácia körében az itáliai és francia szokások terjedtek inkább el. De fellelhetők pogány germán vagy éppen ókori görög, római motívumok is. Maga a szó német eredetű, faseln jelentése fecsegni. Ebben az időszakában már az ókori Rómában is rendeztek álarcos felvonulásokat, zenés táncmulatságokat, úgynevezett Saturnalia ünnepet, a téltemetés-tavaszvárás jegyében. A mulatságok egy álló hétig tartottak, a szegényeket megvendégelték, a családtagok ajándékokat adtak egymásnak. Ilyenkor rendezték a kedvelt gladiátor viadalokat is. Latin nyelvterületen a carneval szó a farsang megfelelője, jelentése a hús elhagyása. Más magyarázatok szerint azt a díszes szekeret nevezték carrus navalisnak, amelyet egykoron vidám, álarcos menet tolt végig Róma utcáin, innen a karnevál elnevezés.

Maszkos alakoskodások

Magyarországon már Mátyás korában divatban voltak bizonyos itáliai mintákat követő álarcos mulatságok, sőt II. Lajos udvarában harci játékokat is rendeztek. Az egyház kezdetben rossz szemmel nézte a fékevesztett mulatozást, az ördög művének tartotta és üldözte is. Dacára az egyházi tiltakozásnak, a farsang időszakának megünneplését nem tudták visszaszorítani. Annak ősi, pogány gyökerei, melyek szoros kapcsolatban állnak a termékenység, bőség varázslással, a tél elmúlta felett érzett örömmel, a tavasz beköszöntét siettetni szándékozó rítusokkal erősen éltek a nép hagyományaiban. Farsang ünnepéhez kötődik Magyarországon a népi színjátszás kialakulása. A különféle maszkos alakoskodásokból nőttek aztán ki a különféle dramatikus játékok, amelyekben tipikus alakokat személyesítettek meg. Ilyenek voltak a cigány, a betyár, a koldus, a vándorárus, a menyasszony, vőlegény. Kedvelt volt a férfi-női szerep- és ruhacsere. Szívesen alkalmaztak állatmaszkokat is, gyakran feltűnik a játékokban a kecske, a ló, a medve. Már a XVI. századtól vannak adataink az egyik legnépszerűbb alakoskodó játékról, az ún. Cibere vajda - Konc király párviadaláról. Az egyik szereplő a böjti ételeket (cibere), a másik a húsételt személyesíti meg, az ő viszálykodásukról szól a játék. A legismertebb alakoskodó szokás magyar nyelvterületen a mohácsi busójárás. A délszláv eredetű sokácok faálarcos felvonulásairól már a XIX. századból vannak feljegyzések, bár ezek általában a vigadalom botrányos részleteit emelik ki. Mivel az álarcok a szereplőknek inkognitót biztosítottak, viszonylag gyakran került sor verekedésre, nők molesztálására, ami ellen a felháborodott közvélemény a hatóságok segítségét követelte. A XX. század folyamán aztán ezt az izgalmas ünnepet sikerült mederbe terelni, és ekkor terjedt el a busójárás elnevezés is, a sokácok ezt a farsangot záró eseményt Poklada átöltözés, átváltozás néven említik.

Falufeljáró menet

Gyakorlatilag a nagyobb falvakban tartott álarcos, jelmezes felvonulások, melyeket legtöbbször a farsang utolsó napjaiban, azaz farsang farkán rendeztek. A menetben ott haladtak a tipikus figurák (cigány, koldus, betyár, vándorkereskedő, borbély...), időnként megálltak és rögtönzött tréfás jeleneteket adtak elő. Gyakran szerepelt a menetben egy álmenyasszony illetve álvőlegény is, és különösen, ha abban az időben nem tartottak valódi lakodalmat a faluban, tréfás esküvőt rendeztek nekik. Hogy a móka még nagyobb legyen, gyakorta a férfi-női szerepeket felcserélték, vagy a női szerepeket is férfiak alakították. A felvonulókat általában muzsikusok is kísérték. A Felvidéken szlovák mintára terjedt el az ún. bakkuszjárás (Bacchus római boristen nevéből), melynek során kecskebőrbe bújt álarcos alakok ijesztgették a lányokat, megtréfálták a falubelieket. Gyakori volt a téltemetés vagy farsangtemetés dramatikus megjelenítése is. A telet általában szalmabáb személyesítette meg, de lehetett csúf öregasszonyt ábrázoló rongybábu is. Ezeket aztán általában elégették, vagy betemették a hóba.

Bálok, táncmulatságok

A karácsonyi időszak elmúltával, a mezőgazdasági munkák megkezdése előtt, a telet záró időszakban sokfelé rendeztek bálokat, táncmulatságokat a falvakban, illetve a nagypolgárság és az arisztokrácia a városokban. Vidéken általában a kocsma vagy a fonó volt a színtere ezeknek az eseményeknek. A különféle szakmák, céhek báljai mellett megtalálhatók az asszonyok, sőt a gyermekek báljai is. Népszerűek voltak a batyus bálok, ezekre a résztvevők vitték az ételeket, jellemzően kalácsot, süteményt és általában baromfihúsból készült fogásokat. A farsangi báloknak mind a paraszti életben, mind pedig a városi nagypolgárság körében komoly hagyományai voltak. Magyarázata ennek, hogy az eladó lányokat illetve a házasulandó fiatalembereket ezeken az eseményeken vezették be úgymond a társaságba, tehát a párválasztásban, társasági életben volt fontos szerepük. A legtöbb lakodalmat is ebben az időszakban tartották faluhelyen.

Február a farsang időszaka, amelynek minden európai országban keresztény és pogány szokásokkal keveredő, gazdag hagyományai vannak. Ha belegondolunk, alapvetően nem túl vidám szakasza ez az évnek – a hideg és sötétebb nappalok még jellemzőek, de az adventi készülődésen és karácsonyi ünnepeken már túl vagyunk. Nem is csoda, hogy Európa legtöbb vidékén – vidéken és nagyvárosokban egyaránt – ez jellemzően a gazdag bálok, karneválok, az önfeledt mulatozás, dús lakomák, az életöröm, szórakozás, bolondozás és tánc időszaka, amelyekkel kis vidámságot csempészünk a hideg téli napokba. A karneváli időszak gyökerei az ókori Görögországba és a római birodalomba vezetnek. A farsangi szezon előképe a görögök Dionüsszia nevű télzáró ünnepségsorozata, amelyet a bor istene, Dionüszosz tiszteletére rendeztek, és hasonló szokások köré épült a rómaiak Bacchanalia ünnepsége is.

A világ legismertebb karneválja kétségkívül az évszázados hagyománnyal rendelkező Riói karnevál – igazi örömünnep, ahol a sokszor keveset takaró jelmezek és a tánc, a szamba a főszereplők. Európából a velencei karnevál a legismertebb, ahol szintén díszes (de már sokkal többet elfedő) maskarákba és álarcokba öltözött emberek lepik el a várost. Számtalan, hasonló hagyományokkal rendelkező hatalmas karnevál létezik még szerte Európában, talán nem is gondolnátok, milyen sokfelé – ezekből mutatjuk be most a legnagyobbakat. (Pinterest oldalunkon további képeket találtok valamennyi itt bemutatott karneválhoz.)

A velencei karnevál (február 15. – március 4.) programjában színházi előadások, koncertek, bálok és jelmezversenyek követik egymást, a Szent Márk téren pedig minden este szabadtéri buli várja a látogatókat. Az első lejegyzett karnevált 1094-ben rendezték meg a Dózse tiszteletére, bár hivatalos ünneppé csak a XIII. században vált. A karneválok idejére minden tilalmat feloldottak, de az utcákat elárasztó álarcos tömeget egy idő után különféle rendeletekkel kellett kordában tartani. Ekkor alakultak ki a híres, jellegzetes álarcok, maszkok és jelmezek, amelyek mára a város legjellemzőbb szuvenírjeivé váltak. Napóleon 1797-ben betiltotta a féktelen tivornyába fajuló ünnepségeket, amelyeket csak 1980-ban elevenítettek fel újra az olaszok. Azóta is töretlen a népszerűsége, évről évre több millió turista látogatja meg a várost a világ minden tájáról – mára vitathatatlanul ez a város legnagyobb turisztikai attrakciója.

Az ünnepség kezdete: érkezik a karnevál angyala - Volo dell'Angelo

A nizzai karnevál, Franciaország (február 14. - március 4.)
A francia Riviéra – és talán egész Franciaország – legnagyobb téli eseménye a hamvazószerda előtt két hétig tartó nizzai karnevál. A velencei karnevál mintájára megrendezett Carnaval de Nice első írásos említése 1294-ből származik, de igazi hagyománnyá a 19. század végétől vált. Az ünnepségre jellemzőek a színes, díszes jelmezek, a hatalmas papírmasé bábuk felvonulása, a tűzijátékok, és helyi specialitás a (debreceni virágkarneválhoz hasonló) virágos felvonulás (batailles de fleurs). Ez a karnevál legizgalmasabb része, amikor körülbelül húsz, több százezer virággal borított óriási kocsi vonul fel a Promenade des Anglais-n. Az első ilyen virágparádét 1876-ban tartották. A „virágok csatáját" a fesztivál alatt többször is megrendezik, amelynek a nézők is aktív résztvevői; a menetből egymásra és a közönségre is bőven szórnak a virágokból.

A karnevál Santa Cruz de Tenerifében, Spanyolország (február 26. – március 9.)

Európából talán a Spanyolországhoz tartozó Kanári- szigeteken, Tenerifén megrendezett fesztivál rokonítható leginkább a Riói karnevállal. Tulajdonképpen egy hatalmas buli, feltűnő ruhakölteményekbe öltözött csinos lányokkal, pompás jelmezekkel, menetelő zenekarokkal és fergeteges partikkal. A sziget szinte valamennyi lakója részt vesz az ünnepségsorozaton, amely két héten át vonzza az érdeklődőket a világ minden tájáról. A karnevál hivatalos részén több száz csoport lép fel, az „utcai" rész pedig a színes felvonulásokat jelenti. Számos külön rendezvény kapcsolódik a hivatalos programhoz, megválasztják a karnevál királynőjét (ami tulajdonképpen televízión közvetített szépségkirálynő választás), ifjú királynőjét és idősebb királynőjét is. Az utcákon különböző bandák versenyeznek, számos felvonulást és versenyt, közös táncos eseményeket szerveznek gyerekeknek és felnőtteknek. 1987-ben egyszerre kétszázezer látogató táncolt egyszerre a karnevál egyik szabadtéri programján, amely bekerült a Guinness rekordok könyvébe is. A karnevált egy bizarr esemény, a „szardíniák temetése" zárja, ahol feketébe öltözött gyászoló tömegek – főképp síró özvegyek – búcsúztatják a fesztivált és az ünneplést. A „temetés" végén (tisztító)tüzet gyújtanak, (szimbolikusan elégetnek egy hatalmas, papírmaséból készített szardíniát), amely az önfeledt mulatozást lezárja, és felkészíti az embereket a nagyböjti időszakra.

A Binche-i karnevál, Belgium (március 2-4.) Belgium egyik legnagyobb és legbizarrabb fesztiválja a háromnapos karnevál Vallónia egy kisvárosában, a harmincezer fős Binche-ben, közvetlenül hamvazószerda előtt. A fesztivál főszereplői a Gillek: bohócszerű, zöldszemű maszkot viselő figurák, akik mulatozva és sörözve vonulnak. A szokás eredete homályba vész, de hagyományosan csakis a helyi lakosok, közülük is csak a férfiak ölthetik magukra a Gillek jelmezét, amely szerep a családokban apáról fiúra öröklődik. Természetesen az itteni fesztiválból sem hiányoznak az egyéb bizarr jelmezek, utcai felvonulások és mulatozások – különböző munkahelyi és önszerveződő csapatok öltöznek be ilyenkor egységes jelmezekbe. A jelmezek igen vegyes képet mutatnak: időnként a velencei maskarákat idézik, flitterekkel és tollakkal gazdagon díszített maszkkal, de vannak bohócok, mazsorettnek öltözött férfiak és népviseletet idéző ruhák is. Minden csapatnak van dobosa, az ő vezetésükkel körbemasíroznak a városkán, majd betérnek a saját kocsmájukba. A fesztivál gyökerei a 16. századig nyúlnak vissza, így Európa egyik legrégebbi utcai karneváljának számít, amelyet az UNESCO a szellemi örökségek listáján is nyilvántart. A fesztivál utolsó napján hajnalban indul a „narancscsata", amikor a Gillek hatalmas kosarakból gyümölcsöket dobálnak a tömegbe – ezt nehéz megúszni száraz bőrrel.

A karnevál legjellegzetesebb alakjai: a Gillek

Az Aalsti karnevál, **házunk tája**
Belgium (március 2-4.) Belgium
másik nagy régiója, Flandria legismertebb karneválját Aalstban tartják, mely első írásos említése a 15. századból származik. A karneválnak itt is fontos eleme a jelmezbe bújt helyiek felvonulása, rengeteg női ruhába bújt férfival találkozhatunk, és itt is sor kerül a karnevál hercegének megválasztására, aki szimbolikusan a város polgármestere lesz az ünnepség idejére. Az események egyik fontos szereplője a Nagy Károly mondakör híres lova, Bayard (hollandul Ros Beiaard), aki a legenda szerint megmentette lovasát és három testvérét attól, hogy Nagy Károly elfogja őket. A karnevál szintén szerepel az UNESCO szellemi örökségi listáján.

Aalst-i hangulat (fotó: Eric T'Kindt)

A kölni karnevál (2013 november 11. – 2014. március 4.) A kölni karnevál a hagyományok szerint a leghosszabb az itt felsoroltak között. Hivatalosan minden év november 11-én, 11 óra 11 perckor kezdődik, és egészen a nagyböjt előtti hamvazószerdáig tart. A helyiek ezt a hagyományőrző ünneplést az „ötödik évszaknak" nevezik. A karnevál persze Kölnben sem négy hónapon át tart – az advent idejére felfüggesztik, a hivatalos programok csak újév első napjaiban folytatódnak, amelyek közül a hamvazószerda előtti egy hét a legintenzívebb. Legnagyobb ünnepe pedig az ezt megelőző hétfő, a Rosenmontag: ekkor tartják a kocsis, fúvószenekaros, tánckaros, lovas felvonulást, és ekkor köszöntik a farsang három jelképes figuráját, a karnevál hercegét, földművesét és hajadonját, akik hagyományosan mind férfiak. A rosenmontagi felvonulásra a teljes város díszbe öltözik, valamennyi járókelő maskarát ölt és az utcán énekel és táncol. A jelmezek között hagyományosakat és egészen moderneket is találunk, a felvonuló hatalmas kocsikról a helyiek cukrot, csokit és virágot szórnak a nézelődőkre. A menet 4-5 órán keresztül tart, utána a város kocsmáiban folytatódik a buli. A beöltözést a látogatóktól is elvárják – legalább egy bohókás kalap vagy bohócorr mindenkinek kötelező.

Felvonulás a kölni karneválon

A rijekai karnevál (január 17. – március 5.) Az egyik legnagyobb karnevál Európában, és bár nagy hagyományokkal rendelkezik, mostani formájában csak 1982-es újjászervezése óta rendezik meg. Azóta a fesztivál több mint húszezer résztvevővel és félmillió látogatóval számol minden évben. Már az 1900-as években is színes, jelmezes felvonulások jellemezték Rijekát. Ide járt mulatni és a „gonosz telet" elűzni az osztrák, a magyar, az orosz és a német nemesség. A karnevál minden évben hivatalosan a rendezvény szépségkirálynőjének megválasztásával kezdődik, akinek a polgármester átadja a város kulcsát. A kiválasztáskor sokkal inkább a jelmez, mint a szépség számít, emellett a királynőnek jó humorral és tánctudással is rendelkeznie kell. A másik jelentős esemény a helybéli gyerekek jelmezes felvonulása, a gyerekek karneválja. Ezt mindig nagy felhajtás kíséri, az ország másik végéből is felutaznak a rokonok, hogy lássák gyereküket, unokájukat. A több mint egy hónapos rendezvény majdnem minden napjára jut program – ha éppen nincs karneváli felvonulás, akkor is bőven találunk koncerteket, kiállításokat és esti jelmezes bulikat.

Óriási tömegeket vonz a rijekai karnevál

A képek forrásai: a karneválok hivatalos oldalai (linkelve a címekben), illetve aalsti karnevál: www.unesco.org - Frank Potie, Eric Kindt, Jan Ardans; Binche-i karnevál: Laurent Dussaussois, Bertrand Empain

A farsangi mulatságokat gazdagon terített asztalok jellemzik: sok a különféle húsokból készített leves és sült, sok az édesség; a következőkben jellegzetes farsangi ételek receptjeiből adunk némi ízelítőt.

Levesek

Gombás korhelyleves

hozzávalók: 25 dkg füstölt hús, 10 dkg füstölt kolbász, 40 dkg savanyú káposzta, 10 dkg gomba, egy fej vöröshagyma, egy csokor petrezselyem, 4 dkg liszt, 2 dl tejföl, 2-3 evőkanál olaj, őrölt bors, pirospaprika, só

A hagymát apróra vágjuk, olajban megpirítjuk, majd rátesszük a kockákra vágott húst, és pirospaprikával szórjuk meg, majd pedig hozzáadjuk a savanyú káposztát. Erre aztán annyi vizet öntünk, hogy ellepje, és fedővel letakarva főzzük. Közben a vékonyra szeletelt gombát kevés olajban megpirítjuk, vágott petrezselyemmel, sóval, borssal ízesítjük. A pirított gombát a káposztához keverjük, felengedjük, és felforraljuk. Világos rántást készítünk, ezzel a levest besűrítjük. Végül beletesszük a felkarikázott kolbászt, valamint a tejfölt, és még 2-3 percig forraljuk.

Savanyú becsinált leves

hozzávalók: 40 dkg sertéshús, 10-10 dkg sárga- és fehérrépa, 5 dkg zeller, 5 dkg karalábé, egy csokor petrezselyem, 2 tojássárgája, 2 dl tejföl, 1-2 evőkanál olaj, ecet és só

A kisebb kockákra vágott sertéshúst kevés olajban megpirítjuk, majd megsózzuk, és felengedjük körülbelül 1,2 l vízzel. Amikor a hús félig puhára főtt, hozzáadjuk a felkockázott zöldségeket, a vágott petrezselymet, és puhára főzzük. Ezután a levest levesszük a tűzről, és belekeverjük a tojássárgájával elhabart tejfölt, végül pedig kevés ecettel enyhén savanykásra ízesítjük.

Húsételek

Farsangi részeges csirke

hozzávalók: egy csirke, 8 dkg vaj, 3 dl fehérbor, 12 dkg füstölt szalonna, majoránna, őrölt bors és só.

A megmosott csirkét kívül-belül megsózzuk, belsejét majoránnával, külső felületét borssal fűszerezzük. Az így előkészített csirkét magas falú tepsibe helyezzük, leöntjük olvasztott vajjal, továbbá aláöntjük a fehérbort. Sütőben, letakarva pároljuk, szükség szerint pótoljuk az elpárolgott bort. Amikor megpuhult, hajszálvékony szalonnaszeleteket borítunk rá, és ropogósra sütjük.

Boros pecsenye

hozzávalók: 50 dkg sertéscomb, 2 zsemle, 3 dl fehérbor, 10 dkg gomba, 10-10 dkg sárga- és fehérrépa, 5 dkg zeller, 1 tojás, 1 tojássárgája, 1 dl paradicsomlé, 1-2 evőkanál olaj, egy csokor petrezselyem, őrölt szegfűbors, őrölt fehér bors, só

A zsemléket a fehérborba áztatjuk, majd jól kinyomkodjuk, és összekeverjük a szeletekre vágott, olajban megpárolt gombával, a párolt zöldségekkel valamint az apróra vágott petrezselyemmel. Ezt követően az egészet ledaráljuk, keverőtálba helyezzük, hozzáadjuk a tojást, továbbá szegfűborssal, borssal, sóval ízesítjük, és összedolgozzuk. A húst négy nagy szeletre vágjuk fel, a szeleteket jól kiveregetjük, a tölteléket elosztjuk rajtuk, majd felgöngyöljük a szeleteket. Kevés forró olajban pirosra sütjük, hozzáöntjük a paradicsomlevet valamint a bort, és puhára pároljuk. Az így elkészített húst felszeleteljük, és párolt zöldségekkel tálaljuk.

Konyakos kacsasült

hozzávalók: egy pecsenyekacsa, egy fej vöröshagyma, 8 dkg császárszalonna, 5 dkg liszt, 2 dl vörösbor, 5 cl konyak, 12 dkg kacsamáj, 4 dkg vaj, 1 dl olaj, egy csokor petrezselyem, 2 babérlevél, kakukkfű, só.

A kacsa aprólékát, a negyedekre vágott hagymát és a kockákra vágott császárszalonnát kevés olajban megpirítjuk. Meghintjük

liszttel, ráöntjük a vörösbort, kevés vizet és a konyakot. Petrezselyemmel, babérlevéllel, kakukkfűvel, sóval ízesítjük, és 30-35 percig nem erős tűzön forraljuk, majd finom szűrőn keresztül leszűrjük. A kacsa máját kevés vajban megpirítjuk, majd áttörjük, és a leszűrt mártásba keverjük. Közben a kacsát sütőben ropogósra sütjük; amikor megsült, zsírját is a mártásba öntjük. Tálaláskor a kacsát feldaraboljuk, és a mártással leöntve, pirított burgonyával kínáljuk.

Tésztafélék, édességek

Sonkás kifli

hozzávalók: 20 dkg liszt, 10 dkg vaj, 2 tojássárgája, 1 tojás, 1 dl tejföl, 15 dkg sonka, 5 dkg vaj, pirospaprika, só

A lisztet a vajjal, a tojássárgájával, kevés tejföllel és sóval tésztává gyúrjuk. Vékonyra kinyújtjuk, és háromszögletű darabokra vágjuk. A sonkát ledaráljuk vagy apróra vagdaljuk, vajjal és pirospaprikával gyúrjuk össze. Az így nyert sonkás tölteléket a háromszögletű tésztácskákon elosztjuk, majd ezután a kis háromszögeket kifli formára feltekerjük, tojással megkenjük, és forró sütőben megsütjük.

Farsangi fánk

hozzávalók: 38 dkg liszt, 4 dkg élesztő, 6 tojássárgája, 7 dkg vaj, 8 -9 evőkanál tej, 1 evőkanál cukor, 1 kávéskanál rum, negyed citrom reszelt héja, csipetnyi só, olaj, vaníliás cukor, barackíz

Az élesztőből a cukorral, kevés liszttel és négy evőkanál langyos tejjel kovászt készítünk. A tál közepére - amelyben a fánk készül - tesszük a kovászt, köréje a lisztet. Betakarjuk, és langyos helyre tesszük, amíg megkel. A tojássárgákat a sóval elkeverjük, és a liszthez öntjük, hozzáadjuk az olvasztott vajat valamint a maradék felforralt, kihűtött tejet. Addig verjük, amíg hólyagos nem lesz (ilyenkor már elválik a kanáltól), majd betakarva meleg helyen kelni hagyjuk. Végül lisztezett deszkára borítjuk, és ujjnyi vastagságúra nyújtjuk ki. Ezt követően letakarjuk, és hagyjuk tovább kelni, majd kiszaggatjuk, és forró olajban kisütjük (először fedő alatt, majd a megfordítás után már fedő nélkül). A fánkokról az olajat szalvéta segítségével leitatjuk, majd meghintjük vaníliás cukorral, és barackízzel kínáljuk.

Ahogyan a karácsony sem teljesen egyforma minden országban, úgy a farsangi szokások sem – milyen is lenne, ha mindenki azonos módon ünnepelne? Éppen a különbségükben van a jellegzetességük. Lássuk, miként űzik a telet Európa országaiban, Ázsiában és Amerikában?

Franciaország

Franciaországban két fő karnevált ünnepelnek: a nizzait és a párizsit. Nizzában már 1294-ben is éltek a farsangi szokások – ma az ünnepséget évente rendezik és több millió látogatót vonz a nagyböjtöt megelőző két hétben. A párizsi karnevált egy ismert, bolondos középkori fesztivál napja után tartják – a szokás a 16. századba, vagy még ennél is korábbra nyúlik vissza -, de 1952 és 57 között nem rendezték meg.

Németország, Svájc és Ausztria

A farsangi karnevál-hét a hamvazószerda előtti csütörtökön kezdődik, parádés felvonulás közepette zajlik a hétvége folyamán és hamvazószerdával végződik. A főbb ünnepségek a Rosenmontag (Rózsák hétfője – húshagyókedd előtti hétfő) körül történnek. Számos városban ünneplik a húshagyókeddet.

A német nyelvű országokban a karneválnak két típusát tartják. Nyugat-Németországban a Rheinish Carnival a szokás, mely a kosztümös, parádés felvonulásokról híres. A kölni karnevál a legnagyobb és legismertebb. A „Karnevál csütörtök” vagy idős hölgyek napja, tulajdonképpen megemlékezés az 1824-es mosónő lázadásról. A „sváb-alemann” karnevál vagy Fastnacht Baden-ben és Délnyugat-Németországban divat, Svájcban illetve Nyugat-Ausztriában. Hagyományosan azt az időpontot jelöli, amikor véget vetnek a „zord téli szellemek” uralmának.

Olaszország

Ki ne ismerné az olasz farsangi karneválokat? A leghíresebb a velencei, a Viareggio-i, az Ivrea és Acireale karnevál. A velenceit először 1268-ban rendezték meg. Felforgató jellege miatt az elmúlt évszázadokban számos alkalommal próbálták korlátok közé szorítani a maszkos-jelmezes ünneplést, ami a velencei karnevál lényege. Több éven át nem is ünnepelték, amikor a város osztrák fennhatóság alá került 1798-ban, a 20. század végére azonban újjáéledt a farsangi szokás.

A Viareggio-i karnevál egy hónapos és a legismertebb Európában, különösen nevezetes a híres embereket kifigurázó maszkok és jelmezek miatt. 2001-ben karnevál fellegvárat is építettek. Az Ivrea karnevál a „Narancsok harcáról” ismert, amikoris az egymással szembenálló felek gyümölcsökkel dobálóznak – ez az esemény, melyet felidéznek, a középkorban tényleg megtörtént.

A Milánói érsekség legnagyobb részén a farsangi karnevál több mint 4 napig tart, a hamvazószerdát követő szombatig.

Anglia

Angliában a nagyböjtöt megelőző időszakot Shrovetide-nak nevezték el (lényegében a farsang utolsó három napja). Annak volt az ideje, hogy az emberek bevallják bűneiket – a kontinenssel szemben sokkal kevésbé szólt a karneválokról. Manapság a húshagyókeddet Palacsinta Napként ünneplik, de a nagyböjthöz kapcsolódó Shrovetide azért némileg túlélte a 16. században az angol reformációt. Talán az egyetlen Shrovetide karnevál, amit ünnepelnek, Cowes és kelet-Cowes területén szokás, a Wight szigeten. A legnagyobb farsangi karnevál Angliában a Notting Hill karnevál, mely azonban nem kapcsolódik a nagyböjthöz – augusztus végén tartják. Egy karibi hagyományból származik – valójában egy „kulturális transzplantáció”.

Oroszország

A nagyböjt előtti utolsó héten ünneplik Oroszországban az ún. Maslenitsa-t. Palacsinta hétnek vagy „sajthétnek” is hívják. Orosz népi ünnepség, mely némely, pogány időkből származó hagyományt is magába foglal. A Maslenitsa alapvető eleme az bliny orosz palacsinta, mely a napot szimbolizálja. Kerek és aranyszínű, de csak olyasmivel készül, amelyet az ortodox hagyományok megengednek: vaj, tojás, tej (az ortodox nagyböjt szerint a húsfogyasztás egy héttel a tej- és tojásfogyasztás előtt szűnik meg). A Maslenitsa során a maskarák viselése, a hógolyó csata, a lovasszán-túra is népszerű. Az ünnepség kabalája általában „Maslenitsa asszonya” – korábbi nevén Kostroma -, illetve annak szalma képmása, fényes ruhákba öltöztetve. Az ünneplés tetőpontjaképpen Maslenitsa asszonyát vasárnap este megfosztják cicomájától és a máglya martalékává válik.

Szentpétervárott azonban modern fesztivált tartanak, amely mindig egy meghatározott időpontban zajlik (vasárnap, és május 27-hez közel).

Egyesült Államok

Az USA-ban a farsangi ünnepségek a Mardi Gras nevet viselik. Először csak az öböl részein ünnepelték, de ma már valamennyi állam tartja. A farsangi szokás maga az egykori francia gyarmatnak számító város, Mobile (ma Alabama területe), New Orleans (Lousiana) valamint Biloxi (Mississippi) területéről származik. Ezek a városok mind azok közé tartoztak, ahol évről-évre parádés felvonulással és maszkokkal ünnepeltek. A több nagyváros, ahol tartják a farsangot, többek között a floridai Miami és Tampa, a Missouri-i St. Louis, a

floridai Pensacola, a kaliforniai San Diego, valamint Galveston, Texas és Orlando Floridában.
Ünneplik a farsangot New York Brooklyn negyedében is – de akárcsak Angliában, ennek ideje nem kapcsolódik a keresztény naptárhoz: szeptember első hétfőjén tartják, a neve Labor Day Carnival – a Trinidad-i emigránsok alapították. Ez a nap az egyik legnagyobb utcai parádé és fesztivál New Yorkban, melyen több mint egymillió ember vesz részt, a legmeghökkentőbb és legbonyolultabb jelmezekben.

Görögország

A farsangi szezont a görögöknél Apokriés-nek hívják (vagyis „búcsú a hústól"). Az időszak egyik legnevezetesebb eseménye a Tsiknopémptẽ – melynek során az ünneplők még élvezhetik a marhasültet a tavernákban vagy barátaik házában. A rituálét megismétlik következő vasárnap. Az ezt követő héten – mely az utolsó nagyböjt előtt és a neve Tyrinẽ vagy sajthét, már nem szabad húst enni, de tejterméket igen. A nagyböjt a „Tiszta hétfővel" kezdődik, mely a „Sajt vasárnapot" követi. A farsangi karneváli szezonban az emberek maskarákba bújnak, és részt vesznek az általános mulatozásban.
A „Patras" ugyanakkor a legnagyobb éves karnevál Görögországban, 3 napos ünnepség koncertekkel, parádés, maszkos felvonulásokkal és számos mulatságos gyermekprogrammal. A legnagyobb mulatságot „Sajt vasárnap" délben tartják, melynek csúcspontja a „Karnevál király" képmásának elégetése a Patras kikötőben. Számos más régióban rendeznek karnevált, de jóval kisebbeket, amelyek elsősorban a hagyományos farsangi szokásokra koncentrálnak.

Hollandia

Hollandiában a farsang neve Vastenavond vagy Vastelaovend, melyet leginkább a katolikus régiókban ünnepelnek, azaz, főként a déli tartományokban, Limburgban és az Észak-Brabant részeken. Hagyományosan a hamvazószerdát megelőző vasárnaptól keddig ünneplik. A farsangi szokások városról-városra változnak, de gyakoriak a parádék, a felvonulás hercegi kíséret-tel valamint a farmer esküvő (boerenbruiloft), és a hering evés.
Az egyik nevesebb holland karnevál a Rijnlandsche karnevál, amelyet Limburgban és Maastricht-ban is tartanak - némi velencei és dél-amerikai hatás jellemzi. A legrégebbi farsangi ünnepséget egyébként 1385-ben tartották, 's-Hertogenbosch-ban – a híres 15. századi festő, Jheronimus Bosch meg is örökítette őket festményein.

Japán

Japánban az Asakusa szomszédságában található Taitō városrész Tokióban híres az évente megrendezett karneváljairól. Jelentős brazil hatás érzékelhető ezen az ünnepségen, főleg, hogy az Asakusa-i székhelyű szamba iskolák is tiszteletüket teszik.

Indiában

Goa államban ünneplik a legnagyobb szabású karnevált – a neve „Intruz" (az „entrudo" portugál szóból, mely a „karnevál" szóra egy alternatíva). A legnagyobb ünnepséget Panaji városban tartják. Goa a karneváljaival egyedülálló Indiában. Valójában egykor a portugálok vezették be a farsangi szokást, akik négy évszázadon át uralkodtak Goa felett. Az ünnepség 3 nap és 3 éjjel tart, amikoris a legendás „Momo király" átveszi az uralmat az utcák felett, amelyek csodás színkavalkáddal és zenével kelnek új életre. Óriási parádék vannak, melyeket esténként nagyszabású bálok követnek.
Egész más a Sambalpur Sitalsasthi karnevál, melyet a hindu naptár szerint ünnepelnek, Jyestha hónap (május-június) telihold-jának hatodik napján. Ez egy kétnapos, egy éjszakás ünnepség, az utcákon felélednek a népi szokások, szól a zene és táncolnak az emberek.

régen, faluhelyen igencsak durva módon szórakoztak nagyböjt idején. Már a játék neve is sokat elárul: „Üsd ki a macskát a hordóból" „Slå katten ur tunan". Fogtak egy macskát, bezárták egy hordóba, amit magasra felfüggesztettek. A falubeli fiatal legények lóhátra ülve elnyargaltak a hordó mellett és a kezükben lévő fadoronggal hatalmas ütést mértek rá. Ha az ütés elég erős volt, a hordó széttört, a szerencsétlen állat pedig lezuhant a földre. A győztes lett a „Macskák királya". A későbbiekben macska helyett üveget „használtak". Észak- és kelet-Svédországban, ahol a tél hosszabb, más, szelídebb játékot űztek. Több szánkót egymás mögé kötöttek és ahányan csak ráfértek, felültek erre a közös szánkóra, majd lecsúsztak vele a domboldalon. Attól függően, hogy milyen messzire sikerült lejutni, olyan répa- és len termés volt várható. Ezért hívták ezt a szánkózást „Åka stora rovor och långt lin"-nek azaz „Nagy répa és hosszú lenszár" utazásnak.
Mint számos más dolog, a semla is az év bizonyos időszakához kötődik. Vannak persze cukrászok, akik csak fél kézzel követik a hagyományokat – s mert nincs, aki ne engedne a csábításnak – a vendégek kedvébe járva már januárban kiteszik a vitrinbe az imádott fánkot.
A februári semla-premier nem csak a kávéházak népének jeles nap. Gyanítom, a svédek számára kevés vonzóbb süti létezik, mint a mandulakrémmel töltött, tejszínhabkalapos, porcukorral púderezett fánkok, melyek. Mint megannyi vidám kerekded asszonyság, ott sorakoznak ilyenkor a cukrászdák kirakatában.
A semla a svéd kultúra része 500 éve. A reformáció előtt, mikor még a svédek is jó katolikus módjára készültek a 40 napos böjtre, dúlt a farsang, s tehetőssége szerint mindenki víg eszemiszom közepette töltötte fel zsírdepóit. Ennek szimbolikus íz emléke ma a semla, megtestesítve az egykori Askonsdagen-t (Hamvazó Szerda) előző Fettisdag-i (Húshagyó (itt: zsíros) Kedd) lakomát. A legfinomabb itáliai lisztből sütötték (simila, innen a semla név is), mely igen drága volt. Mint a szintén itáliai mandulának, s a messze földről hozott cukornak is. (Erre emlékezve csipetnyit ma is tesznek a kenyérbe.) A tejszín pedig a svéd gazdaságok legnemesebb terméke volt, s a konyha kedvelt alapanyaga ma is.
A dél-európai eredetű semla fogyasztása német, dán közvetítéssel vált svéd szokássá. 1541-ből van róla, mint áldozati ételről, írásos emlék, a híres Gustav Vasa Bibliából! Miután eleinte igen költséges volt valamennyi hozzávaló, csak a legtehetősebbek engedhették meg maguknak. Majd sokára, az alapanyagok olcsóbbá válásával terjedt el a nép körében is. Ám – hogy a magas költség ne vigyen senkit bűnbe – az egyház korlátok közé szorította a fánkhabzsolást. Így sokáig csakis a böjti hét keddjén volt szabad fogyasztani. Az 1800-as években kerül kardemom a tésztájába és mandulakrém a belsejébe, végül a tejszínhab a levágott

teteje alá. Míg az 50-es években még szaladt a rendőr, s telefonon jelenette a miniszternek, hogy egy malmői cukrász Zsíros Kedd előtt semlát sütöt... manapság már előfordul az év elején is (amire persze az idősebbek csak csóválják a fejüket, mert úgy tartják: rätt ska vara rätt – helyesebb, ha mindennek megadjuk a maga idejét!). Ám leginkább – ellenkezve az egykori katolikus szokásokkal –, Zsíros Keddtől Húsvétig vehetjük és ehetjük.

Még a katolikus időkben szigorúan tartották a határnapot a farsang (karneval) és a nagyböjt (fastlag) között. Ez nem svéd sajátosság volt, hiszen megegyezett az általános európai szokásokkal. 7 héttel húsvétvasárnap előtt, farsangvasárnapon (fastlagssöndag) és a rákövetkező hétfőn és kedden (blåmåndag, fettisdag) még zajlottak a karneválok és utoljára jókat ettek. A következő napon, azaz hamvazószerdán (askonsdag) kezdetét vette a böjti idő: nemhogy húst, de még tojást vagy sajtot sem ettek, sőt még tejet sem ittak. Naponta csak egyszer étkeztek, estefelé. A közbeeső vasárnapokra azonban a böjti tilalom nem vonatkozott.

Maga a karnevál szó a latin carne vale-ból származik, jelentése: Isten veled hús!

Az új hitre térés ebben a vonatkozásban a böjt megtartásában, azaz meg nem tartásában hozott változást. A protestánsoknak nem kellett böjtölniük, bár lelkileg ők is komolyan készültek a húsvétra. A böjt elhagyása azonban névzavarhoz vezetett. Mint fent említettük a farsang utolsó napja, húshagyó kedd svédül fettisdag. Az elnevezés megmaradt, de az ezzel jelölt nap „átcsúszott" a Nagyhét keddjére. Ugyanígy megváltozott a kb. a mi farsangi fánkunknak megfelelő svéd sütemény „szezonja" is. Valamikor csak az eredeti fettisdag-on sütötték ésették ezt a fánkot. Manapság januártól egészen húsvétig sütik és fogyasztják.

A nagyhét napjai: palmsöndag – virágvasárnap - blåmåndag - nagyhétfő, fettisdag - nagykedd, dymmelonsdag – nagyszerda, skärtorsdag – nagycsütörtök, långfredag – nagypéntek, påskafton – nagyszombat, påskdag – húsvétvasárnap.

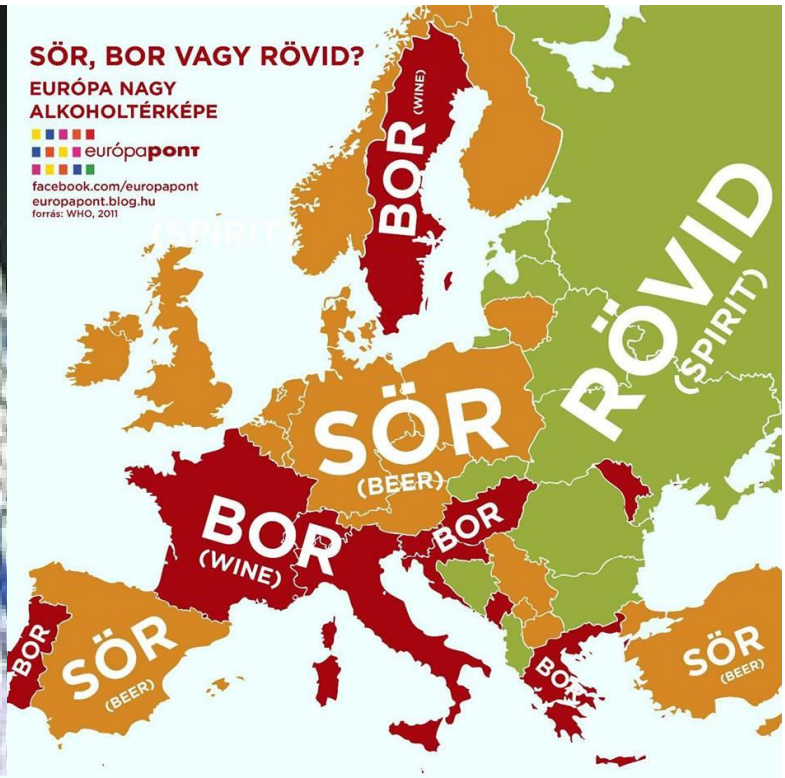

„Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról”

A svédországi anyanyelvoktatásról

A határtalanná vált Európánkban manapság érzelgősség és hiszékenység (szentimentalizmus és naivitás) nélkül megállapíthatjuk, hogy viszonylag általánosan elismert cél a határtalanítás, a többszínűség, a sokféle nyelvhasználat bátorítása, a helyi nyelvváltozatok értékelése, a szilárd kétnyelvűség és többnyelvűség értékeinek elismerése. Értékrendszereink hovatovább szétesnek rohanó létünkben s az anyanyelv összetartó ereje tükörként áll minden diaszpóra-csoport előtt. Számunkra közhely Illyés Gyula megállapítása: „Ilyen diaszpórája egyetlen anyanyelvnek sincs.” Ez annyit jelent, hogy a magyarság sorsáért egyharmad részben mi külhoniak felelünk. Széchenyi István a legnagyobb magyar „Nyelvében él a nemzet” mondásából következik: A nyelv halálával, meghal a nemzet is. Felesleges riogatni honfitársainkat a nyelv- és nemzetpusztulás víziójával, de aggodalmunk nem alaptalan az angol nyelv utóbbi negyed- félszázadban megállíthatatlan előretörése miatt. Az Európai Unióban munkavállalóink és leszármazottaik hovatovább már az anyaországban is angolul beszélnek. Alapelvnek tekinthetjük, hogy nyelvi kérdésekben semmire sincs általános és mindent megoldó recept, még kevésbé olyan előrelátás, amely pontosan tudja, hol, mi történik.

A magyar szórvány Európában térbélileg, és kivándorlásuk idejét tekintve, magától értethetően, egymástól elkülönült közösségek. A diaszpórában fokozatosan kialakultak azok a szervezetek, amelyek tevékenysége a magyar önazonosság megtartására és erősítésére irányulnak. De számos olyan egyén él a diaszpórában, aki nem tagja ezeknek a szervezeteknek. Számukat jelentősen növelik azok, akik a közelmúltban érkeztek és folyamatosan érkeznek Magyarországról. Az itt megtelepedettek nagyrészt jól beszéli a anyanyelvét, azonban másod-, illetve többgenerációs leszármazottaik jelentős része nem beszél magyarul. A Kárpát-medence magyar kisebbségeinek nyelvi gondjai és kezelésük nyilvánvalóan eltérőek a világ szórványmagyarsága nyelvi és önazonossága megtartásának gyakorlatától. Megállapíthatjuk, hogy egyikre sincs elfogadhatóan célszerű, mindenütt alkalmazható megoldás.

A továbbiakban a kisebbségi létből szórványmagyarrá vált, négy gyermekes bevándorló szülő tapasztalataival vizsgálom a svédországi anyanyelvoktatás és a nyelvünket ápoló közösségek változatos és változékony jelenségeit. A tények felsorolásán túl, véleményem megfogalmazását vitaindítónak szánom.

Magyar tanuló az anyanyelvoktatásban

Svédországban az anyanyelvoktatást a szülőknek kell kezdeményezniük. Vajon élnek-e lehetőségükkel? Mennyire ismerik az eljárást? Az iskolák kötelessége tájékoztatni az anyanyelvtanulás jogáról a szülőket és a gyermekeket és megfelelő eligazításban részesíteni a kérvényezőket. Az törvény értelmében az iskoláknak kötelezően fel kell ajánlania az anyanyelvoktatást. Amennyiben öt jelentkező és alkalmas oktató is van, elkezdődhet az oktatás. A gimnáziumok esetében, ha nincs legalább öt jelentkező a helységi önkormányzat Anyanyelvoktatási Központja engedélyezheti az anyanyelvi tanfolyamot és jogos bizonyítvány kiállítására, amennyiben a diák iskolaigazgatója ezt engedélyezi. Egyes helyi határozatok értelmében az anyanyelvi oktatást az iskolák éves költségvetési kerete határozza meg. E szabály alól kivétel az öt Svédországban elfogadott kisebbségi nyelv, amelyek költségeit vállalnia kell az iskoláknak.

Családommal Lundban, ebben az egyetemi kisvárosban élek, ahol már az országos átlaghoz viszonyítva, már 1960 óta biztosított a magyar anyanyelvoktatás. Itt Lundban, a 2014- ben kezdődő tanév elején, 86 anyanyelvoktató, 44 nyelven, 239 óvodában és iskolai intézményben, összesen 3290 tanuló jelentkezett az anyanyelvoktatásra. Három hónappal később a diákok 12 százaléka jelentette, hogy felhagy az anyanyelvtanulással. Miért? Gond a város területén az összevont oktatás. Az iskolaév kezdetén erről az iskolaigazgatók aligha tájékoztatták a szülőket. A diákoknak nem mondták el, hogy különféle iskolákban összevont csoportban vehetnek részt az anyanyelvi órákon. A hosszas utazás, a hosszúra nyúlt iskolanap miatt abbahagyták az anyanyelv tanulását. Egyeseknek engedélyezték az iskolai buszbérlet használatát, de másoknak nem. A diákok egy része helyesli a csoportos összevont oktatást, de többségük nem látja, nem értékeli előnyeit...

Mindazonáltal példamutató és dicséretes a svédországi anyanyelvoktatás. Annak a diáknak, akinek egyik szülője nem svéd anyanyelvű, kötelezően felajánlják az anyanyelvoktatást, ha családjában használja azt a nyelvet és elfogadhatóan jó nyelvi ismeretekkel rendelkezik. Figyelem: a rendszabályozás különbséget tesz az anyanyelvoktatásra jogosult bevándorlók és a nemzeti kisebbséghez tartozók között! A kisebbségnek joga van az anyanyelvoktatásra akkor is, ha az nem a napi érintkezés nyelve. Ezzel a lehetőséggel, sajnos, kevés ország kisebbsége rendelkezik.

Anyanyelvoktatók tanácskozása Stockholm 2014

Uniós politika a nyelvhasználatról

Az Európai Unió nyelvhasználatának rendje szerint intézményeinek jelenleg huszonnégy hivatalos és munkanyelve van, közöttük természetesen a magyar nyelv is, de a napi ügyvitel során kettőnek, az angol és a francia nyelvnek kiemelkedő jelentősége van. Az Európai Uniónak jelenleg hét ún. Intézménye van úgymint az Európai Parlament (EP); Európai Tanács (UT); Tanács (Miniszterek Tanácsa); Európai Bizottság (Bizottság); Európai Unió Bírósága (EUB); Európai Központi Bank (EKB) és a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) valamint a Számvevőszék.

Az anyanyelv- és irodalomoktatás, az anyanyelv-pedagógia az utóbbi két-három évtizedben kezdte csak keresni a nemzetközi együttműködés lehetőségeit, az olvasás- és fogalmazásvizsgálat

értékelését és megalapozta az anyanyelvi oktatásban a nemzetközi összehasonlító kutatást.
Európa különböző országaiban hasonló irányú változások mentek végbe a múltban a 60-as évektől, de különösen a 70-es évek folyamán. Az új irodalom-, nyelv- és kommunikáció-elméleti koncepciók, ha nem is egyértelműen, de mindenütt nyomot hagytak a tanterveken, tankönyveken. Pozitív példaként említjük a magyar gimnáziumi nyelvtan-tantervet és tankönyveket, amelyek talán a legkövetkezetesebben szakítottak a magát sok helyen olyan makacsul tartó mechanikus grammatizálással. Ami pedig a tömegoktatást illeti, úgy tűnt, általában mindenütt nagyobb hangsúly esett a kreatív szóbeli és írásbeli nyelvhasználatra, a kommunikációs képességek fejlesztésére, valamint az élőnyelvi változatokra – amit a svéd politikum is saját célkitűzéseként fogadott el. Általánosnak tűnik az a törekvés, hogy az iskola elfogadóan viszonyuljon a különféle nyelvváltozatokhoz, így a gyerekekéhez is. Abban azonban megoszlanak a nézetek, hogy mekkora az iskola felelőssége – és lehetősége – a művelt köznyelv használatára nevelésben. Ugyanis a társadalmi mobilitásnak szembe kell néznie azzal a kérdéssel, hogy míg a teljesítmény kisebb szerepe, a nagyobb tolerancia és a szocializálás súlyának növekedése talán kisebb korosztályok számára adekvát, később az iskola elvégzésekor vajon biztosítja-e az egyenlő esélyeket: a versenyképes tudást. A nyolcvanas évek elején felmerült az igény egy olyan európai szervezet iránt, amely első sorban nem a teljesítménymérésre összpontosít, hanem inkább a tájékozódás csatornáit és fórumait teremti meg a különféle, egymástól eltérő nyelvek és kulturális hagyományok által meghatározott pedagógiai elméletek és gyakorlatok között. Ez annál is sürgetőbbnek tűnt, mert a hatvanas évek végétől kezdve világszerte számos olyan változás következett be, amely gyors és gyökeres szemléletmódosítást követelt. Nemcsak a szellemi, hanem a társadalmi változások is sürgetővé tették a fennálló iskolaszerkezetek érvényben lévő, illetve uralkodó oktatási és nevelési koncepciók, tantervek, módszertani felfogások újragondolását. A középfokú oktatás általánossá, majd lassan szinte kötelezővé válása a legtöbb nyugat-európai országban ráirányította a figyelmet a tömegoktatás megoldatlanságára. Ez a probléma szinte egyik napról a másikra elérte az egyetemeket is. Mindezek a jelenségek siettették annak a felismerését, hogy már az anyanyelv-pedagógia sem képzelhető el nemzetközi tájékozódás nélkül akár tantárgy-fejlesztésről, akár korszerű tankönyvek kidolgozásáról, szakmódszertanról vagy magáról a tanítási gyakorlatról legyen is szó.
Az Európai Parlament a múlt század nyolcvanas éveitől kezdődően számos nyelvhasználatra vonatkozó uniós határozatot fogadott el az. A grémium ez irányú aktivitása azóta sajnálatosan csökkent. Az EU 2004-es bővítése óta pedig csak a megkülönböztetés elleni politikáról és a kisebbségek védelméről, valamint a többnyelvűségről szóló dokumentumot jegyzett. Kerülgeti az Európai parlament a kisebbségi magyar nyelvi problémákat, mint macska a forró kását, sőt azok kezelése nyilván politikai tabu! Ennek taglalása nyilván politikai elemzést igényel, mely meghaladja témánk kereteit.
A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája az Európa Tanács által 1992-ben elfogadott legfontosabb okmány, mely bemutatja a nemzeti kisebbségek nyelvhasználati jogait az oktatásügy, a hivatalos kommunikáció (közigazgatási hatóságok, bíróságok), a köziratok használata, a tömegtájékoztatás, a kulturális tevékenységek, továbbá a gazdasági, társadalmi élet, a szolgáltatásnyújtás területein, illetve a topográfiai és személynevek használata esetén. A Karta legfontosabb eleme a regionális vagy kisebbségi nyelvek fogalmának meghatározása. Tartalma igazodik a szakirodalom által felvezetett kettős szerephez, ám ugyanakkor nem foglal állást abban a vitában, hogy ezek a jogok egyéni vagy kollektív jogként értelmezhetők. Ezt egészíti ki az 1995-ben elfogadott nyelvhasználatra vonatkozó Nemzeti Kisebbségek Védelmének Keretegyezménye. Mindkét Európa tanácsi dokumentum 1998-ban lépett életbe. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) kisebbségi főbiztosának ajánlásai közül legfontosabb az 1998-as Oslói Ajánlás, amely a nyelvhasználatra vonatkozó joggal foglalkozik, valamint az 1996-os Hágai Ajánlás, amely az oktatás kérdései között nyelvhasználati utasításokat is tartalmaz.
Az ENSZ 1992-es Nyilatkozata a Nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól is megfogalmaz nyelvhasználati kérdéseket. Itt említsük meg, hogy az Anyanyelv Nemzetközi Napját a nyelvi sokszínűség és többnyelvűség fejlesztése végett 2000. február 21 óta ünnepli a világ az UNESCO - Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezetének http://www.unesco.hu/unesco-www-unesco-org/alkotmany/unesco-alkotmanya kezdeményezésére. Az Anyanyelv Napjának idei központi témája „Anyanyelvi képzés és a benne foglalt oktatás“ http://www.menszt.hu/informaciok/emleknapok.
Az Európai Tanács által létrehozott minőségi kitüntetés az európai nyelvcímke (The European Language Label), amely az oktatási nyelv fejlesztését tűzte ki céljául. Újat alkotó nyelvi tervezetek kitüntetésére évente kerül sor. Egy bírálóbizottság jelöli ki a nyerteseket és a díj decemberben kerül kiosztásra. Az idén 2014-ben az eskilstunai Djurgårdsskolan és a kålleredi Streteredsskolan vetekszik a nyelvoktatás európai minőségi kitüntetéséért. A dicsőségen túl mindenik 20.000 koronát nyerhet. A megnevezésen túl a megtiszteltetés ezúttal a västreviki Ludvigsborgsskolan és a malmöi Snödroppens förskola óvodát érinti.

Az anyanyelvoktatás fogalma Svédországban és annak társadalmi megítélése

A bevándorlók anyanyelvoktatási lehetőségeit a svéd iskolákban, a múlt század hatvanas éveiben, Hyltenstam és Tuomela 1996-ban megjelent írása ismerteti Hemspråkundervisning i Sverige (2). 1962-ben ez csak a 7. és 8. oktatási évre és a finn nyelvre vonatkozott. Ömlött az állami pótlék az önkormányzatok pénztárába és a külhoni diákok pótoktatása olyannyira népszerűvé vált, hogy 1968-ban valamennyi bevándorló hátterű diáknak biztosították az anyanyelvoktatást. Az anyanyelvoktatás önkéntes alapon szerveződött és az önkormányzatoknak nem volt ilyen jellegű kötelezettsége. Az oktatási tervek 1969-ban ugyan javasolták az önkormányzati anyanyelvoktatás megszervezését, de a finn anyanyelvoktatás mintáját ajánlották minden más nyelv számára is. Azután 1977-ben eljött az otthon beszélt nyelv reformja és az önkormányzatok kötelességévé vált az anyanyelvoktatás megszervezése. A korábbi javaslatok ill. ajánlások most kötelességgé alakultak, melyekhez az önkormányzatoknak kötelezően igazodniuk kellett. Az önkormányzatok évenkénti felmérést készítettek a nem svéd anyanyelvű diákság fejenkénti heti óraszámának megállapítására azok számáról, a szülőknek nyújtott kötelező tájékoztatásról az anyanyelvoktatási lehetőségeket illetőleg és benyújtották a kötelező önkormányzati cselekvési munkatervet mintegy elszámolásul a községi ügyvitelt és az állami anyagi források felosztásáról. Ám e feltételek idővel megváltoztak. A diákok 1985-ig jogosultak voltak anyanyelvoktatásra tekintet nélkül a nyelvi képességük szintjére. Ezt a meghatározást az 1985-ös újrafogalmazás igen csak beszűkítette, melynek folytán az idegen nyelv mindennapos otthoni használata követelményként került elő éspedig nem is alapszinten, hanem mesteri fokon azon diákok számára, akik jogot formáltak az anyanyelvoktatásra.
A Svéd parlament (Riksdag)elfogadta az 1975/76:118 sz. kormányjavaslat irányvonalait. Ezek szerint már az óvodá-

ban, továbbá az elemi- ill. gimnáziumi okatásban megállapította a jogot, az otthon beszélt nyelvi gyakorlására ill önkormányzati keretek közt előírta az anyanyelvoktatók munkába állítását. Utóbbiak számára korábban állami fizetési pótlék járt volna az oktatottak száma utáni általány szerint, de ezt később módosította és az anyanyelvoktatóknak maradt az önkormányzatok által megállapított fizetés.

Svédország múlt századbeli idegenrendészeti hozzáállásának távlatában kell mindezt értékelnünk. A hatvanas évek elejéig a bevándorlók, illetve az ország kisebbségeit egyszerűen asszimilálni óhajtották – magyarán a beolvasztást szorgalmazták. Valahol a hetvenes évek elején bekövetkezett liberalizálási folyamat eredményeként aztán a parlament eldöntötte, hogy beépíti az idegeneket – és integrációs politikával helyettesíti az immár társadalmilag kétségesnek ítélt elsvédesítést. A szinte végtelen munkalehetőségekkel idecsalogatott mind nagyobb számú bevándorlónak ezzel nem csak azt helyezték kilátásba, hogy anyanyelvüket megtarthatják, de azt is, hogy saját kultúrájukat ápolhatják. Így került sor 1997-ben a hemspråk – az otthon nyelve – kifejezés anyanyelvvel történt behelyettesítésére és így vált hivatalossá a gyermekek és az ifjúság számára az intézményesített anyanyelvoktatás. Az óvodai és iskolai aktív kétnyelvűség és a társadalom által létrehozott kettős szellemi és anyagi javak (bikulturell) támogatása lett a bevándorlási politika irányelve és a községi önkormányzatok kötelezettségévé tették annak megszervezését az anyanyelvoktatásra jogosult diákok számára. Az újítás előfeltételeit, illetve anyagi kereteit is meghatározták a kétnyelvű oktatási nyelvű iskolákban. Főiskolai szinten megindult az anyanyelvoktatók képzése is. Hamarosan két disszertáció foglalkozott az átalakulás történelmi, gazdasági, ill. társadalmi-kultúrális feltételeinek főiskolai tudományos szintű pedagógiai feldolgozásával Uppsalában (Papathanasiou 1993) és Stockhomban (Garefalakis 1994). A svéd parlament 2014. június 4. megszavazta a 2013/14:UbU21 sz. szakvélemény alapján és az iskolatörvény 2015. július 1-től érvénybe is léptetett bizonyos változtatásokat az anyanyelvoktatás alapvető kérdéseiről. Eltörölte a szülők/gondozók nyelvhasználatáról szóló anyanyelvi használat kötelezettségét a nemzeti kisebbségek számára hozzáférhető anyanyelvoktatás kapcsán. Olyan tanulóknak, akik rendszeres elemi-, gyógypedagógiai, vagy éppenséggel például a számi nyelv oktatásra jogosultak, szükségtelen az anyanyelv alapvető ismerete ahhoz, hogy abban részesülhessenek is.

Az anyanyelvoktatás fejlődését ebben a feltérképezett visszapillantóban vizsgálva kíséreljünk meg választ adni arra a kérdésre, hogy a nyelvművelés a külföldiek stigmatizálása-e - tehát társadalmilag káros tevékenység, vagy ellenkezőleg, a bevándorlók társadalmi beépítésére szükséges, hasznos munka? A törvény elvileg ugyan lehetővé teszi az iskolai anyanyelvoktatást, de célja-e az oktatáspolitikának, hogy az ilyen intézmény működjék is?

A kilencvenes évek elején a svéd oktatáspolitika kimutatta „foga fehérjét" – a hosszú távú stratégiai gondolkodás hiányát. Anyagi korlátozásoktól ihletve a politikusok villámgyorsan nyírni, szabdalni kezdték az amúgy is szűkre méretezett anyanyelv oktatási kényszerzubbonyt! Szemrebbenés nélkül neki estek az anyanyelvi oktatás leépítésének, mivel itt remélték a legkisebb ellenállást. Egyik évről a másikra kb. nyolcvan százalékkal csökkent az anyanyelv oktatási költségvetés, szemben az egyéb oktatás kb. tíz százalékos fogyókúrájával. A költségvetést állami szintről az önkormányzatok/községi ügyvitel hatáskörébe utalták. Ezek közül pedig sokban az egyes csekély anyagiakkal rendelkező iskolák szintjére, hogy a piszkos munkát az anyagilag megszorongatott iskolaigazgatókkal végeztessék el. Hét esztendőre korlátozták az anyanyelv oktatását.

Lundi anyanyelvoktatók között a magyar nyelvet tanító Rónyai Edit (jobbról a második)

Éspedig csak olyan önkormányzatokban teszik lehetővé, ahol legalább öt gyermek szülei igénylik. Pedagógiai képtelenség: az anyanyelvét épp csak kóstolgató első elemistát egyszerre tanítani az irodalmat, a történelmet tanuló gimnazistával. Ilyenformán a valamikor remekül működő és nagyon is hasznos anyanyelvi oktatást immár kirakatpolitikává, szánalmas paródiává alacsonyították. Sántít az a gyakran hallatott érv, hogy Svédország azt a luxust engedheti meg magának, hogy a világon, egyedülálló módon anyanyelvoktatást biztosítson a más kultúrájúaknak. Kanadában, vagy az Északi Államszövetség országaiban, például Norvégiában és másfele is létezik anyanyelvoktatás. Finnországban is kiemelkedő pozitívum, hogy milyen csodákra képes és mennyi társadalmi-gazdasági hasznot hoz a kisebbségi svéd kultúra igazi értelemben vett támogatása. Számos nemzetközi konvenció előírja, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy anyanyelvén tanuljon. Nemcsak kisebbsége jogait szabályozó konvenciókra gondolok, hanem az egyéni emberi jogokat szabályozókra is. Tehát nincs szó luxusról, pusztán arról, hogy Svédország betartotta az egyezményeket. Az, hogy más országok nem teszik azt, semmiképpen nem jogosítja fel Svédországot arra, hogy ezekhez igazodjék. Ma úgy tűnik, hogy csak annak van értéke a vezető politikusok szemében, ami közvetlen anyagi hasznot hajt. Belátható azonban, hogy Svédország pusztán gazdasági értelemben is veszít hosszabb távon a rövidlátó takarékoskodással. Nemcsak arra gondolok, hogy mekkora szellemi értéket jelent a kétnyelvű svédországi magyar fiatalság az EU-tag Magyarország és Svédország kapcsolat- építésében. Lényegesen nagyobb megtakarítást jelent, ha a nagyszámú uniós migráns fiatal és egészséges azonosságtudatú, a svéd társadalomba jól beilleszkedő, lelkileg kiegyensúlyozott, a szülei nemzedékét megértő és azzal zökkenőmentes kapcsolatot kialakító állampolgárrá lesz. Hogy a bűnözés csökkenése és a normálisan beilleszkedők építő hozzáállásának hatalmas anyagi hasznát ne is említsük. Annak ellenére, hogy az anyanyelvoktatás üdvös, hamar kiderül, hogy szervezési szakadék van az otthon beszélt nyelv rugalmas fogalmazásának oktatása és a gyakorlati megoldások között.

Az anyanyelvoktatók elégtelennek minősítik a szervezési szabályzatából kiolvasható heti 20 – 80 perces oktatást. A kormány ál-

lásfoglalása annyi, hogy az anyanyelvoktatás a bevándorló diákok egyéni és kultúra-önazonosságának támogatására szolgál a kötelező- és a gimnáziumi iskoláztatás ideje alatt. Az anyanyelv oktatási órák tartama egyfajta összehasonlításként szolgált és a diákok nyelvi fejlődését hivatott szolgálni saját tapasztalataik alapján és annak a kultúrának a vetületeit, amit a svédországi nevelés és az eredeti hazából hozott viselkedés jelentett. Anyanyelv oktatási célokat szolgáló taneszköz az eredeti hazában máig is netán svédországi használatra alkalmatlan hiánycikk volt. Az anyanyelvoktatók pedagógiai képessége is váltakozó minőségűek. A hagyományos nyelvi pedagógiai munkamódszer képviseltette magát ugyanúgy, mint a cselekvés-orientált és párbeszéd pedagógia is. Ugyanakkor az anyanyelvoktatók munkahelyzete sem rózsás, mert az órarendi oktatáson túl aligha van bármi kapcsolatuk a tanári karral és ezért pedagógiailag és társadalmilag elszigetelve érezhetik magukat. Ezt különösen problematikusnak érezhetik az anyanyelv oktatási egységhez tartozó oktatók, akik földrajzilag szétszórt területen – több iskolában tanítanak. Anyanyelvoktatók munkájuk kapcsán sokan általánosan a svéd társadalom és kartársaik negatív hozzáállásával szembesülnek. A diákok anyanyelv oktatási részvételét sajátosan rengeteg váltakozó tényező befolyásolja úgy makro- mint mikro szinten. A diákok szüleik háttere szerint behatárolt jelentőséggel bírnak az anyanyelv-oktatási részvételben, többségük elégedett, a szülők többsége is pozitívnak tartja ezt a lehetőséget. Kettős a hozzáállás az anyanyelvoktatáshoz: ugyanúgy pozitív, mintamennyire negatív is. A támogatók az anyanyelv jelentőségét hangsúlyozzák az önazonosság fejlődésében és az anyanyelv fejlesztésével a biztonság érzésének kiépítését. Az ellenzők pedig az anyanyelvoktatás társadalmi költséges voltát emelik ki, amely - szegregációhoz – elkülönüléshez és nemzeti villongásokhoz vezet mind a mellett, hogy a svéd nyelvtanulást is negatívan befolyásolja. Több pozitív tényezőt mondhat magáénak az a diák, aki anyanyelvi támogatásban részesült az óvodában, az elemiben és a gimnáziumban, mint az, aki megszakította az anyanyelvi tanulást. Kideríthetetlen, hogy ez menynyiben az anyanyelvoktatás következménye. Kell-e foglalkoznunk a nyelv művelésével, a szabatos, pontos fogalmazási készség kialakításával, vagy mindenki bicegjen nyelvileg, ahogyan tud? Kerülgethetjük a kérdést, de végül meg kell válaszolnunk. Az anyanyelv jogossága végül is megkérdőjelezhetetlen: önazonosságunk múlik rajta! Szögezzük le: a nyelvi kifejezőképesség nem kizárólag a társadalmi megítélése miatt fontos. A logikus, pontos nyelvhasználat elsajátítására szükség van, ennek az iskola és a család a színtere. Fizikai agresszió egyik kiváltója a pszichológusok szerint, az, ha nincsenek megfelelő szavaink az indulatok kifejezésére, helyette kínunkban, dühünkben - ütünk.

Amikor ezzel érvelek, gyakran megkérdezik: miért jelentené az anyanyelvoktatás a beilleszkedés megkönnyítését? Nem fordítva igaz ez? Nem az illeszkedik be hamarabb, aki igyekszik elfelejteni addigi életét, nyelvét és kultúráját? Aki svédül beszél a gyermekéhez, hogy az jobban megállja a helyét, hogy az könnyebben boldoguljon? Ilyenkor el kell mesélni azt a Malmőben tapasztalt esetet, ahol a jugoszláviai családnak a szülők meggondolásából kizárólag svédül beszéltek a gyermekükhöz. A gyermek egyszer csak elhallgatott. Ijedtükben, hogy autista a kicsi, elvitték pszichológushoz. Az ok egyértelmű volt. Az anyanyelvi kommunikáció görcsös megtagadása. Teljesen érthető: akármilyen tanult légyen valaki egy idegen nyelvből, annak bizonyos törése megmarad és sosem lesz az anyanyelve. A modern pozitron emissziós tomográfiai vizsgálatok kimutatták, hogy a tanult nyelvek az agy eltérő részein raktározódnak és az is jól ismert jelenség, hogy számos idős ember elveszíti a megtanult nyelveket, de az anyanyelvi kommunikáció megmarad. Kevés nagyobb törés érheti a gyermekeket, mint az, ha nem elégítheti ki lelki szükségletét. A gyermek azonnal megérzi, ha a szeretetátadás, a biztatás, a vigasztalás biceg, tökéletlen, mert tört nyelven, kínlódva érkezik. Hogy alakuljon ki egészséges, kétkultúrájú, kétnyelvű azonosságtudata valakinek, akihez a szülei tört, idegen nyelven, tökéletlenül szólnak? Tálcán kapja az ilyen az igénytelenséget, pedig a kétnyelvűség szellemi tartalék – anyanyelve plusz értékként megbecsülést érdemel. Kiegyensúlyozottabb beilleszkedő állampolgár válik az anyanyelvét őrzőből, s így használva a társadalom javát szolgálja.

Nemzeti kisebbség és bevándorlók nyelvi meghatározása Svédországban

A nyelvek gazdáinak nevezhetjük ebben az országban a kormány közigazgatási hivatalát - a stockholmi Svéd Iskolafőigazgatóság (Skolverket http://modersmal.skolverket.se/) – és az uppsalai országos kormányhivatalt - Svéd Nemzeti Nyelvintézet (Institutet för språk och folkminnen http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/fordig-i-skolan/sprak-for-dig-i-skolan/spraken-i-sverige/manga-modersmal.html).

A törvényhozás 1999-ben öt hivatalos kisebbség nemzeti nyelvét rögzítette és használatát közösségi nyelvként kötelezően elrendelte. Ezek a számi, a finn és a meänkieli nyelv. A jiddis és a roma elsődlegesen magánszemélyek közigazgatási jogaiként kerülnek használatba a hatóságoknál, a bíróságokon és a közoktatásban. A számi nyelveket a Skandinávia északi felében (Norvégiában, Svédországban, Finnországban. Oroszországban pedig a Kola-félszigeten) élő számik – korábbi nevükön a lappok - beszélik. Az uráli nyelvcsaládba tartozó finnugor nyelvük nem egységes. Nem beszélhetünk egyetlen számi nyelvről: mintegy kilenc-tíz nyelvváltozat létezik. Nyelvükhöz valószínűleg nyelvcsere útján jutottak, mert embertanilag elütnek az uráli népek többségétől, a finnektől, a magyaroktól is, és a lappoid alrasszhoz tartoznak. A meänkieli nyelv tornedalsfinska finnugor nyelv, mely az uráli nyelvcsaládba, a finnségi nyelvek közé tartozik.

A törvény előírja, hogy olyan településeken, ahol kisebbség él, iskolai előkészítő tevékenységet folytassanak, az idősgondozásban és a kulturális tevékenységben és a hivatalos könyvkiadásban használják. Mälardalen régióban 2005-ben külön közigazgatási egységet hoztak létre, s az ottélők jogosulttá váltak a finn

nyelv használatára, mintegy 80 millió korona évenkénti működtetési költségvetéssel. A svédországi finnek nyelvhasználati lehetőségeit ezzel jelentősen bővítették a meglevő öt, legészakiabb fekvésű település keretén túl. Az országban élő, finn nyelvet beszélő, lakosság mintegy felének megkönnyítették anyanyelvük használatát. Ez a közigazgatási egység 53 települést foglal magába, ahol a 450 000 főre becsült svédországi finnek közül mintegy 212 000 fő él. Egyes településeken arányuk a 24%-ot is eléri. Svédországban nincs legális nemzetiségi, felekezeti és faji hovatartozási nyilvántartás (De az egykori Magyar Királyság utód országaiból érkező magyarjaink állampolgársági alapon jugoszlávként, ukránként, románként stb kerülnek a bevándorlási nyilvántartásba.) Beilleszkedés vagy beolvadás?

A két fogalom között alapvető különbség van. Örök vitás kérdés, hogy gyermekeink kétnyelvű nevelése szigorúan gazdasági értelemben közös érdeke-e a befogadó országnak. Adópénzünk fejében jogunk van arra, hogy gyermekeink könnyebben integrálódhassanak a svéd társadalomba és hasznos állampolgárokká váljanak. A kétnyelvűség alatt a teljesértékűséget értjük. Ezért téves az, hogy az anyagi forrásokat el lehet venni vagy szűkíteni lehet az anyanyelvoktatástól azzal az ürüggyel, hogy hasznosabb, ha a második svéd nyelvet (svenska två) tanítják. Egyik sem a másik helyett van! Az integráció mindkettő támogatását, az asszimiláció az utóbbi erőltetését jelenti az előbbi kárára. Valójában a társadalom hosszú távú érdekeinek kárára. Kétnyelvűség, két kultúrába tartozást, egészségesebb azonosságtudatot, jobb szellemi teljesítőképességet, a dolgok jobb megértését jelenti a nemzedékek között, kiegyensúlyozottabb, testileg-lelkileg egészségesebb fiatalokat, nagyobb beilleszkedési képességet, sikeresebb elhelyezkedést nem csak belföldi, de táguló európai munkapiacon. És kevesebb kriminalitást, kevesebb szociális terhelést, végső soron hosszú távú gazdasági hasznot. Önámítás volna a túlzott optimizmus. A jó értelemben vett integráció nem lehetséges a bevándorló kultúrák emberséges támogatása nélkül. Hosszú távon nem működik az annyira hangoztatott takarékoskodás módszere, avagy a gazdasági válsággal való takarózás struccpolitikája. Az ország jelenlegi politikai vezetőit sokkolta a legutóbbi választások eredménye. A lakosság 13 százalékának szélsőséges állásfoglalása az általános megszorításokkal telített mindennapokon felszínre törő elégedetlenséget mutat. És a idegenek nagyszámú befogadása ellen fordultjával túlfűtött tartalom ellen fordul.

Gyermekeink érdekében kötelességünk felemelni szavunkat a magyar oktatás érdekében, mert jó tudásszint nélkül nehéz kifejleszteni a gyermekek egészséges azonosságtudatát és önbizalmát, ami a diaszpórában történő oktatásnak fő célja. Hétköznapjainkban valamiképp ellensúlyoznunk kell az alacsony óraszámot és a magyar kulturális közeg hiányát.

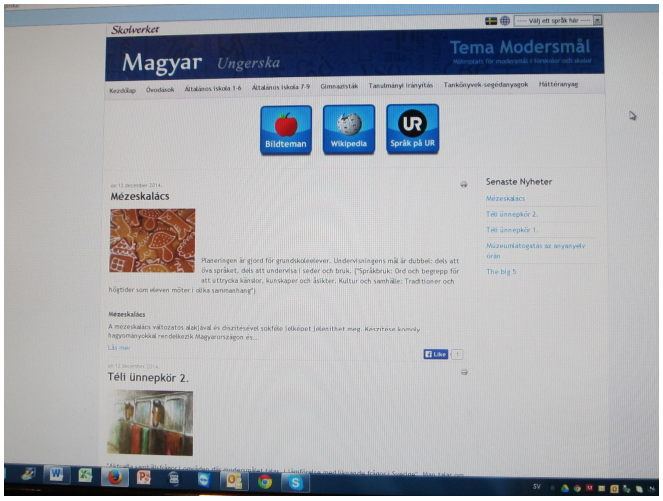

Az iskolatörvény

Skollag (2010:800)

A törvény előírja az anyanyelvoktatással kapcsolatos tevékenységet a nem svéd anyanyelvű gyermek számára az óvodától - az iskolai előkészítő tevékenységen át – a gimnáziumi és gyógypedagógiai oktatás végéig tartó kötelezően megszervezendő anyanyelvi oktatást, valamint a svéd nyelvi fejlődés elősegítését.

A diákok háttere és tudásszintje erősen különböző. Nincs átfogó megoldás megkopott szókincsű, halványuló nemzeti öntudatú és önazonosság-zavarban vergődő diákok egy kalap alatti csoportos tanítására olyanokkal, akik jól beszélnek magyarul, és akiknek érzelmileg is sokat mond a magyarságuk. Lehetetlen egységes, mindenki számára testre szabott tantervet létrehozni. Nem csökkenti a nehézségeket az sem, hogy gyermeke anyanyelvi oktatása szempontjából a legtöbb szülő szakértőnek tekinti magát (amiben van is sok igazság, hiszen a gyermek elsősorban tőlük tanulja magyar anyanyelvét), míg mások főleg az iskolai tanításra bízzák az anyanyelv elsajátításának dolgát. Ennek megfelelően sok, egymástól nagyon eltérő elképzelés között kell az anyanyelvi tanároknak navigálni és a gyermekek számára a legjobbat kihozni.

Milyen konkrét megoldásokkal próbáljuk leküzdeni a fenti nehézségeket? Egyéni- és csoportfeladatokkal, a házi feladatok kiemelt szerepének tudatosításával, a szülők tanításával, a tanár -szülő kapcsolatok elmélyítésével tartalmasabbá tételével. A nemzeti azonosságtudat megőrzésének és a gyermekek érzelmi fejlesztésének leghatásosabb útja a népzene és néptánc, a zenei anyanyelv. Az egyházi közösségek nemzetmegtartó szerepe a vallásoktatás és ifjúsági rendezvények szervezése nagyban segítheti az anyanyelvoktatást. A magyar kultúra megszerettetése igényes magyar közösségekben, ahol játszhatnak, barátkozhatnak, szórakozhatnak, nyelvűket gyakorolhatják és ápolják a magyarok – elengedhetetlen.

Könyvészet

1.Pedagógiai Szemle 1987. 7-8. sz. 718-727.l http://www.spiraveronika.hu/irodtan_4.pdf :

2.Lund, Studentlitteratur 9 -109 old

Folytatása következő számunkban

Dr. Békssy N. Albert

Kellős Éva:

Anyanyelv

Magyar vagyok,
s ha számba idegenek szavakat oltanak,
kiköpöm, mert nincs az az akarat,
amely rám kényszeríthetné más nyelv erejét,
lájlkoljam, ha tetszik, bjuti!
mondjam, ha szép,
mázlinak hívjam a jó szerencsét,
okét mondjak igen, hellót Adjon Isten helyett,
nekem az aha nem volt, és nem is lesz felelet.

Magyar vagyok,
tudom, mit jelent levesben a gulya[1],
a kuvaszról tudom azt, hogy kutya,
és ha a jószág mellettem dorombol,
hallom, hogy a cirmos, és nem a komondor.
Tudom, hogy nem bűn, ha valaki a párját ritkítja,
és a böllér elől hodályba[2], a konda fut sivítva.
Kies hegyoldalban nyílik csak boroszlán[3],
nádi farkas[4] mellett azt mondom toportyán,
betyáros kedvem is csak magyarként lehet,
és konty alá valóval[5] vidítom kedvemet.

S ha a cséplőgépre azt mondom, hogy csondér[6],
kevesen tudják, hogy gyártója volt John Deere.
A szűrt[7] nem keverjük össze a subával[8],
és tudjuk, miért házasodik guba a gubával[9].
A rokolyára [10]ne mondjuk, hogy szoknya,
tudjuk, hogy télen is működik a nyári konyha[11],
szépapának[12] nem a fess férjet nevezzük,
s a keresztnevet a családnév mögé helyezzük.

Nevetünk nagyot az angolokon,
mikor a szalonnára kiírják, hogy bacon[13]
géniuszainkat hívjuk úgy: lángelme
a textilt szólítsuk szebben: kelme.
Csodaparipára mondjuk azt, hogy táltos,
tisztaszobába tesszük ki a vánkost,
a lúdra, ha kövér sem mondjuk, hogy hattyú,
balkézről jött gyerek mára már nem fattyú.
Ha bele is botlunk a nyelvünkbe párszor,
van annál szebb szó, hogy csordapásztor[14]?

Kerítőhálóra mondjuk azt, hogy gyalom,
s ha valakit szeretünk, abból lesz angyalom,
tápióban[15] laktak erdei emberek,
ha messze futnak mondjuk: illa berek,
veszik a nyelvünkből sok ezer magyar szó:
dikó[16], gyikó, lésza, azaz a nyoszolyó,
nem is tudjuk lassan e nyelvi zűrzavarba'
mit jelent a gádor[17] , s mit a kacabajka[18]...

Magyar vagyok,
s ha számba idegenek szavakat oltanak,
kiköpöm, mert nincs az az akarat,
hogy elhagyjam az anyanyelv csodáit,
maradjon ez így, - még nagyon sokáig.

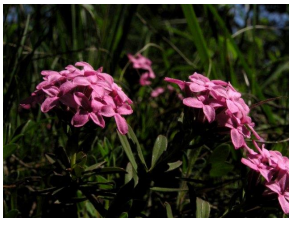

Boroszlány

[1] A falvaktól és városoktól távol eső legelőkön tavasztól őszig szabadon tartott, éjjel is kint háló bika-, tinó- vagy tehéncsapat.
[2] Juh-, vagy sertésnyájak téglalap, néha L alaprajzú, nagy befogadóképességű, zárt, tetővel fedett építménye.
[3] A mályvafélékhez tartozó erdőszéli cserjenövény.
[4] A nádi farkas, a toportyán, a csikasz, mind az aranysakál neve.
[5] Nőiesnek tartott ital (főtt bor) elnevezése.
[6] A múlt században a John Deere márkájú mezőgazdasági gépek nevét tették így magyarossá a parasztemberek. Az aratógépeket sok helyütt ma is csondérnak hívják.
[7] Posztóból készült kabátféle felsőruha
[8] A hosszú fürtű magyar juh szőrös bőréből készült, palástszerű, bokáig érő ruha, kabát.
[9] Vízszintesen pokróccá varrott darabból szabott férfi gyapjúkabát.
[10] Finom házi, vagy bolti vászonból, posztóból készült női viselet.
[11] A ház hátsó fertályára épített, sütésre-főzésre használt helyiség.
[12] Az ükszülők apja.
[13] A bacon szó állítólag az egykor külföldön is híres somogyi-bakonyi területeken nevelt sertésfajtából eredeztethető. Makkon hizlalták. A bakonyi siska húsa, szalonnája kibírta a hosszú tengeri utat.
[14] A falvak melletti csordanyomáson vagy az ugaron járó fejőstehén- és igásökörcsorda pásztora.
[15] Zuzmóval vastagon benőtt, gyakran üreges fa, vagy facsoport elnevezése.
[16] A dikó, gyikó, lésza, nyoszolya, vagy nyoszolyó, mind a lécvázas szerkesztésű könnyű hálóágy elnevezése.
[17] A külszínnél mélyebben fekvő padlózattal épített lakóépület, vagy pince védett lejárata.
[18] Felsőtesten viselt könnyű női ruhadarab.

….guba gubával

Magyar könyvek Göteborgban

Legalább öt esztendeje működik, lapunkban már írtunk róla, Larsson Mária könyvtárosnő (marialarsson20@hotmail.com) hiányt pótló blogja (http://magyarkonyvekgoteborgban.blogspot.se/) és az Élet és irodalom Svédországban (http://melissaofficinalis.blogspot.se/) figyelemreméltó mindazok számára, akik szeretik a könyvet és még nem felejtetek el irodalmat olvasni.

A nyáron többet is megtudhattunk a könyvterjesztésben rendkívül szorgalmas, mesterségét nagy odaadással és következetesen végző göteborgi szakemberről. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári Tagozatának az Országos Széchényi Könyvtárban tartott konferenciáján meghívottként tartott előadást, amelyről a következőképpen számolt be az Anyanyelv- Pedagógia folyóiratban (http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/) Szerepiné Persa Mária, magyar nyelv- és irodalom tantárgyi szakértő (szerepi1@gmail.com):

„… Maria Larsson, akiről, ha nem tudtam volna meg, hogy magyar származású, nem kételkedtem volna abban, hogy svéd: nyugalmat árasztott, meggyőző volt, és nagyon alapos. Maria Larsson 1996-ban került Svédországba, miután 11 évet a Békés Megyei Könyvtárban töltött el szlovák báziskönyvtárosként. Mint elmondta, az a munka nagyon hasonlított ahhoz, ahogyan a bevándorlókkal kell foglalkoznia Svédországban. Jelenleg szabadúszó könyvtáros Göteborgban. Nagy vágya egy állandó könyvtárosi állás, erre azonban Svédországban 5–10 évet is kell várni, nagyon sok ugyanis a képzett munkaerő.

Maria Larsson az előadás első részében egy rövid helyzetképet vázolt fel a svéd könyvtárak szerepéről, mindennapjairól. Svédországban sok a bevándorló, az ő gyermekeiket segíteni kell eljutni az olvasók táborába. A bevándorlók gyermekei nagyon sokfélék: törökök, szerbek, horvátok, macedónok, arabok, szomáliaiak. Vannak speciálisan nekik szóló könyvek is, amelyekben a főszereplők bevándorlók. A legnépszerűbb a Habib című alkotás, amelyből film is készült, a svéd tévé is bemutatta, valamint DVD-n is kapható.

Svédországban már 1970-ben erős népmozgalom volt, amely arra törekedett, hogy esélyegyenlőség legyen a társadalomban, és ez megmutatkozott a könyvek terén is. A mozgalom egyik következménye az lett, hogy úgynevezett LL-könyvek (LL = könnyen olvasható) jelentek meg. Több kiadó is foglalkozott ezzel, például a Hegas, az Argasso, az Opal, a Rabén & Sjögren. Céljuk az volt, hogy olyan könyveket jelentessenek meg, amelyek rövid mondatokat használnak, egyszerű szókincscsel, és konkrét információkat tartalmaznak. 1997-től létezik a Könnyen Olvasható Központ, amelynek minden kiadványát az állam finanszírozza. A központ segítségével jelennek meg könyvek, hangoskönyvek gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt, ismert regények átdolgozásai, fordítások angolból, ismeretterjesztő művek, nyelvkönyvek CD-vel, tanári segédanyag a könyvekhez, ez utóbbi az interneten. Ha egy osztályból 5 vagy 10 ugyanolyan könyvet vesznek, kedvezményeket kapnak. A Klaszszikusok Átiratban sorozat 1995-ben indult a Maj Bylock kiadónál, ezek nagyon leegyszerűsített szöveggel jelennek meg. A Robinson Crusoe-val kezdték, a magyar szerzők közül Kertész Imre Sorstalanságát is átdolgozták a célnak megfelelően.

Maria Larsson göteborgi iskolai könyvtárosi munkája alapján ismerhettük meg, hogyan kerülnek közel az olvasáshoz a gyerekek. A Biskops Garden Svartedalss Skolan iskolában két évet dolgozott helyettesítő könyvtárosként egy projektmunkán, és könyvklubot szervezett a Bylan állami projekt keretében, amely azokat az iskolákat segíti, ahol sok a bevándorló gyermek. Az iskola nagyon szép környezetben van, magyarul „Fekete-völgyi iskola” lenne a neve. Amikor az előadó odakerült, a könyvtár egy ablaktalan teremben volt, zsúfolt könyvszekrénnyel. Maria selejtezett, majd könyveket vásárolt. Feladata az volt, hogy a felső tagozatban megismertesse a gyerekeket az olvasás szeretetével. (Svédországban 9 osztályos az általános iskola: 1–3. alsó, 4–6. középső, 7–9. felső tagozat.)

Svédországban a könyvtárosok számára nagyon jó továbbképzések léteznek. Hangsúlyos helyzetű a hangos olvasás, a svéd könyvtárellátó például 200 könyvet ajánl hangos olvasásra a 7–9 évesek számára. Az illusztrációk igényességére nagyon odafigyelnek. A Svéd Gyermekkönyvklub 2009-ben például Olvass hangosan! versenyt hirdetett, nagy díjakkal. A gyerekeknek egy könyvet együtt el kellett olvasniuk a tanítóval, majd még valamit kellett készíteniük a könyvvel kapcsolatban (pl. makett, tabló, bábok). Az ország összes 5. osztályosának meghirdették a versenyt, így 1500 pályázó volt; a díjakat Stockholmban a Kultúrpalotában adták át. Az első díj 10 000 euró értékű könyv volt, állvánnyal. A zsűrit illusztrátorok és gyermekkönyvírók alkották.

Svédországban 1997-től létezik a Könyvzsűri, amelyben az adott évben megjelent könyvekből 5 gyermek- és ifjúsági irodalmi könyvre lehet szavazni. A Könyvzsűri tagja lehet minden iskolás gyerek, aki még nem múlt el 19 éves. A szavazók felső korhatára tehát 19 év, és a szavazó osztályok író-olvasó találkozót és könyveket nyerhetnek. A könyvtárak támogatása nagyon erőteljes mind állami, mind önkormányzati részről. Az olvasás fejlesztését könyvzsűri-katalógus is segíti, ebben 300

mű szerepel. Minden osztály szavazhat a listából arra, hogy milyen könyvet szeretne elolvasni. Ezután a kiválasztott könyveket a könyvtár megvásárolja.
1965 óta létezik a Svéd Gyerekkönyvintézet, amelyhez nyilvános kutatási könyvtár tartozik. Ez gyűjti a gyermek- és az ifjúsági irodalmat, tájékoztat, támogatja a kutatást, nemzeti-nemzetközi kapcsolatokat ápol. Kiadásait az oktatási tárca finanszírozza. Minden évben megrendezik a Könyvkóstolót, amely egyfajta ajánló kiállítás. 2009-ben például a megjelent gyerekkönyvek 44%-a volt eredeti svéd mű (768 cím), 56%-a pedig fordítás (982 cím). Érdekesség még, hogy a 2009-ben megjelent gyerekkönyvek 85%-a első kiadás volt. Az összes olyan könyvet kiállítják, amely az előző évben jelent meg. Megjelentetnek gyerekkönyv-katalógust, amelynek az a feladata, hogy felkeltse a gyerekek olvasás iránti érdeklődését, ezt 400 000 példányban nyomtatják ki, és ingyenesen terjesztik. A könyvkatalógust az ajánlott könyvek listája követi, a könyveket a könyvtárosok választják ki. Külön ajánló van képeskönyvekből és a következő kategóriákban: Olvass hangosan!, Olvass egyedül!, Olvass többet!, hangoskönyv, ifjúsági és képregény. Az egyes ajánlók egymásra épülnek, egyfajta fokozatosságot jelöl az Olvass hangosan!, az Olvass egyedül!, az Olvass többet! csoportnév.
Az olvasás megszerettetése tehát nagyon korán megkezdődik Svédországban. A gyerekeknek a svéd könyvtárakban nyolc hónapos – egyéves kortól kínálnak kölcsönözhető könyveket. Ezek a könyvek szülői felolvasásra, együttlapozásra valók az iskoláskor kezdetéig. Később tanulmányaik és érdeklődésük szerint válogathatnak a diákok. Véleményem szerint nálunk, Magyarországon a jó gyermekkönyvtárakban (és több van belőlük, mint azt elsőre gondolnánk) a lelkes könyvtárosok már beszereznek kicsiknek szóló sorozatokat is családi kölcsönzésre.
Az olvasás azonban nem áll meg a papíralapú könyveknél. 1996 óta létezik a Svéd Virtuális Gyerekkönyvtár; a gyerekek az e-könyveket az Állami Kulturális Tanács finanszírozásával ingyen olvashatják. Ilyen lehetőség a magyar gyerekeket is nagyon felvillanyozná, remélhetőleg a közeljövőben nálunk is megvalósul az, hogy a gyerekek olcsón hozzájuthassanak az e-könyvekhez.
Maria Larsson elmondta, hogy Svédországban az ifjúsági könyvtári projekteknek egységes rendszere van. Ezek a könyvhöz való közelkerülést, a szorosabb olvasásértést szolgálják, mindenkor az élményadást célozzák meg. A csoportba, osztályba járó valamennyi gyerek joga az, hogy a foglalkozások résztvevője legyen. Az ifjúsági könyvtári projekt a következőképpen épül fel: foglalkozások az előkészítő osztálynak, foglalkozások a 3–4. osztálynak, foglalkozások az 5. osztályosok számára, könyvzsűri, iskolai könyvtári blog, foglalkozások a könyvtári bloggal kapcsolatban, új könyvek bemutatása vetítéssel, író-olvasó találkozók, könyvklub, együttműködés az iskolai könyvtári központtal.
Maria Larsson elmesélte: egyszer lehetőséget kapott rá, hogy 3–4. osztályos csoporttal foglalkozzon. Az volt a feladata, hogy felolvasást tartson a gyerekeknek, könyveket vigyen nekik, és olyan kiállítást szervezzen, ahol a könyvekről beszélt. Ezután a gyerekek választhatták ki, hogy melyiket szeretnék elolvasni. Akár haza is vihették ezeket a könyveket, majd később visszavitték a könyvtárba. A svéd iskolákban bevett gyakorlat például az, hogy a tanító kölcsönözhet a gyerekeknek, így 20–30 könyv is az osztályhoz kerülhet, és erre nincs késedelmi díj sem. Az osztályteremben így könnyen hozzáférhetők a könyvek. Minden könyvkatalógusban van rejtvény és kis ismertető is. A könyvkatalógust úgy használják, hogy mindenkinek be kell jelölnie, melyik könyvet szeretné. Az a szokás, hogy ezeket a könyvtáros kikölcsönzi a városi könyvtárból, és odaszállítja a gyerekeknek.
Mindaz, amit vázlatosan az 5. osztályosok foglalkozásáról hallottunk, véleményem szerint jól adaptálható a magyarországi gyermekek számára is. A foglalkozás elején először minden gyerek maga választ egy könyvet, majd 15 perces csendes olvasás következik. Természetesen fontos, hogy a gyerekek minél több művet megismerjenek. Ehhez részben a könyvtárosok ajánlanak könyvet a gyerekeknek, részben a gyerekek egymásnak mesélnek a legkedvesebb olvasmányaikról. A foglalkozásokon hangoskönyvekből mutatnak be részleteket, illetőleg mindenki felolvas egy fejezetet a kiválasztott könyvéből. Az olvasáshoz hozzátartozik a könyvtár megismerése is, így a gyerekek közösen ellátogatnak a kerületi könyvtárba, ahol megtanítják őket a könyvtárhasználatra. Fontos megjegyezni azt is, hogy Svédországban minden gyereknek van úgynevezett padkönyve,

ezt a padjában tartja, és ha alkalomadtán olvasnia kell, vagy olvashat, előveszi. A foglalkozásvezetők az otthoni olvasásról is képet kapnak, a gyerekek ugyanis egy lapot vezetnek, amelyre naponta feljegyzik, hány percet olvastak, és ezt a szülő aláírja. A választott könyvön kívül minden ötödikes elolvasta a Fröken Europa (Európa asszony) című könyvet. Ez a mű az időutazásról szól, történelmi és földrajzi ismereteket tartalmaz, valamint művészeti értékeket mutat be. Állami költségen nyomtatták, 120 000 példányban, 2005-ben minden ötödikes megkapta. A könyv célja az ismeretnyújtáson túl az európai összetartozás tudatának erősítése is volt.
Maria Larsson a következőképpen fejezte be az előadását: „A könyvtárosok, a tanítók akkor szolgálják az olvasás ügyét, ha a könyvet mindennapi használatra szánják, kézközelbe helyezik."
Kicsit irigyeltem svéd tanártársaimat a hallottak alapján, ugyanakkor sok ötletet is kaptam az általam is örömforrásnak tartott olvasás megszerettetésére. Különösen azok tetszettek, amelyek nagyon egyszerűen megvalósíthatók, és a gyerekek is szívesen vennék, például a padkönyv, a kiállítással megoldott könyvajánló vagy a gyerekek kérésére házhoz vitt könyvtári könyvek.
Nem véletlen, hogy Maria Larssonnak Melissa officinalis néven van internetes blogja. Elmondta, hogy ez a kedves növény, a citromfű ugyanarra való, mint az olvasás: szorongásoldó, fájdalmat csillapító, örömet adó. Az sem véletlen, hogy előadása végén egy cserép citromfüvet kapott a meghívóitól."

Szívesen vesszük át blogjáról az
Olvass engem! Címmel és Utat nyitni a gyerekeknek a könyvekhez - hogyan lehetséges ez? Martin Widmark, svéd szerző a tanárokat szeretné tanítani alcímmel közölt írást, amelyeknek nagyobb nyilvánosságot biztosítani lapunk nevelési rovatásnak állandó feladata. Valljuk, hogy az anyanyelvápolás kitartó munkájához elengedhetetlen a szülők bíztatása, a felnőttoktatás, amelynek hiányát lépten-nyomon érezzük a diaszpórába kényszerültek között. Rendszeresen olvasó szülők példamutatása nélkül nagyon nehéz olvasásra szoktatni a gyerekeket. Erről és más hasznos tudnivalóról olvashatunk Martin Widmark svéd íróvale a DIE ZEIT-ban megjelent interjúból, amelyhez Maria Larsson ajánló sorokat írt:

Kedves Bogi!
Azt hiszem, a magyar anyukák sokkot kapnak, amikor a gyerekeik svéd iskolába kezdenek járni. Az osztályokban az idő fele fegyelmezéssel telik, alig van házi feladat, a gyerekeknek nem tanítják meg az írott betűket, csak a nyomtatottakat, a tudásanyag elenyésző. Ám csodával határos módon, azok a gyerekek, akik jó szülői háttérrel rendelkeznek, később mégis érvényesülnek.
Amikor először találkoztam Martin Widmarkkal a göteborgi könyvvásáron jó pár évvel ezelőtt, éppen ezt tettem szóvá, és megegyeztünk abban, hogy az arany középút lenne a legjobb. Hiszen azt sem tartom jónak, ha fölöslegesen leterhelik a gyerekeket. Akkor még nem tudtam, hogy Martinnak olasz felesége van, így a kritikát valószínűleg otthon is gyakran hallotta. Az olasz diákokat is jócskán ellátják házi feladattal.
Tavaly szeptemberben a göteborgi könyvvásáron Martin Widmark, aki Szendvicsország legközkedveltebb gyerekkönyv írója, telt ház előtt tartott előadást az „Olvasó osztály" projektről. Az előadás végén ováció fogadta. De korántsem minden pedagógus lelkes, hiszen az emberek többsége nem szereti a változásokat. És a fiatal svéd pedagógusok nem emlékezhetnek rá gyerekkorukból, hogyan is kell tanítani. A nyugdíjasok viszont igen.
Az előadás után azt mondtam Martinnak: „De jó, hogy újra feltaláltátok a kereket! Sok erőt és kitartást ehhez a munkához!" Nagyon kíváncsi lettem, amikor Németh Eszter, aki Grázban él, német nyelvű interjút talált Martin Widmarkkal, és szerette volna magyarul is közreadni. Bogikám, a fordítás elkészült, és érdemes elolvasni. Köszönet érte Eszternek. Bevallom, én néhol jókat mosolyogtam. Különösen az utolsó kérdést tartom szellemesnek, hiszen Martin milliomos lett gyerekkönyv íróként, és ezt nem sokan mondhatják el magukról.
Remélem, a svédek példájából más országok is tanulhatnak. Martin Widmark Lassze Maja Nyomozóiroda sorozata magyarul is olvasható.

Üdvözlettel:
Melissa

Olvass engem!

Die ZEIT: Widmark úr, hova lett a svédek olvasókedve? A legutolsó PISA-felméréskor az országa már csak a 25 helyen állt.
Martin Widmark: Kérdezze meg a barátait, milyen gyakran vesznek könyvet a kezükbe. A baráti körömben mindenki azt válaszolja: ritkábban, mint öt évvel ezelőtt. Nincs abban semmi meglepő, ha a gyerekek átveszik a felnőttek szokásait. Az egész társadalom változott meg: mindannyian kevesebbet olvasunk.
ZEIT: Tehát nem lepődött meg a PISA-eredmények láttán?
Widmark: Nem, a mi PISA-sokkunk 2011-ben megvolt. Már akkor világosan látszott, hogy ez csak rosszabb lesz.
ZEIT: Ön egy évet nem a saját gyerekkönyvei írásának, hanem egy olvasási projekt előkészítésének szentelt a svéd iskolások számára. Mit is terveztek?
Widmark: A projekt neve: „en läsande klass", magyarul olvasó osztály. Összetrombitáltam egy teamet, ami egyfajta szabályzatot dolgozott ki a jobb olvasásértés érdekében. Ezt visszük el mind a 7500 svéd iskolába, elsőtől hatodik osztályig a gyerekeket tanítani.
ZEIT: Pontosan mit kapnak az iskolák?
Widmark: Minden iskola megkap áprilisig egy könyvet, praktikus utasításokkal és használati útmutatóval, hogyan tudnak a tanárok szövegértés órát tartani. Kísérőnek létrehoztunk egy weboldalt, ahonnan több száz szöveget lehet ingyen letölteni. Ennek érdekében minden kiadót, rengeteg gyerekkönyv-szerzőt, és illusztrátort összetrombitáltam, akik rendelkezésünkre bocsátják a műveiket.

ZEIT: Elmagyarázza a tanároknak hogyan tanítsanak? Nem érzik úgy, hogy a tyúkszemükre lépett?
Widmark: Némileg meglepődnek, de pozitív értelemben. Senkit sem kritizálok, és legfőképp nem akarok az olvasóvá nevelés prófétájaként tetszelegni. Azért hívtam életre ezt a projektet, mert megfigyeltem, hogy az iskolákban senki sem tudja, hogyan lehet javítani az olvasásértést. Korábban magam is tanár voltam, én is akkor tanultam meg.
ZEIT: Miért, nem tanulják ezt a tanárképzésben?
Widmark: Túl keveset tanulnak róla vagy csak egy kis ré-

szét. Ezek semmi esetre sem új felismerések, amikre mi hivatkozunk. A tanulmányok már a 80-as évek óta a rendelkezésünkre állnak. De ez az ismeretanyag, ezek a tanulmányok nem hozzáférhetőek. A tankönyvkiadók birtokában vannak, de nem ingyenesek, hiszen el akarják adni a tanmeneteket. A tudomány természetesen szintén ismeri, de az olvasáskutatás és a tanárképzés között kevés és elégtelen az átjárás, összeköttetés. Ezt pótoljuk most. Be akarom vinni ezt a tudást az iskolákba – elterjeszteni a tanárok között, mint egy vírust.
ZEIT: Kíváncsiak vagyunk: mik az ajánlatai?
Widmark: Először is fontos, hogy nem többet és többet olvassunk, nem a mennyiségre helyezzük a hangsúlyt, hanem a gyerekekkel a szövegekről beszéljünk és vitatkozzunk velük. Csak így lehet az értelmezőkészséget megalapozni. A módszert öt, egymásra épülő elemre lehet bontani: 1. Jövendölés: Miről fog szólni a szöveg? 2. Összefoglalás: saját szavakkal visszaadni a történet lényegét. 3. Az új, ismeretlen szavaknál szünetet tartani, megpróbálni a megértésük után a szövegben, szöveggel és a kontextusban, kontextussal együtt értelmezni. 4. Kérdés feltevés: Miért dobja magát a srác ordítva a földre? 5. A történetet megélni, átérezni, hatni hagyni: Milyen illatú a fű? Hogy néz ki a ház?
ZEIT: Ez nagyon egyszerűnek tűnik…
Widmark: Igen, ez az öt stratégiai lépcső botrányosan egyszerű. Tapasztalt tanárok automatikusan alkalmazzák, de a gyerekekkel először még meg kell tanítanunk.
ZEIT: Érkezett kritika?
Widmark: Természetesen aggódnak néhányan, hogy az állami oktatásba kik szólnak bele. Néhány embert idegesít, frusztrál, mert én az állami kontrollon kívülről agitálok. De mindenkinek elmondom, mennyire örülnék, ha az állam alkalmazna és megfizetne ezért a munkáért. De ha nem teszi, akkor is csinálom tovább.
Zeit: Öt évvel ezelőttig tanított is. Jobban olvastak akkoriban a gyerekek?
Widmark: Azt mondanám inkább, hogy türelmesebbek voltak. Leültek és egy fél órát olvastak. Sokkal nyugodtabbak voltak az osztályok.
ZEIT: Hogy tanított akkoriban?
Widmark: A gyerekek elolvastak egy könyvet, magyarázatot (olvasónapló?) írtak róla és előadták a társaiknak. Az öt stratégiai elemet, amit most el szeretnénk terjeszteni, nem ismertem akkoriban.
ZEIT: És a gyerekek ennek ellenére is jobbak voltak az értő olvasásban. Manapság emiatt extra támogatásra szorulnak. Mi siklott félre?
Widmark: Több oka is van, szerintem. Az egyik az oktatás individualizálása. Nyolc éves gyerekeknek kísérletezniük kell, és önállóan feltárni, kutatni különféle témákat - például az első világháborút. Az egyikük fegyverekkel foglalkozik, a másik az indulókkal, a harmadik a különféle uniformisokkal. Beültetik őket a sarokba és két hétig hagyják egyedül dolgozni. Így nem tudnak átfogó képet alkotni a részletekből és a töredékinformációkból. És hasonlóan is olvasnak: betűket egymás után, de a szót magát nem. Így nem is értik.
ZEIT: Pillanat, szóval úgy véli, ez rossz útja a tudás átadásának?
Widmark: Igen, bár az individualizmus még nincs Németországban bevezetve az oktatásba…
ZEIT: ...már majdnem...
Widmark: Na, igen, nem éppen jó ötlet. Egyáltalán nem szerencsés, ha a gyerekek ilyen sokat dolgoznak egyedül. Szükségük van útmutatóra és vezetésre. Természetesen nem olyasvalakire, aki félelmetes vagy ijesztő lenne. De hagyjuk csak a tanárokat a katedrán – vagy vigyük oda vissza.
ZEIT: És mik a további okok?
Widmark: A gyerekek manapság túlterheltek (túlszervezettek, a Helikopter szülőségre gondol). Alig van szabadidejük, nem unatkoznak. Amikor én gyerek voltam, sokszor gondolkodtam: Pfű, mit is csináljak most? Ó, hát olvasok!
Ha a szülők azt szeretnék, hogy olvassanak a gyerekeik, kapcsolják ki az internetet. A számítógép a könyv igazi konkurenciája. Ott nem kell fáradtságosan kibetűzni a szöveget, egyszerűen rá lehet klikkelni a videóra.
ZEIT: De az Önök weboldalán is van videó...
Widmark: Na, igen, hát ez egy érdekes és vicces történet. Amikor elkezdtük kidolgozni a stratégiát és a szabályokat, eszünkbe jutott, hogy lefilmezzük. Senki sem szeret útmutatókat olvasni. Így a videó most öt perc alatt bemutatja, amit különben két óra alatt olvasna csak át az ember. Ez egyébként nagyon jól bemutatja mi is történik manapság az olvasási kultúránkkal.
ZEIT: Gondolja, hogy a könyvek fennmaradnak a számítógép mellett?
Widmark: Ha ezt szeretnénk, meg kell tanítanunk a gyermekeinket olvasni. Hogyan élhetik át az olvasást, miképp merülhetnek bele egy-egy könyvbe, akkor van esélyük a könyveknek a számítógéppel és az internettel szemben. Ha a gyerekek csak betűznek, az unalmas, győz a számítógép. Mi sem olvassuk önszántunkból a telefonkönyvet.
ZEIT: De az Internet és a számítógép nem fognak csak úgy felszívódni...
Widmark: Pontosan, így a gyerekeknek manapság duplán kell tanulniuk olvasni: könyveket és onlinet. Ez hatalmas kihívás. Mi, itt Svédországban, az Internettel nagyon korán, nagyon messze jutottunk, s most kapjuk a számlát a roszszabb iskolai teljesítmények formájában. Hagytuk, hogy lenyűgözzön a technika, de elfelejtettük az olvasást.
ZEIT: Az egyik legsikeresebb svéd gyerekíróként Önnek is érdeke, hogy a könyvek megmaradjanak. Ez az igazi motivációja a projektben?
Widmark: A gyerekek már olvassák a könyveim, szóval ez ettől független. Maguknak a gyerekeknek fontos az olvasás. Miért? Nos, képzeljen el egy nyolc éves fiút. Azzal azonosul, amit a környezetében lát, és ott nincs túl sok szereplehetőség. A legokosabb, legsportosabb vagy a legviccesebb lehet csak. Olvasva azonban kitágíthatja a világát és megtapasztalhat más lehetőségeket is. Azokban az osztályokban, ahol olvasnak, más légkört tapasztalok. Toleránsabbak, alacsonyabb a versenyszellem, több a magabiztosság. Ez sarkall: szeretném, ha a gyerekek bíznának abban, és át is élnék, hogy megtalálhatják a helyüket a világban, hogy jók, úgy, ahogy vannak.

A magyar fordítást Martin Widmark engedélyével Németh Eszter készítette. (Lies mich!Kindern den Zugang zu Büchern öffnen – wie schafft man das? Der schwedische Autor Martin Widmark möchte dies Lehrern beibringen. EIN INTERVIEW VON KATRIN HÖRNLEIN)

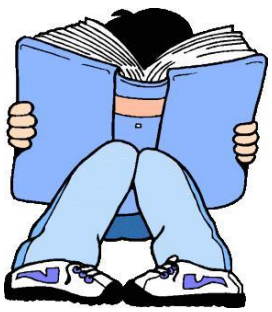

Szószolónk volt

A Duna melléki Ref. Egyházkerület hagyományos évkezdő lelkészgyűlésén részt vett a Nyugat-európai Lelkigondozó Szolgálat világi elnöke Dr. Békássy N. Albert is a svédországi Lundból.

Bogárdi Szabó István püspök beszámolója után tájékoztatta az egybegyűlteket a nyugat-európai magyar református-szórványról. Idézet a felszólalásból:

Ravasz László püspökről készült nagyméretű festmény

„A 2011. magyarországi népszámlálás felekezeti hovatartozásában "eltűnt" egymillió valahány százezer magyar. Aki elmegy a Kárpát-medence tömbreformátusságából, nem mindig érkezik meg a nyugat-európai testvérek (értsd a Nyugat-európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálat) közösségébe! Sajnálatosan nem is tudnak rólunk, mint ez itt is kiderült. Ezért vagyunk ma itt a NyEMRLSz elnöksége képviseletében: a mellettem ülő ft. özv Lázárné Zahn Dalma-Enikő lelkészi elnöktársammal, szemben a Szolgálatunkat hét évtizede alapító Ravasz László püspök palástos alakját ábrázoló festménnyel - aki előrelátással nyílt paranccsal 1944-ben elküldte az európai óriási szórványba nt. Nagy Sándor lelkészt a menekülők lelki gondozására, http://nyemrlsz.newlights.info/images/tortenelmi_hatter/RefEgytKonv_7876-1944-9.gif. Szolgálatunk az egyedüli magyar és református egyházjogi törvényességgel, az Egyetemes Konvent és Ravasz püspök legitimitásával azóta is folyamatosan működő, felekezeti öntudatunkat nem véka alá rejtő keretszervezet és az Európai Unió megalakulása óta hollandiai alapítványként (a Hágai Kereskedelmi Kamara 27262806 sz. alatti cégjegyzékében) hivatalos polgárjogi bejegyzéssel rendelkezik. Mi, a nagy nyugat-európai szórványban, nemzetmegtartó magyarok és reformátusok, nem a felekezeti elkülönülés mellett ágálunk. A kárpát-medencei honfitársaink körében és a másod- ill. harmadgenerációs, magyarul már alig tudó, sokféle felekezetű gyülekezeteink csokorba fogásával az ökumené magyar szórványközösségben megjelenő (nem csak protestáns) felekezeti sokszínűséget ápoljuk.

Nem kívánok kitérni azokra a történelmi fordulatokra és egyházpolitikai magyarázatokra, melyek következtében úgy

a Magyarországi Református Egyház Zsinati elnöksége, mint a hivatalos politikum is tüntetőleg elkülönül Szolgálatunktól – ignorálnak bennünket - a felekezeti önazonosságtudat értékét eufórikusan tagadó és a protestantizmus örve alatt fellépő civil egyesülés javára. Európa szerte minden magyar és református ill. protestáns egyházi közösség elérhetőségéről és istentiszteleti alkalmairól az ökumenizmus és testvéri együttműködés nyitottságával tájékoztatunk a hálón http://nyemrlsz.newlights.info és a blogon http://nyemrlsz.blogspot.se/ – szervezetileg akár hozzánk, akár nem hozzánk tartozó közösségekről is. Rendszeres hittudományi tanácskozóink kapcsán évente egyfajta kis zsinatot is tartunk, amikor beszámolunk egymás örömeiről és megtárgyaljuk közös gondjainkat. Kihasználva az alkalmat, a magyar-magyar egységre törekvésünk szellemében, ezúton is szeretettel hívom az érdeklődőket Tahitótfaluba 2015. július 16-tól csütörtök du. 17 órától –- vasárnap délig, július 19-ig a Református Konferencia telepen sorra kerülő tanácskozásunkra. A Magyarországi Református Egyház megújuló Zsinati Elnökségével pedig a bennünket megillető kölcsönös tájékoztatást nem csak reméljük, de igényeljük is. Mindenkit kérek, kölcsönös párbeszéd elkezdésével támogassa erőfeszítésinket nem csak nemzetazonosságunk és jövőnk megtartásában, de a vallás és vállalás szellemében a manapság Európa szerte széttelepülő honfitársaink érdekében is. Mindenekelőtt az európai szórványgondozás égető gondjait kell megtárgyalnunk, mert a mostani stratégia – csúnya kifejezéssel élve - berepülő pilótákkal, a másik fél bevonása nélkül – aligha oldható meg. Annak ellenére, hogy hiányzik a tájékoztatás rólunk úgy az egyházi, mint a világi médiában, folytatjuk munkánkat azzal a jó reménységgel, hogy a Ravasz László nt. püspökünk által és a most elvetett mag kikél. Így kívánok sikeres és boldog új esztendőt!

A mintegy kétszáz jelenlevő meleg tapssal értékelte szószólónk hozzászólását.

A Nyugat-Európai Lelkigondozó Szolgálat honlapja
http://nyemrlsz.newlights.info

100 éves Nobel-díj
Bárány Róbert az emberi fül kutatója

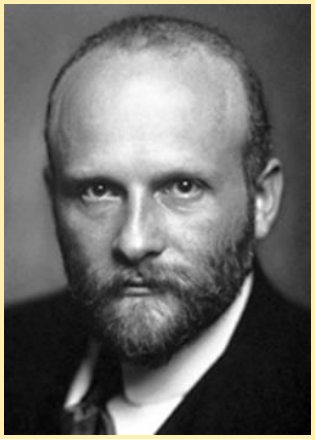

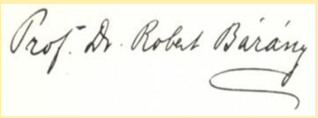

Bárány Robert
*Bécs 1876. április 22.
†Uppsala, 1936. április 8.

A füllel és az egyensúlyérzékeléssel kapcsolatos munkássága elismeréséül a magyar származású Bárány Róbert orvos, egyetemi tanár, orosz hadifogságból szabadulva 1916-ban vehette át az 1914-ben néki odaítélt Nobel -díját. Az Uppsalai Egyetemen katedrát kapott s haláláig vezette az orr-fül-gége klinikát. Földi maradványait Stockholmban temették el.

Az egyensúlyszerv nélkül nem járhatnánk két lábon és nem érzékelhetnénk helyesen testünket a térben. Magyarországon a közvélemény előtt kevéssé ismert a személye, nevét nem őrzik közterületek, intézmények sem. A család egyik ága ma is Magyarországon él, de a figyelmet a korábbi, magyar-, vagy magyar származású díjazottakra aztán Kertész Imre Nobel-díja terelte. Svédországban azonban már 1960-ban megalakult az ötévenkénti tudományos összejöveteleit tartó Bárány Társulat [http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/19055 , Svenskt biografiskt lexicon (art av Gunnar Holmgren)].

A 19. században Bécsben élő osztrák-magyar-cseh-zsidó Bárány család értelmi-szellemi légkörét az édesanya Maria Hock - egy ismert prágai tudós lánya határozta meg. Ignác – a várpalotai zsidó családból származó banktisztviselő édesapa - Rohoncról vándorolt ki még fia születése előtt Bécsbe. Hat gyermeke közül a legidősebb fia Róbert születése után 1877-ben lett osztrák állampolgárrá. Róbert az orvosi oklevelét is szülővárosában szerezte meg, majd belgyógyászati és elmegyógyászati tanulmányokat folytatott heidelbergi és freiburgi német egyetemeken. A Bécsi Orvostudományi Egyetem fülészeti klinikáján dolgozott 1905-től, ahol 1909-től docens let és itt végezte úttörő munkásságát. Így a magyar tudományos élettel nem volt intézményes kapcsolata. Születésének 100 éves emlékére 1976-ben Ausztria postabélyeggel tisztelgett emléke előtt, a Nobel díj 60. évfordulóján 1974-ben svéd bélyeg jelent meg, amíg a Magyar Posta 1988-ban adott ki bélyeget.

Tudományos felfedezése

Abból az egyszerű gyakorlati észlelésből kiindulva, hogy betegei, akin vizsgálat előtt fülmosást végzett, gyakran elszédültek az öblítő folyadék hőmérsékletétől függően, a belső fül egyensúlyrendszerére összpontosította figyelmét. Ezzel az egyszerű klinikai tapasztalattal a belső fülben rejtőző egyensúlyszerv működését figyelte meg, melyet előtte jobbára csak állatkísérletekből elméleti következtetésből ismertek. Bárány joggal és helyesen feltételezte, hogy a kisagy a felelős a vesztibuláris rendszer ingerületeiből következő mozgások összehangolásáért. A vesztibuláris - egyensúlyi rendszer – vesztibuláris rendszer érzékszerve folyadékot tartalmaz, s a folyadék mozgása adja az ingerületet. Többirányú elmozdítása biztosítja a változatos ingereket, ami által beindul az idegrendszer érése. Az idegrendszer érésének beindulása az alábbi területeken bekövetkező pozitív változásokat vonja maga után: egyensúlyérzék, mozgástervezés, mozgás, hosszú- rövidtávú memória, beszédfejlődés, figyelem, szem-kéz koordináció, célzó mozgás, szociális téren - viselkedés, együttműködés, feladattudat, alkalmazkodási képesség. Feladata érzékelni a fej térbeli helyzetét, egyenes vonalú gyorsulást illetve lassulást, a liftreakciót - függőleges irányú ingereket-gravitációt, a fej forgását, forgatását, terjedelmét, irányát, a vibrációt és a szöggyorsulást. Bárány volt az, aki a hallójártat öblítésekor használt víz hőmérsékletének függvényében kidolgozta az egyensúly funkciók vizsgálati módszereit. Ha túl hideg vagy túl meleg volt a víz, szédülést okozott, aminek az a magyarázata, hogy a belső fül ívjáratiban keringő folyadék hőmérséklete 37 C°. A hőmérséklet változásával a folyadék más és más ívjáratba vándorol, ami szédülést okoz.

A Bárány nevével jelzett kalorikus ingerléshez teszt lényege, hogy hideg, vagy meleg vizet folyatnak a páciens egyik hallójáratába. Ennek következtében a szemgolyók jellegzetes valamely irányú oda-vissza csapó mozgást mutatnak (nystagmus), amely során a szem gyorsan elmozdul az egyik irányba, majd (aránylag lassan) vissza a másikba. Mivel a nystagmus egy olyan ösztönös mozgás, amelynek a lassú komponensét agytörzsi magvak vezérlik, gyors komponensét pedig felsőbb agyi központok, a kalorikus teszt alkalmas annak felmérésére, hogy a kezelt beteg milyen fokú agysérülést szenvedett. Ha a nystagmus teljesen eltűnik, akkor nagyon nagy a baj és súlyos a prognózis. Megfigyeléseit *Az ívjárat-apparátus élettana és kórtana emberben* c. közleményében foglalta össze. Felismerte, hogy a belső fül vesztibuláris apparátusának zavarai kóros körülmények között olyan kísérő tünetekkel járnak, mint a szemgolyók valamely irányú oda-vissza csapó mozgása. A jelenség egy élettani reflexmechanizmusnak felel meg és máig Bárány-féle kalorikus reakciónak nevezik (leegyszerűsített ábrázolása alább), hiánya pedig kóros jellegű. E reflex vizsgálata a Bárány-féle félremutatási kísérletek kiváltásával alkalmasnak bizonyult a kisagyvelő, mint a mozgási műveltek központja daganatos vagy tályogos gócainak kimutatására. Az élettani folyamat összefügg a tengeribetegség jelenségével is.

Valószínűleg Bárány Róbert nem azonnal értesült arról, hogy 1914-ben *„a vesztibuláris apparátus fiziológiájának és patológiájának tanulmányozásáért"* a Svéd Akadémia neki ítélte meg az élettani Nobel-díjat. És a késlekedés oka

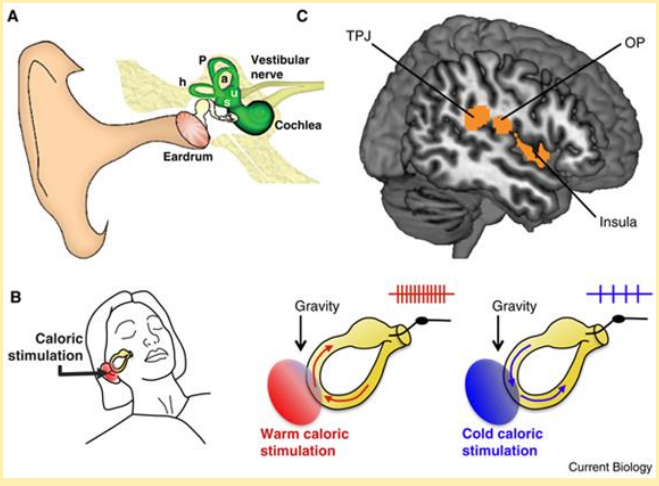

A haparandai hadifogolycsere

nem elsősorban az volt, hogy az akkori technológia több időt igényelt, hogy az ilyen híreket szétröpítse a világban, hanem az, hogy Bárány egy orosz hadifogoly-táborban raboskodott.
Az első világháborúban katonaorvosként önkéntes volt s a hadikórházi fül-orr-gégészet osztályvezető orvosként dolgozott. Súlyos betegség döntötte le lábáról és a Nobel-díjának köszönheti életét, ugyanis 1916-ban Bernadotte Károly svéd királyi herceg és a svéd kormány közbenjárására szabadult. Amikor az oroszok megtudták, hogy Nobel díjat kapott, nagy megbecsülésben részesítették, Tatárország fővárosába Kazánba helyezték át, ahol az ottani egyetem orr-fül-gégeklinika megszervezésével bízták meg, amit szabadulásáig vezetett. Az ottani egyetemi könyvtárban tanult meg oroszul és hadifogoly létére szállodában lakhatott. Itt kereste fel az 1724-ben Szentpéterváron, I. Nagy Péter cár által alapított Orosz Tudományos Akadémia vezetője, mint ”páciens”. Miután a hadifogoly orvos nem talált nála semmi betegséget, bemutatkozott, és megdicsérte szakmai tudásáért.
Bárány Róbert kiskorában csont-tuberkulózisban szenvedett s térdei élete végéig merevek maradtak, mindez azonban nem akadályozta meg abban, hogy teniszezzen és túrázzon. Merev térdeit látván, az akadémikus javasolta, hogy hadirokkantként sétabotot használjon. Ezután Bárány néhány hónap leforgása alatt megkapta az ukázt és hadirokkantkén hadifogolycseréhez az engedélyt.
Az észak-svédországi Haparanda városának fontos szerep jutott 1915 – 1918. között Oroszország és Németország közötti rokkant hadifoglyok kicserélésében. Itt került sor 1916-ban Bárány Róbert kicserélésére is. Feljegyzéseiből tudjuk, hogy ő volt az egyedüli hadirokkant - aki ugyan nem volt hadirokkant, de sétabotja volt! (Meglepő, hogy a svédországi hadirokkant emlékművekről írt cikkében Szöllősi Antal a Híradó 2014. novemberi számában http://hirado.smosz.org/index.php/evfordulo/807-svedorszagi-hadirokkant-emlekmuvek beszámol ugyan a Svéd Vöröskereszt 1915. augusztusában megkezdett hadirokkant foglyok kicseréléséről, de az ismertebb foglyok megnevezésénél meg sem említi a Nobel-díjas Bárányt!)

Senki sem próféta a hazájában

A hadifogságból 1916-os szabadulását követően Bárány doktor Stockholmban időzött néhány napot, szept. 11-én átvehette a Nobel-díját. A díj átvevésekor tartott előadásában részletesen kitér az orvos gyógyászati újdonságok bemutatására http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/medicine/laureates/1914/barany-lecture.html. A háború okozta légkör és kartásai barátságtalan viselkedése miatt nem maradhatott Bécsben: kollégái tudós voltát is kétségbe vonták, nem engedték tanárként működni és etikai vétségben is elmarasztalták. Ezért Svédországban telepedett le. 1917-ben az Uppsalai Egyetemen tanszéket kapott, ahol 1936-ban bekövetkezett haláláig az egyetem fül-orr-gégészeti tanszékének vezetője volt. Világháborús tapasztalatai alapján kidolgozta a friss lövési sérülések sebészeti ellátási módszereit, valamint műtéti eljárást javasolt az idült homloküreg-gyulladás gyógyítására. Emberbaráti jelleméről saját fogalmazását idézzük: A jelen háború során és utána számos lehetőség lesz a kísérletet alkalmazni, mivel számtalan fejsérülés van, ahol a sebek gyógyulása után a keményagyhártyát csak egy vékony bőrréteg borítja. Biztos vagyok benne, hogy az emberek, akiknek ilyen sérüléseik vannak, készek arra, hogy egy biztonságos és fájdalommentes kísérlet révén az egész emberiség érdekét szolgálják.’ Magyar eredetére büszke svéd bevándorló.
Marai Sándor Halotti beszéd c. versében keserűen vallott a külhonba szakadt honfitársaink nevéről lehulló ékezetről:

...Nyelvünk is foszlik, szakadoz és a drága szavak /
Elporladnak, elszáradnak a szájpadlat alatt./
A pap már spanyolul morogja koporsónk felett: /
„A halál gyötrelmei körülvettek engemet..."
Az óhiói bányában megbicsaklik a kezed,
A csákány koppan, s nevedről lehull az ékezet…

Bárány Róbertnek két fia és egy leánya született Ida Felicitas Bergerrel 1909-ben kötött házasságából. Róbert tudatosan ragaszkodott vezetékneve ékezetes írásához. 1942 -ben született unokája Anders Bárány - az elméleti fizika professzora és a Nobel díjat odaítélő Királyi Tudományos Akadémia tagja a magyar helyesírás szabályos alkalmazásával 100 év múlva is hűségesen követi ezt a hagyományt.

Dr. Békássy N. Albert

Anders Bárány, a Nobel-díjas Róbert prof. unokája

A MAGYAR KULTÚRA SKANDINÁVIAI LOVAGJAI

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány küldetése a kulturálisan hátrányos helyzetű települések életminőségének fejlesztése, a kulturális örökség ápolása, valamint az egyenrangú kultúrák együttműködésének elősegítése. A négy földrészen együttműködő társakkal rendelkező alapítványunk fő működési területét Kárpát-medencében határozta meg, amelyen belül az elmúlt 15 évben a kultúra főbb ágaiban eredményesen tevékenykedett. A Magyar Kultúra Lovagja címet a Falvak Kultúrájáért Alapítvány a kultúra különböző területein lovagiasan, huzamos ideje tevékenykedők elismerésére 1998. szeptemberében hívta életre. A cím a művészi teljesítmény mellett elismeri az irodalmi és a közművelődési teljesítményt. Adható kultúraszervező életműért is. Köszönet jele a magyar kultúrát támogató hazai és külföldi művészetbarátoknak, szponzoroknak, mecénásoknak, politikusoknak. Az alapító küldetésének megfelelően kiemelten támogatja a „falvak lámpásainak” elismerését. 2003-tól adható a Magyar Kultúra Lovagja címmel egyenértékű Egyetemes Kultúra Lovagja elismerés nemzetközi kulturális együttműködésért, valamint két vagy több nemzet kultúrájának együttes ápolásért. A Falvak Kultúrájáért Alapítvány a Kultúra Lovagja címmel méltó emléket állított a magyar államalapítás millenniumának, létrehozta a társadalmi szervezetek rangos, hosszútávon fenntartható elismerését. A cím adományozására nyílt pályázat útján társadalmi szervezetek, önkormányzatok és intézmények adhatnak jelölést. A pályázatot minden év nyarán hirdetik meg október 15-ei határidővel. A felhívására évről évre több civil szervezet mozdul meg, ami azt jelzi, hogy a közösségek egyre jobban figyelnek a kulturális élet valamely területén példamutatóan tevékenykedő embertársaikra. A kuratórium döntését az 1999. január 22-én elsőként elismert 12 főből álló alapító lovagok közössége, valamint 2005-től a Kultúra Lovagrendje évente felkért – minimum 36 fő, 2012-ben 14 ország 70 fő – tagjaiból álló Tanácsadó Testület készíti elő. A testület javaslata alapján a kuratórium december elsejéig hozza meg döntését, annak érdekében, hogy a jelölő szervezet "karácsonyi ajándékként" adhassa át a kultúra lovagja címre történő jelölést. Az elismerés (cím) elfogadásáról vagy elutasításáról a jelölt önállóan dönt azzal, hogy az adatlap egyik példányát kitöltve és aláírva január 4-ig visszajuttatja az alapítványnak. Évente maximálisan 36 elismerés adható. Az alapítvány magyar nemzetben való gondolkodása és konkrét tevékenysége, valamint az egyenrangú kultúrák párbeszéde és az euro-atlanti integráció elősegítése érdekében végzett munkája is hozzájárul ahhoz, hogy évről-évre emelkedik a lovagi címmel elismert külföldi állampolgárok száma. A Kultúra Lovagja címek átadására évente a Magyar Kultúra Napja Gálán kerül sor. A lovaggá ütési ceremónia állandó jelképei a kard, a pajzs és a címer. Az elismeréshez érem lánccal, oklevél és ezüst kitűző jár. Az elismertek nevét bejegyezik a Kultúra Lovagjai Aranykönyvébe. A Kultúra Lovagjainak avatása a Magyar Kultúra Napja országosan jegyzett eseménye. A gála nemzetközi közönsége előtt évente egy kiemelkedő közművelődési teljesítményt nyújtó hazai, vagy határon túli település, illetve régió díszvendégként mutathatja be kultúráját. A Kultúra Lovagrendje nemzetközi közössége a Kultúra Lovagja címmel elismertek kezdeményezésére 2003. január 22-én bontott zászlót, majd 2004. július 10-én az alapító okirat túrkevei aláírásával jött létre. A lovagrend az alapítvány szervezeti eleme, tagjai területileg és szakmailag sokoldalúan együttműködnek. A közösséghez való tartozás együttműködő partnert, támaszt jelenthet az elismertek számára önzetlen tevékenységük folytatásához. A lovagrendbe az elismertek saját elhatározásuk szerint írásban jelentkezhetnek. 2006. július 9-én Aranyosapátiban megnyílt a Kultúra Lovagrendje Emlékparkja, amelyben a lovagrend a posztumusz avatottak és az évek során elhunyt lovagok emlékére állít emlékoszlopot. 2012 szeptemberétől 96 lovagi oszlop áll. Az emlékoszlopok avatása 2008-tól az Európai Kultúra Napja (szeptember 20.) rendezvénysorozat keretében - a Kulturális Önkéntesek Napján - történik. 2011. szeptemberben megnyílt a Kultúra Lovagrendje Múzeum és Levéltára A kuratórium elnöke: Nick Ferenc : + 70 2186535

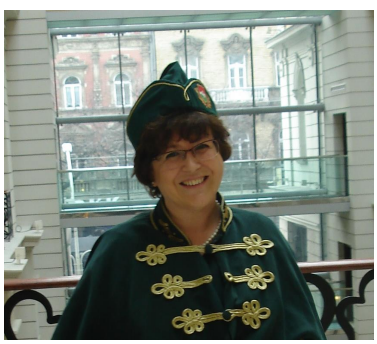

Idei avatottjaink:

◄ Bíróné Gulyás Katalin és Moritz László

A Magyar Kultúra Lovagjai Skandináviában

2003

185. Tar Károly (Lund, Svédország) író, szerkesztő „A magyar kultúra külföldi szolgálatáért". 2011-től az elhunyt Dr. Jáki Ferenc helyébe lépve a Lovagrend alapító közösségének tagja

2004

215.Tamás Gábor (Srockholm - Tyresö, Svédország) előadóművész, zeneszerző, „A magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért"

2006

278. Kovács Ferenc (Oslo, Norvégia) médiamérnök, „A nemzetközi kulturális kapcsolatok ápolásáért". Az Ághegy helyettes szerkesztője, a Magyar Liget munkatársa.

2007

299. Ove Berglund (Stockholm, Svédország) író, fordító, „A magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért"

300. Wolfgang Plagge (Bekkestua, Norvégia) zeneszerző, zongorista,„A nemzetközi kulturális kapcsolatok ápolásáért".

319. Kasza Imre (Göteborg, Svédország) képzőművész, „Kortárs képzőművészet nemzetközi fejlesztéséért". Az Ághegy munkatársa.

2008

340. Dr. Aniszi Kálmán (Budapest) esszéíró, publicista, ny. egyetemi adjunktus, felelős szerkesztő, „Irodalmi munkásságáért" az Ághegy támogatásáért.

2009

373. Pusztai Péter (Vaudreul-Dorion, Kanada) képzőművész, „Képzőművészeti tevékenységéért". Az Ághegy művészi tanácsadójaként.

2010

423. Dr. Erdős Bartha István (Nils Akersonsg, Svédország.) ny. egyetemi tanár, író és fordító, „Irodalmi munkásságáért" . A Magyar Liget munkatársa.

439. Dr. Nagy Mária Lucia (Bekkestua, Norvégia) orvos, „A kultúrák közötti kapcsolatok ápolásáért".

444. Tóth Ildikó Irma (Sölvesborg, Svédország) óvónő, „A magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért".

2011

468. Molnár Gergely (Kristianstad, Svédország) művelődésszervező, „A magyar kultúra külföldi ápolásáért".

472. Nagy Zoltán (Veresegyháza) közgazdász, „A magyar nemzet kulturális kapcsolatainak ápolásáért". Az Ághegy nyomdai támogatásáért.

2012

492. Dr. Békássy Nándor Albert (Lund, Svédország) orvos, „A nemzetközi kapcsolatok fejlesztéséért". A Magyar Liget munkatársaként., az Ághegy-Liget Baráti Társaságában folytatott tevékenységéért.

503. Maros Miklós (Stockholm, Svédország) zeneszerző, „A magyar kultúra külhoni népszerűsítéséért" As
z Ághegy munkatársaként.

514. Dr. Szalontai Éva (Malmő, Svédország) újságíró, „A nemzetrészek közötti kapcsolatok ápolásáért". A Magyar Liget munkatársaként.

2013

523. Bjorn Frode Østern (Bekkestua, Norvégia) diplomata „A magyar - norvég kapcsolatok fejlesztéséért".

2014

557. Bíróné Gulyás Katalin (Stockholm) konzulnak „A magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért". Az Ághegy támogatásáért és népszerűsítéséért.

591. Moritz László (Stockholm, Svédország) közgazdász, újságíró „A magyar kultúra külföldi népszerűsítéséért". Az Ághegy-Liget Baráti Társaságban folytatott tevékenységéért.

A lovagi cím új birtokosai és az ajánló (balról jobbra) Tar Károly, Bíróné Gulyás Katalin és Moritz László

A Lovagavató Gála idei díszvendége Szlavónia magyarsága képviseletében az erdődi Petőfi Sándor Kultúregyesület volt.

Szlavónia a Dráva és a Száva közötti terület. Zágráb vidékétől K-re, a Szerémségtől Ny-ra; ma Horvátországban terül el. Erdőd település magyar lakosságát a bácskai dunamenti településekből áttelepedett magyarok alkotják. Az erdődi Petőfi Sándor Kultúregyesület 1950-ben alakult és a Horvát Honvédő Háború kezdetéig folyamatosan működött. Az egyesület Petőfi Sándor Hagyományőrző Kultúregyesület névvel 2000-ben alakult újjá, és azóta sikeresen fejlődik. A Petőfi Sándor Hagyományőrző Kultúregyesület helyi hagyományok és népszokások megőrzését és ápolását tűzte ki

céljául a magyar kisebbség identitása megőrzése, az értékek átmentése érdekében, a beolvadás veszélyei ellen. Az Egyesület működésével elsősorban a helyi néptáncokat, a helyi népszokásokat, néphagyományokat igyekszik megszerettetni a fiatalokkal, és ezáltal elődeik hagyatékát megmenteni az elfeledéstől és átmenteni a következő generációknak.

Elismerés az ifjúságnak

2015. január 18-án, a XIX. Magyar Kultúra Napja Gála a Falvak Kultúrájáért Alapítvány és Magyarország Felfedezői Szövetség Örökség-serleg elismerést adományoz két ifjúsági szervezetnek, amelyek huzamos időn át, kiemelkedően ápolták a magyar és az egyetemes kultúrát.

Rózsa Népdal együttes

Indoklás: A népdalegyüttes Szürtén, Szidor Mária polgármester javaslatára 1986-ban alakult meg, és azóta ápolja sikeresen a magyar kulturális hagyományokat. 1988-ban érdemelték ki a „Népi Együttes” címet, amely által népdalegyüttessé alakult. Az együttes eljuttatta az értékes dalait Kárpátalja magyarlakta településeire. Népszerűsítette a magyar kultúrát a fővárosban, Kievben, az anyaország számos településén, valamint a felvidéken és a Vajdaságban is. A folytonosságot Ignácz Mária, a Téglási Kultúrház igazgatója jelenti, aki egykori alapítóként, ma is aktív tagja a közösségnek. A Rózsa Népdalegyüttes 2003-ban a Kárpátaljai Magyar Folklórfesztiválon első helyezést ért el. A jelenleg 18 tagú közösség repertoárjában a magyar mellett felcsendülnek ukrán, szlovák népdalok, kórusművek, kárpátaljai magyar költők megzenésített versei, slágerek. Az együttes vezetője 21 éve: Szikora Csilla. A Falvak Kultúrájáért Alapítvány és a Magyarország Felfedezői Szövetség az Örökség serleg elismerést a magyar kultúra határon túli ápolásáért adományozzák.

Mátraaljai Felfedező Gyermekszervezet

Indoklás: A lelkes gyermeksereg tagságát gyöngyösi és abasári gyermekek alkotják. Közös küldetésük a Mátra felfedezése. Kutatják a térség romjainak, mondáinak történetét. Barangoló programjainkra meghívják a szőlőket is, akiket bevonnak várjátékaikba. Mátramindszenten saját házikójuk van, ahol gyakran éjszakáznak. Új tagjaik felavató ünnepségét Beneváron tartják. A mátrai örökségutak erősítik a csapat összetartását. A csapat vezetője: Balázs György A Falvak Kultúrájáért Alapítvány és a Magyarország Felfedezői Szövetség Mátraaljai Felfedező Gyermekszervezetnek hűséges hagyományőrzését köszöni meg az Örökség serleg elismeréssel.

Prágai séta

Képes riportunk az 52-55. oldalon

•Az Ághegy-Liget Baráti Társaság kéri tagjait és barátait, hogy az eddigieknél hathatósabban, még nagyobb odaadással támogassák az Ághegy 41-45 számait tartalmazó 9. kötetének és az Ághegy Könyvek sorozat következő köteteinek kiadását.

Tagdíj: 50 korona + kötetenként a nyomdai önköltségi árnak megfelelően kb. 100 korona. Az Ághegy Könyvek sorozat kötetei kb. 40-60 korona. Az adományokat honlapunk folyamatos frissítésére fordítjuk. A felajánlott képzőművészeti munkákat, gyűjteményes kiállítás keretében jótékonysági árverésen értékesítjük ugyanezen célból.

Az Ághegy VIII. kötete (a II., III., IV. és V. és VI. VII. kötete korlátozott példányban) és az Ághegy Könyvek kötetei a szerkesztőségben, a stockholmiak számára pedig

Moritz László laszlomoritz@gmail.com
087559084, 0703666472

A Göteborghoz közeliek Gaál Zoltán címén kaphatóak.
Utánvétellel postán is küldhetünk kiadványainkból.

Tízenöt esztendő termése:
45 szám, 9 kötet,
- több mint
hatezer oldal...

Ághegy Könyvek

1.Tóth Ildikó: Múltbanéző — elbeszélések
2. Tar Károly: Száraz oázis — színjáték-sorozat
3. Szakács Ferenc Sándor: Kettéhasadt lélek
4. Bernhard Nordh: A hódtavi újtelepesek
5. Erdélyi Szépmíves Céh Emlékkönyv – összeállította Tar Károly
6. Lőrinczi Borg Ágnes: Állapotok - versek
7. Agnes Borg: Tillstånd - svéd versek
8. Bjerck-Amundsen: Søren Kierkegaard kezdőknek – Fordította: Lázár Ervin Járkáló.
9. Dohi Alexandru: Altermundia - Fordította T.K.
10. Tar Károly: Itt és ott- versek
11. Dohi Alexandru: Altermundia — svédül. Fordította Lőrinc Borg Ágnes
12. Dohi Alex: Illatok könyve — Fordította T.K.
13. Tar Károly: Pánik — regény
14. Skandináviai helyőrség — az Ághegy-Liget Baráti Társaság pályázatára érkezett írásokból, lemezmelléklettel
15. Elekes Ferenc: Éden Bádenben — kisregény és Leborult szivarvég — egyszerű történetek
16. Asztalos Morell Ildikó: Feloldozás — versek
17. Hjalmar Söderberg: Jézus Barabbás —regény — fordította Szente Imre
18. Gödriné Bedő Ilona: Gondolatok idegenben— versek
19. Molnár István: Mint pillangó a tűzhöz– regény
20. Dohi Alex: Definíciók könyve—versek. Fordította: Tar Károly
21.Veress Mária: Életre, halálra — kispróza
22. Janáky Réka: Válogatott versek
23. Tar Károly: Táncház — gyermekversek – Pusztai Péter rajzaival
24. Tar Károly: Firka irka — gyermekversek— Pusztai Irina rajzaival
25. Gaál Zoltán: Szemünk kinyílik—talán ,versek
26. Gaál Zoltán: Svart på vitt – svéd versek
27. Tóth Ildikó: Ajtó, ablak nyitva van
28. Tar Károly: Ami eszembe jut – kisprózai írások
29. Gödriné Bedő Ilona: Valamit mindig megköszönni - versek
30. Tóth Ildikó: Méráról csak álmodom
31.. Hommage Tomas Tranströmer—fordítások
32. Tar Károly: Hajnalban vadnyuszik ablakom alatt - regény
33. Tar Károly– Moritz Lívia: Vers– kép
34. Tar Károly– Soó Zöld Margit –Játékos torna
35. Gaál Zoltán – Kovács Ferenc: Fák egymás Között
36. Tar Károly: Est - versek

Magyarország Gothenburg Landvetter→ Budapest — Göteborg→ Budapest — Malmö→ Budapest—Stockholm Skavsta→ Budapest
Románia Kolozsvár Malmö→ Kolozsvár—Bukarest—Malmö→ Bukarest—Stockholm Skavsta→ Bukarest

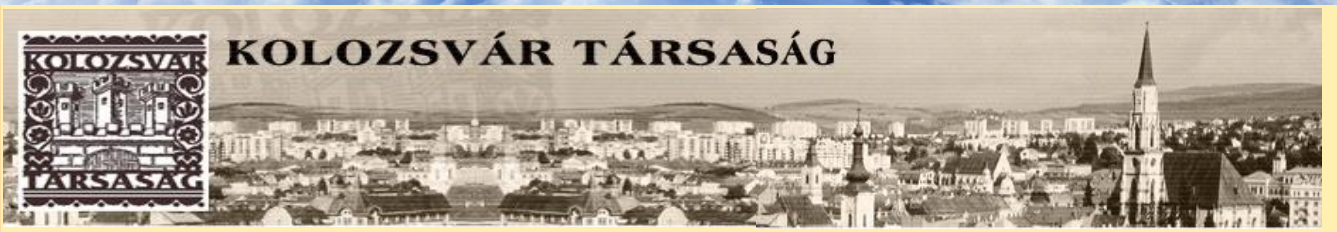

Beindult a Malmö– Kolozsvár olcsó járat, amely lehetővé teszi, hogy a svédországi magyarok is részt vegyenek a Kolozsvári Társaság és más „kincses „városi, örvendetesen megszaporodott kulturális rendezvényeken.
2015-ben Kolozsvár viseli a megtisztelő Európa Ifjúsági Fővárosa címet. Mivel és hogyan tud hozzájárulni a kincses város magyar közössége ehhez az egy éven át tartó rendezvényfolyamhoz, amelynek végén – a remények szerint – Kolozsvár fiatalos, dinamikus és vonzó városként rajzolódik ki Európa mentális térképén?
Ifjúsági tájfutó-versenyt, templomok közötti zarándoklatot, éjszakai buszjáratokat, utcaszínházat és utcazenész-fesztivált, Mattis Teutsch János kiállítást és ifjúságszociológiai konferenciát, alternatív, többnyelvű istentiszteleteket, Kolozsvár programkínálatát összegyűjtő portált szeretnének a kolozsvári magyarok városukban látni 2015-ben, amikor a kincses város Európai Ifjúsági Fővárosa lesz. --2015-ben-mindenki-otthon-lesz-Kolozsváron.

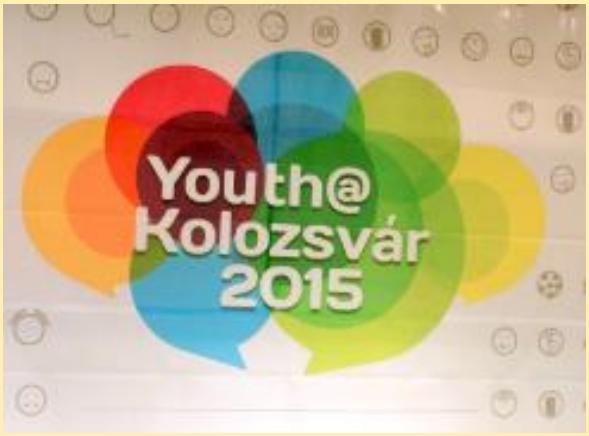

HELSINKI BARÁTAINK

Hivatalos beszámolónk: 2014. november 21-én az Ághegy-Liget Baráti Társaság képviselőiként látogattunk Finnországi barátainkhoz. A program du. 6-kor kezdődött a Magyar Kulturális és Tudományos Intézet (Helsinki, Kaisaniemenkatu 10) tárgyalójában, az Intézettel közös szervezésben. Békássy N. Albert a Magyar Ligetet - a skandináviai magyarok családi lapját - ismertette vetített képekkel, Tar Károly az Ághegyet - a skandináviai magyar irodalmi és művészeti folyóiratot - és az Ághegy Könyvek sorozatát mutatta be, valamint a Baráti Társaság tevékenységéről, népszerűsítéséről, külföldi jelenlétéről szólt és felolvasott verseskötetéből, regényeiből. Tar Károly néhány regénye (Az ismert katona, Tótágas pillanatok, Üdv. stb.) megtalálhatók az FME könyvei között a Magyar Kulturális és Tudományos Központ könyvtárában. A találkozó egyben kihelyezett szerkesztőbizottsági tanácskozás is volt, szerzőtársakat, az írás iránt érdeklődőket és a javaslatokat, kritikát vártunk. Szerettünk volna közelebbi kapcsolatot teremteni a finnországi magyarokkal és munkatársakat toborozni. Szíves figyelmükbe ajánlottuk az Ághegy (aghegy.hhrf.org) és a Magyar Liget (magyarliget.hhrf.org) folyóiratokat, amelyek honlapjaikon megtalálhatóak, lapozhatóak, letölthetőek és nyomtathatóak. Az Ághegy és a Magyar Liget szerkesztőjének évtizeddel ezelőtti látogatása eltelte óta folyóirataink olvasóinak és munkatársak finnországi toborzása régóta esedékes volt. A helsinki magyar egyesület vendégeiként a látogatás három napja alatt gyümölcsöző megbeszéléseket folytattunk többek között Karancsi Máriával a magyar egyesület elnökével, Nagy Gáborral a finnországi magyar gyülekezet megbízott vezetőjével, a Finnországi Magyarok Egyesületének, a Finnországi

Magyar Gyülekezet és a Helsinki Magyar Kulturális Központ vezetőivel. Találkoztunk Vály Sándor neves képzőművésszel, irodalmi és művészeti folyóiratunk Helsinkiben élő tanácsadójával, akinek kiállítását

is megtekintettük és számos más magyar alkotóval, akiket megnyertünk a két folyóiratban való szereplésre. A megbeszélések alatt körvonalazódott az a lehetséges segítségnyújtás, amit a két lap szerkesztője nyújthat a helsinki magyarok lapjának (Körlevél) gazdagításához, a Magyar Ligetben való állandó finnországi oldalak megjelentetéséhez. Két folyóiratunk és az ÁLBT nevében, a szerkesztőnek járó Ághegy és Ághegy Könyvek Könyvek példányaiból összesen 27 kilónyi könyvet adhattunk át a helsinki magyar egyesület könyvtárának. Békássy Albert gondoskodása nyomán tucatnyi színes lappéldányt ajándékoztunk a közönségnek Magyar Liget legújabb számából. Látogatásunk nyomán lehetőség mutatkozik az ÁLBT finnországi fiókjának kialakítására, amelynek szervezését és adminisztrálását a Társaság új vezetőségének figyelmébe, a következő év teendőinek tervébe ajánljuk.

A Finnországi Magyarok Egyesületéről: 1993. március idusán alakult azzal a céllal, hogy összefogja, közösségbe tömörítse az addig spontánul találkozó itt élő magyarokat. Alapelvként fogalmazták meg, hogy a külhoni magyarság megtartásának legfontosabb pillérei a család, a magyar nyelv, valamint a magyar kultúra és a magyar hagyományok ápolása. Ebben a szellemben dolgoznak Az Egyesület regisztrációs száma (Y-tunnus) 171.037. Honlapjunkon az egyesület bemutatkozása mellett megtalálhatók az aktuális hírek, eseményeket, a különböző magyar vonatkozású programok. A hasznos tudnivalók, linkek, elérhetőségek a már itt levőknek segíthetnek a beilleszkedésben, míg a munkakeresőknek, a kitelepülni készülőknek némi fogódzót adhatnak. Az egyesület Magyar-lista címmel egy nagyon hasznosnak bizonyult levelezőlistát működtet, amelyre a magyar-lista@magyarutca.org vagy a juhosbf@gmail.com címeken lehet egy rövid bemutatkozó levéllel feliratkozni.

2015. január 17-től az alábbi választott vezetőség szervezi, irányítja az egyesület munkáját: **Elnök: Jelinkó Árpád – Helsinki; Alelnök, titkár: Juhos Botond – Espoo; Pénztáros: Székely Balázs – Espoo; Gazdasszony: Dr. Varga Ildikó – Helsinki; Vezetőségi tag: Bara Lehel – Helsinki; A tamperei közösség képviselője: Halonen Hajnalka – Tampere; Programszervező: Huhtala Zsuzsanna – Espoo; Póttag, adatbázis-felelős: Dávid István – Riihimäki; Póttag, Magyar Kedd képviselő: Fliszár Krisztina – Helsinki.**
Facebook:https://www.facebook.com/

FinnorszagiMagyarokEgyesulete, Az FME telefonszáma: +358 40 965 1411, hívható minden szerdán 10-14 óra közt., http://www.magyarutca.org/

Élménybeszámoló: Vendéglátóink meglepően szívélyes fogadtatásban részesítettek. Igaz, nem voltak annyian az Intézet tárgyalójában, mint évekkel ezelőtt, amikor még működött az Irodalmi Kör, és versműsorral szerepeltek azok, akiket máshova sodort az élet. Akkor még élt az idősen is lelkes Benedekné Szőke Amália, aki Erdély Fennoskandia kapcsolatáról írt dolgozataival vívta ki nagyrabecsülésünket és fiatal költőt ismerhettünk meg az Erdélybe visszatért Gergely Edoban. De találkozónk vidám és eredményes volt, mert két folyóiratunk szolgálatáról sikerült meggyőznünk a közönséget. És vendéglátóink gondoskodtak arról, hogy ott-tartózkodásunk alatt minél több érdeklődőt felkereshessünk. Siposék vendégszerető házából naponta indulhattunk, mindenfelé Helsinkiben. Közben havazott, novemberben ez természetes ebben az északi fővárosban. Karancsiék kocsikáztattak, vacsoráztattak, Huthatal Zsuzsa idegenvezetőként működött, hatalmas áruház kínai vendéglőjében ebédeltünk. És találkozhattunk többek között Nagy Bélával a finnországi magyarok régebbi vezetőjével a kikötő közeli *ILMAINEN kuppi teetä* – teaházban, ahol különleges nedűt szürcsölhettünk a vállalkozó kedvű Kovács Mária teatudományának köszönhetően. Egy lány érzelmes dalokkal szórakoztatott. Megismerkedhettünk Szilágyi László fotóssal, aki vállalta, hogy munkatársunkká szegődik, vendégeskedtünk Siket-Szász Csabáéknál, ahol Békássy Albert zongora kíséretével egyházi dalok csendültek. Vály Sándor kiállítása nagy élmény volt (lásd 71. oldalon), Karancsiéknál bekukkanhattunk sokféle háztartási ötleteik blogjába (marcsimiki.blog.hu) ízelítőt belőle a 70-72. oldalon), Siposnál, aki mestersége révén az elektronikus világ alapos ismerője,a digitalizált jövőben tehettünk virtuális utazást. Mária néhány oldalas *Körleveléből* örömmel értesültünk a finnországi magyarok közösségi munkájának változatosságáról: ősszel túrázással egybekötött gombavadászatot szerveztek, meglátogattak egy traktormúzeumot, költöző madarak, főleg az apácaludak nyomába szegődtek. És ami itt is talán a legfontosabb, az anyanyelvápolás tapasztalatainak cseréjére, összehozták a finnországi magyartanárok találkozóját. Ebből is látható, ahogy két folyóiratunk feladatának, a szórványban élő magyarok tevékenységének nyomon követése, tapasztalataik megosztása, ismertetése valós és hasznos feladat. A skandináviai magyarok családi lapja például – kevesebb lenne a finnországi magyarok jelenléte nélkül. Köszönjük mindazoknak, akik segítenek ebben.

(lp.)

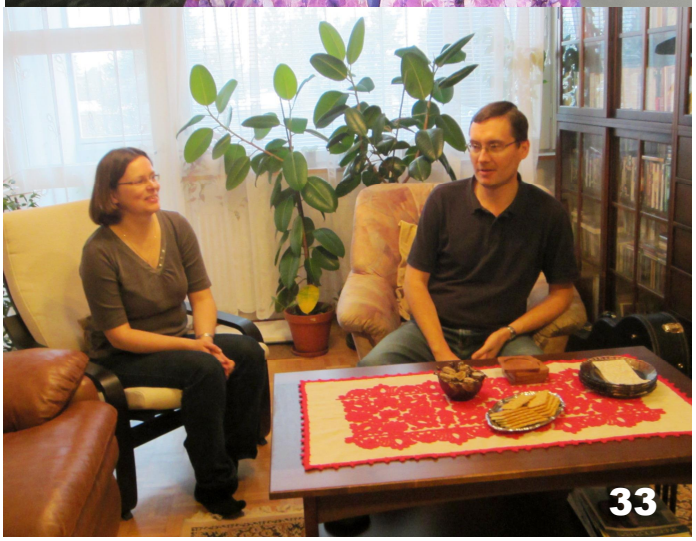

Ligeti Pál

Szegény svédek

Svensonperson önkéntes bankkötvény-tárnok, miután legújabb típusú Volvoját az Ambasador szálloda parkolójában hagyta, törökülésben gondosan felfújt ülőpárnájára telepedett a közeli ARO mozi bejáratánál. Hátát mindenre elszántan nekivetette a falnak. A román főváros Magheru tábornokról elnevezett sugárútján dugóban álltak a gépkocsik. Előtte a járdán egymás seggébe bújva tolakodtak az emberek. Ülőhelyzetében térdmagasságig látta őket. A politikától piszkos levegőben, a lábbelik elhanyagoltságából és az aszfalton elkenődött sűrű takonyleletekből arra következtetett, hogy jó helyen jár. Fékezhetetlen kíváncsisága ösztönözte, hogy a balkáni életmóddal testközelből ismerkedjen.

A Volvo „Hagyd magad mögött a világot!" tanácsára indult el északi hazájából, hogy megkeresse azt a mesés országot, ahol a svédeknél eddig teljesen elhanyagolt koldus szakma utolérhetetlenül magas tudású szakembereit képezik. Érthetetlen, hogy ezt a szakmát eleddig nem tanítják egyetlen svéd főiskolán sem.

Oktatók hiánya miatt a mesterkurzusokra jelentkezőket is el kellett utasítaniuk az uppsalai és a lundi egyetemeknek. E szakma messziről jött idegen kiválóságai még ma is hiába kopogtatnak a svédek patinás intézményeinek kapuin, de mert nem hisznek a szemüknek, türelmesen várakoznak a különféle áruházak előtt és utcasarkokon. Ők is, mint szerte a világon máshol, politikai döntésre várnak. Arra, hogy a parlamenti viták tűzéből a tettek mezejére vigye valaki az összes, de legfőbbképpen a kényes kérdéseket. A kérdéseknek köztudomásúlag a mezőkön van a helyük, ott eldőlhetnek, mert a mezőn erre éppen elég hely van, s ha zöldell a mező, avagy hótakarós, nemcsak a dőlés, hanem a járás is könnyebb, ahogyan ezt nagykönyvbe rótta, annó dacumál, a világhírű író.

Erről a nagy múltú szakmáról folytatott vitában a román parlamentben az ellenzék a Miért éppen ez menjen jól?! – kérdéssel idegesíti a közvéleményt. Azt állítják, hogy a jómódú svéd nincstelenek elözönölték a Regátot és a magyarokkal szövetkezve Svédországhoz akarják csatolni Erdélyt. És ennek a kérdésnek is ott a helye a mezőn. Addig is, amíg történik valami, a svédek nyilván nem téblábolnak, hanem, akár az amerikai agyelszívók, magukhoz csábítják a náluk ismeretlen kéregető szakma nagymenőit. A szélsőjobb itt sem alszik. Jelszavukat - Svédország a svédeké! –három betűvel rövidítve szembetűnő falfirkákon hirdetik. Országos a felháborodás: Miért nincsen a svédeknek saját keblükben nevelt koldusaik?! Tűrhetetlen állapot ez ebben a jóléttel küszködő országban!

Svensonperson sem érti, miért kell ilyeneket a balkáni országokból toborozniuk a svédeknek. Törődő, tört embernek született. Nomen est omen. Óvó-bácsiként magát megerőltetve dolgozik egy közepesen zsúfolt tanintézetben, ahol négy tanerőre összesen öt gyerek jut. Fizetéstelen szabadságkérelmét elutasították, kénytelen volt a téli sportolásra kijelölt vakációját feláldozni hirtelen indulatból tervezett utazásához.

Miután üres cipődobozt helyezett maga elé a bukaresti Magheru sugárút járdáján, a doboz fedelére gondosan mérlegelt román szöveget írt nyomtatott betűkkel:

FIE-VA MILA DE MINE!
FUGARIT DE IMPOZITE DIN SUEDIA
NEVOIA MA FACE CERSETOR

(Könyörülj rajtam! A svéd adók elől menekülve váltam kéregetővé.)

A svédül fogalmazott eredetiből, egyik román bevándorló

ismerőse tanácsára elhagyta, azt a tényként közismert utalást, miszerint csakis a milliomosok életét megkeserítő adózás elől kénytelen menekülni az Európai Unió országainak aszfaltmezőire. Svédországi szomszédja az erdélyiek nagyromániás akarnokságától csömörölten barátian figyelmeztette:

-Ha megtudják, hogy milliomos vagy, mehetsz a pulába. Rád másznak és firkás oltyán módra olyan szépen kiforgatnak vagyonodból, hogy abból koldulsz....

Ez a Ion (holnap már Ionson) megszokta, hogy készségesen segítő erdélyi vegyészmérnöki arcát mutatja a svédeknek. Évek óta főfoglalkozásban ő teszi tisztába Svensonperson öreganyját, aki nemhogy vegyészmérnöki diplomáját, de Ion fizimiskáját sem ismeri se el, se fel.

Svensonperson megfordult már a horvátországi Pulaban, de sejtette, hogy valami más az, amibe mennie kell, ha nem követi Ion tanácsát. Az ördögre gondolt, amit svédek a legsúlyosabb szitokszóként használnak, amikor önkéntelenül kiül az arcukra kicsi székén a sárgából feketébe hullámzó irigység.

Svensonperson rendszeretethez szokva svédes alapossággal kezdte munkáját a balkáni fővárosban. Hátizsákjából előszedett alkatrészekből, gyors mozdulatokkal elektronikus sorszámnyomtatót szerelt össze, hogy a feltételezett nagyszámú adakozók tolakodását megelőzve, sorrendjüket civilizált módon rendezze. A készüléken két gomb világít. Az aprópénzt adományozók a felső, a papírpénzzel jelentkezők az alsógomb étintésével kaphattak sorszámot. A gombok mellett színes ábra mutatta melyik mire való. Svensonperson nem tervezett harmadik gombot, amely betevő falat adományázására ösztönözte volna a járókelőket. Étkezését, bevételeinek arányában az Ambasador szálló bőséges kínálatára korlátozta.

Kolduskénti, svéd szokásaihoz híven, ráérősen szöszmötölt még egy ideig, aztán a cipős doboz fedeléről olvasható feliratot a járókelők felé fordítva, a Svédországot elözönlő balkáni koldusok türelmét utánozva némán várakozott. Időnként, a szobrozásából meghökkentően kilépve, FOURT ELEMENT XEROTHERM-búvársapkáját a fülére húzta és a homokszemes idő vasfogával újra elefántpofát vágott a saját arcán.

Fél óra teltével mellételepedett egy rongybuba.

Mi a faszt keresel itt?! Ez az én helyem…

Svensonperson nem értette mit mond az egy szerbasszonynak álcázott lány. Svédkék szemét tágra nyitotta. Azokon át érte a fenyegetés.

Húzz el a picsába! Taticu kiherél, ha beleköpsz a levesünkbe…

I`m Swedisch – szólt kisvártatva Svensonperson.

A lánynak rendre leesett valamije. Előbb az álla.

Ez nem lehet igaz! Várifon komer du?- érdeklődött svédül, mert a búvársapka alatt gyér szőke hajat sejtett és a sorszámokat osztogató gépen svéd feliratot látott. Svensonpeson egy kukkot sem értett a rongybuba svéd szövegéből, ezért honfitársait akaratlanul utánozva bambán, de nemzetközileg is érthetően visszakérdezett.

-Vá!

Bámulták egymást. Rongybuba mesélő kedvében volt.

- Nemrég jártam nálatok. Taticu megígérte, ha igyekszem és átmegyek az angol és a svéd középfokú nyelvvizsgán ismét külföldi munkára küld… Miközben mesélt, másodszor is szerbasszonynak álcázta magát, de vércukorszintje így is leesett. Elsápadt, de folytatta.

- Előlegül kaptam Taticutól egy nagy frászt, mert bevételeim felét kértem. Kiegyeztünk egyharmadban. De másnap is visszarendelt. A lábtartásommal elégedetlen. És azt is mondta, hogy Mars la franc!, mert valóban nagy tudású buli basa. Franciául is tud. Bánffyhunyad szélén neki van a legnagyobb cink-pléhes tornyokkal telerakott palotája.

Svensonperson feszülten figyelt. Közben csodák történtek: leesett közben egy-egy tantusz. A cipős dobozban aprópénz csörrent. Az adakozók nem tolakodtak, a sorszámgyártó készülék árválkodott.

Rongybuba mesélt még egy sort, aztán csirkegyilkos vércse módra felmarkolta a cipős dobozból a sovány bevételt. Svensonperson is odakapott. És ekkor neki is leesett valami. A rongybuba önvédelmi pofonja volt az, amitől időleges bukaresti tartózkodási engedélyt kapott Svensonperson arcán a zord északi fény. Sven nem ütött vissza. A svéd törvények szigorúan büntetik a kiskorúak testi fenyítését. Délre járt az idő. Összeszedte magát és felszerelését. Átvánszorgott a túlsó oldalra. A Lidóban ebédelt. Gordon bleu-t rendelt, mert egy svédországi román bevándorló asszonyság bevallása szerint ez a legkedveltebb sajátosan román nemzeti eledel. Az asszonyság férje ezt ott helyben, kézből megkontrázta. Svédországban a bevándorlók családjában is a nők vannak túlsúlyban. Súlyuknál fogva ők a hangadók. Ahol nőuralom van, ott zsarnokság van. Ahol a nők egyenlőbbek, ott kíméletlenül letácsolják a férfiakat, és aztán elválnak tőlük, mert a nődiktatúra pártjukat fogja és anyagilag is segíti a hűtlen feleségeket.

-Pofa súlyba, mámáligarule!- szólt kedvesen emberére madam Cácárescu, a svéd közvéleménybe kapaszkodva, s tanult ebből Svensonperson is.

Zabálás közben időnként átpillantott a sugárút túlsó oldalára. Némi elégedettséggel látta, hogy sorszámgépe előtt fegyelmezetten sorba állnak az emberek és Rongybuba, giccses cigánylány portrét utánozva, kinyújtott üres markával kitartóan integet..

A koldulás — nem kívánt új „mesterség” Svédországban

Tavaly észrevétlenül elszaporodtak a koldusok Svédországban. Mi erdélyi bevándorlók könnyűszerrel felismertük bennük egykori hazánk fiait. Többnyire cigányok, de akad köztük bőven sötétebb bőrű oltyán is. A pályaudvarok környékén kéregettek, később, minden bizonnyal, feltérképezve és megosztva a terepet jutott belőlük minden forgalmasabb bevásárlóközpont elé. Egy húszasért szóra bírtam Lundban, a Lidl előtt guggoló elhanyagolt külsejű, a nálunk szokásos enyhe télben is fázó, gyengén öltözött sovány embert. Trofin Severin környékéről, Románia délnyugati vegyes lakosságú megyéjéből való. Arról, hogy miként jutott Svédországba, kitől kapott utazásához pénzt nem beszélt. Nyilván, ha olyan szegény, aki nem képes eltartani családját, utazása költségeit jótevője, főnöke, irányítója, megbízója avagy „bulibasája” állta. Stockholmi ismerősömnek azt is bevallotta az egyik kéregető, hogy a „mesterségének” felettesének köteles leadni bevételének több, mint felét. Trofin, persze tagadta, hogy függne valakitől, győzködött, hogy senkit, még a szomszédos ICA üzlet előtt „dolgozó” molett nőszemélyt sem ismeri. Magam láttam, hogy a központban lévő élelmiszerüzlet előtti koldust időnként az italbolt bejárat elé kisgyermekével telepedett asszony uzsonnával biztatja.

Évtizeddel ezelőtt Svédországban nem ismerték ezt a mesterséget. Voltak és vannak utcai zenészek. A Stockholmi földalattiban láttam fiatal leányt, aki csellóján klasszikusokat figyelemreméltóan játszott, és tanulmányai továbbfolytatására gyűjtött, de nincstelenségét külsejével is bizonyító kéregetőt, egyet sem. A Romániából áradó koldusáradatot a svédek eleinte értetlenséggel fogadták. Ahogyan itt nem ismerik a borravalót, vásárláskor senki sem hagyja ott az aprót az eladónak, éppen úgy eleinte nem nyúltak pénztárcájuk után, amikor kinyújtott markú embereket, könyörgő tekinteteket láttak. Itt az állam gondoskodott és gondoskodik a gazdasági világhelyzetnek megfelelően még mai is az elesettekről. Évtizeddel ezelőtt a stockholmi vasúti pályaudvar fényes várótermében tébláboló torzonborz ember mellé hozzáhasonló öltözékű társadalmi munkás szegődött, és rábeszélte, hogy foglalja el az állam által ajánlott garzonnal együtt azt a segélyt, amellyel újraindíthatja valamiért megfeneklett polgári életét. Lundban, ebben a százezres kisvárosban évekkel ezelőtt az állomás közeli holtvágányon szerelvény állt, ahol az erre rászorultak tisztálkodhattak, meleg ételt kaptak és eltölthettek néhány éjszakát a hálófülkékben. Az állami pénzek fogyatkozásával most erre is kevesebb jut. A koldus inváziót a társadalmi segélyezők tapasztalatlanságuk miatt nem értik, nem is gondolnak arra, hogy a tömeges szegénység bizonyos országokban kitermelte a koldulás szervezett módját, mesterségé alakította. Lundban, a helyi ingyenes lap irányított cikksorozatban foglalkozott a kérdéssel. A sajnálattól a felháborodásig minden volt ezekben az írásokban. A józanabb szerzők rájöttek, hogy a közigazgatás a civil lakosság nyakába kívánja varrni a dolgot.

INSÄNDARSKRIBENTEN anser att Sverige borde agera mot tiggeriet. FOTO: ANDERS G BERGQUIST

Adakozzatok! – biztatták sajnálatra a lakosságot. A társadalombiztosítás látszatlépésként felfogadott két személyt, akik mosolyogva fényképeztették magukat a koldusokkal folytatott emberbaráti beszélgetések alkalmával. Nem tudni, milyen nyelven értették meg magjukat a koldusokkal. Végül itt is a civilkezdeményezés hozott némi változást: *A „szükség törvényt bont” akció kezdeményezője Joakim Månsson Bengtsson 22 éves egyetemista, az államtudományokat tanulmányozza és a lundi környezetvédők újonnan választott önkormányzati sztárpolitikusa https://www.facebook.com/JMBtillKF. Az újság szerint ez a tette nem pártpolitikai kezdeményezése. Az ünnepeltetése abból áll, hogy a tag a „segíts a lundi kéregetőkön” elnevezésű facebookos egyesület nevében dec. 23-án március végéig tartó fedezet nélküli (bár abban a reményben, hogy az önkormányzat átvállalja a költségeket) bérleti szerződést írt alá 18 fekvőhelyű egyetemista otthonnak a kéregetők rendelkezésére bocsájtásáról. A menhelyen állandó jelleggel két önkéntes ügyel, és ekképp megoldják az 50 – 60 fős kéregetők gondját (az adófizetők pénzéből – a fordító megjegyzése).*

A továbbiakban
Dr. Békássy Albert
lapszemelvény-fordításaiból közlünk néhányat a „lundi cigányokról” kialakult, talán máshol is számos tanulságot tartalmazó vitáról.

A gondok megoldása nem az egykoronások a csuporba

A cikkíró hozzászólása szerint Svédországnak illene felléphnie a kéregetés ellen.

A pályaudvarra is utánam jönnek. A téren (Mårtenstorget) háborgatnak. Az üdítőitalom dobozát akarják. Hirtelen ott állnak előttem magasra emelt csuporral, buzdítóan. Erőszakosan, kényszerítően. Nem hagynak békén. Hemzsegnek. Az ICA boltja előtt szemmel tartanak. A Konsum Mårtenstorget bejáratainál őrséget állnak. A gyógyszertárnál, a Nordea bankbejártánál, az Åhléns áruháznál, az újságárus bódéjánál, a vásárcsarnoknál, a Widebergs hentesboltnál, a pályaudvaron....

Kéregetők! Igen, tudom. Szerencsétlen emberek. Bajba sodortak, hontalanok, nincstelenek. A társadalom peremére került uniós polgárok. És mégis: rohadtul fárasztó ez az egész helyzet! „Járdaszélen állók"Lund központjában általánosan elterjedt. A perselyt csörgetők állhatatos nótája. A mélabús tekintetetek, könyörgő pillantások, igényt támasztó nézésük, gépies hangjuk. - Plííz miszter! - Plííz madam! Zajosan perselyt csörgető hangverseny kíséretében. Elképzelhetem, hogy minél többet adományozunk, annál többen jönnek ránk. „Itt ez törvényes tett, tisztaság és rend uralkodik, az emberek (többsége) kedves, megértő és adakozó." És tippelnek a Romániában élő hozzátartozóiknak, ott nyilván hiányzik a védőháló. Kartonlapon szívbemarkoló szavak (borzadok a rossz írástól). Esedező híradás beteg gyermekekről, létfenntartási szükségletekről, nyomorult pénzszükség gyógyszerre, éhezőknek, hazautazási segélyre (!). Nos, mit tegyünk?

A gondok megoldása nem az egykoronások a csuporba. Annak ellenére, hogy egyesek könnyítnek pénztárcájukon és kielégítik lelkiismeretüket. A megtestesült jóság és együttérzés érzelme érkezik. De a nagy távlatban feltűnik a kétes

8 LOKALTIDNINGEN.SE/LUND DEBATT

Väntade mothugg och positiva kommentarer

REPLIK. Som vänar kom mothugg på min insändare (3/12) om tiggare. Läs mig dock först berätta, att jag fått många positiva, uppmuntrande kommentarer på min inlägg.

Nu till bemötandena. Först ut: Benjamin Larsson. Som hela tre gånger (!) säger sig "inse förstå". Och så följer en radmärkliga, absurda påståenden. Att Lund är "min" stad, alltså exklusivt tillhör mig. Att jag i "förmyckar den värld jag lever i". Trams!

Den som väljer att använda min sexa på dessa horribla sätt, verkar anslingen svårt eller gör det i en speciellt syfte. Mina åsikter och uppfattningar "passar" ingen inse herr Larsson. Sedan har vi en par cicas "tiggarnas skyddshelgon" (men med glorian på sned) som avslöjar dennes oförmåga att förstå en sansad, saklig, seriös debatt. Läs och hänna!

"Urbosa dum" och "de mörkaste av skrymslen av mänskligheens borsträngda fiberdrömmar". Spies om min insändare. Sådana vanmod blir det väl när argumenten tryter. Bekämmande!

Larsson anser vidare att min inlägg borde ha stoppats. Men det strider inte mot tryckfrihetsförordningen eller faller under allmänt åkal. Själv har han inges problem med att hans inlägg andas hänsfullhet och grånsar till personangrepp. Kappakajja, säger jag.

Även filosofen Rose Persson förestråder en avvikande mening. Men där finns i alla fall en anvdan till analys. Även kan jag hysa viss förståelse - och respekt - för hennes hållning. Även om den synes väl okritisk. Artikeln avslutas med "ingenting av betydelse" över". Lundi kommun borde kraftfullt agera för att få bort tiggarna från centrum.

Intressant dock om Elisansen? Att det är vår "plikt" att "bistå de arma". Inte har Lundaborna försörjningsansvar för EU-migranter. Sådd kommer från Janne Bredman i Dalby. Om stämmarna inte löser hisvudproblemen: fattigdom och sociala utanförskap. Jag beklagar att ogeriet drabbas även Dalby. En korrigering. Längs mindre än 200 meter mellan vakuande, skrämlande, vådlande, krävande rumäner i Lunds centrum. Kolla runt Mårtenstorget! "Ju mer vi ger, desto fler". Lunds kommun borde kraftfullt agera för att få bort tiggarna från centrum.

SVEN KARLSSON

Med detta inlägg avslutar vi debatten om tiggare för den här gången

"Vi lever i ett fritt land och har rätt att uttrycka åsikter"

REPLIK. Jag trodde inte Benjamin, att människor med din främlingsfientliga inställning fanns mer i Sverige. Människor, som är emot åsiktsfrihet! Du kan inte acceptera att det finns människor som inte tycker och tänker som du. Du tycker till och med att dömingar skall införa censur på åsikter, som inte faller dig på läppen. Ves du vad sådant kallas? Det kallas diktatur. Du tycks tro att det skulle vara enkelt och bra att leva i bara det skedde på dina villkor! - Glöm det. Historien är full av människor som offrat sina liva för att bekämpa sådant syre.

Till skillnad från dig tycker jag inte det var fel av oss-tidningen att publicera varken Svens eller dina åsikter. Vi lever i ett fritt land och i Sverige har vi rätt att uttrycka våra åsikter. Jag tycker det var bra att alla vi solerarna medborgare blir medvetna om att det finns några insolerarna och främlingsfientliga människor bland oss. Dessutom tror jag inte att de är många.

Lund är också min stad. Precis som Svens och din. Men i min Lund råder åsiktsfrihet, vilket du tydligen tycker är fel.

Benjamin: Man har inte hunnit bara till att ha mött sa på!

LEIF W. JONSSON

NOTERAT

"På konferensen för ett hållbart samhälle gick flera stolar sönder"

Sven Karlsson

VAD TYCKER DU DÅ?

Forma den lokala debatten i Lokaltidningen. Tyck till och skriv en insändare! Du får skriva under signatur men du måste bifoga ditt namn och din adress. Din insändare får vara max 1700 tecken. Vi förbehåller oss rätten att redigera och korta i insänt material.

Skicka till: redaktion.lund@lokaltidningen.se

Handla där du bor!
Dagligen 7.00-23.00

Fira jul med oss på Coop Mårtenstorget!

Varmt välkomna önskar Magnus, butikschef med personal

Välkommen på julbord på torsdag 12.00-20.00 och kom och träffa Tomten på lördag och söndag 12.30-16.00

Vilja bröd
Coop bageri, 550 g
Max 3 st/hushåll
10:-/st

Äpplen
Golden Delicious
Italien. Klass 1
Max 5 kg/hushåll
5:-/kg

Handla andra varor för minst 150 kr

gondolatsor: senki sem tehet semmit. A rendőrség sem. És a szociális hatóságok sem. A politikusok sem. A kormány sem. Valóban.

Svédországnak sokkal határozottabban és erőteljesebben kellene fellépnie. Evidens követeléssel Romániával szemben. Egy uniós országgal szemben. Ki kellene kényszeríteni az állampolgáraik iránti felelősséget! Sok más összefüggésben joganyagi és törvényerejű rendeletek léteznek. Ám pont e kérdésben úgy látszik gátlástalanul mindegy. Miért kell mindig Svédországnak oly „nagylelkűnek"lennie? Ebbe már sokan belefáradtunk és gyanítjuk, hogy a szervezett kéregetés úgymond „ligásodott”. Feltehetőleg bűnözői szétágazással. Ebben az esetben szégyenletes, hogy engedélyezett a továbbfolytatása. Hozzá kell-e szoknunk, hogy a kéregetők maradandó vetülete lesz a városképünknek? Ha mindenkinek joga van a köz nyilvános törvényhelyére - és megkövetelik annak tiszteletben tartását - akkor jómagam is követelem a személyi sérthetetlenségemet. Remélem, érted, mire gondolok.

SVEN KARLSSON:
VÁRHATÓ ELLENZÉK ÉS POZITÍV KOMMENTÁROK

A hozzászólásom fogadtatásról: Benjamin Larsson háromszor is “nem értem”-et ismételget azzal a képtelen állítással, hogy Lund kizárólag az ”én városom” és azzal a horribilis véleményállítással, hogy magam birtoklom a várost - elvitatja azt a világképvalóságot melyben élünk. Sületlenség! Aki ilyen szörnyűségesen félremagyarázza a szövegemet, vagy zavarodott, vagy valami különleges okból kifolyólag cselekszik….. A levélírót díszítő jelzők, javíthatatlan ostoba - az emberiség legsötétebb lázálmainak zsúfolt búvóhelyein – csupa olyan badarság, mely abból következik, hogy kifogytak az érvelésből! Igen nyomasztó! …. Larsson hozzászólásában személyes támadással határos módon gúnyolódik a továbbiakban. Zöldségeket beszél. ……. Valójában érdekes Románia és az Unió viszonya. De mi a végkövetkeztetés? Hogy a mi „kötelességünk” a „nyomorúságos szegények anyagi támogatása”. Ugyan miből következik, hogy Lund lakosságának eltartási kötelezettsége volna az uniós migránsok iránt? Erről tanúskodik Janne Bredman dalbyi lakos. És garasokkal aligha oldjuk meg a fő gondot: az ínség és a társadalomkívüliséget. Sajnálom, hogy a kéregetés Dalbyt is sújtja. Lund központjában messzemenően kevesebb, mint 200 méterenként vára-

kozó, csörgő, esedező, követelődző románok. Tessék csak körülnézni a Mårtenstorget-en. ”Minnél többet adunk, annál többen jönnek”. Erőteljesen illene reagálnia a lundi közigazgatásnak és eltávolítania a kéregetőket a központból.
LEIF W. JÖNSSON:

SZABAD ORSZÁGBAN ÉLÜNK ÉS JOGUNK VAN VÉLEMÉNYNYÍLVÁNÍTÁSRA
Nem hittem volna Benjamin, hogy ilyen szűklátókörű emberek léteznek Svédországban. Aki a véleménynyilvánítás szabadsága ellen emel szót! ...Véleményeddel ellentétben nem tartom hiányosságnak, hogy sajtófestéket látott a leveled és helyet kapott Sven véleménye is. Szabad országban élünk és jogunk van véleménynyilvánításra. Lund az én városom is, épp úgy, mint Sven-é. De az én városomban szabad a véleménynyilvánítás, amiről nyilván azt állítod, hogy hiba. Benjaminom, az ember feje nem csak arra való, hogy sapkát húzzanak rá!
Oskar Ekström áttekinti az utóbbi tíz esztendőben megkétszereződött céladományok összegét illetve megoszlását, de említi a kritikusok hangját is, akik szerint a jótékonykodás drága lehet, miután túl nagy felelősséget terhel a társadalom egyéneire. Kajsa-Stina Kalin pedig a vállalatok és vállalkozók most felszínre törő segítőkészségéről szól. Végül említésre kerül az un. 90-es kontó, amely a svéd állami ellenőrzéssel biztosítja a pénz célszerű felhasználását. Tavaly pl. 5,8 milliárd korona adományt kaptak a különféle segélyszervezetek. Magánszemélyek pedig adólevonást élvezhetnek 2012. januárja óta, ha legalább évi 2.000 korona összeget adtak annak, aki haszonélvezőként szerepel az adóhivatal hivatalos listáján. Tavaly pl. 248 000-en 210 millió koronás adókedvezményben részesültek. Ezek száma 2012 óta növekszik.
Azután emlegetik Joakim Sandberg „Hur bör vi handla-?"(Hogyan cselekedjünk) c. könyvét, aki az egyéni lehetőségekről vitatkozik – hogy az egyed mennyiből befolyásolhatja a mindent felölelő politikai kérdéseket. Igen kritikusan viszonyul a magánmegoldásokkal szemben. A jótékonykodás mindig egyenlőtlen viszonyt alakít ki a gazdag jótevő – aki ad és a nincstelen között – aki hálás kell legyen az ajándékért. Joakim Sandberg szerint ezt ellentétben áll a hagyományos svéd mintával, ahol a felelősség hamarabb a társadalomé, mint sem az egyéné. Korábban a gazdag gazdagságát is igazságtalanságnak tartották és az adófizetést meg a másokon való segítést hamarább kötelességnek, mint jószívűségnek határozták. Az egyén folyósította segélyezés kockázata abból áll, hogy megszűnik, amikor az egyén tovább nem akarja, vagy úgy érzi, nincs módjában adakozását folyósítania.
Történelmileg mi Svédország erős államhatalmában bíztunk, amikor gondviselésünk biztonságát onnan reméltük, mialatt annál jobban tétováztunk az önkéntes segítőszervezetek bevetése kapcsán. Azelőtt leereszkedően beszéltünk a jótékonykodásról például a ”szappant és üdvösséget a nincsteleneknek” jelenti ki Hans Swärd a Lundi Egyetem szociális munka professzora. Az állam és a község a 90-es évek óta aztán hátrált egy egy lépést mialatt azok a szervezetek, melyek a munkanélküliekkel és otthontalanokkal foglalkoznak, növelhették a vadászterületüket. Olyan fejlődés következett be, melyet részben az Egyesült Államokban, vagy az Egyesült Királyságban látunk. Nálunk még mindig valóság a közjóléti rendszer, melynek következtében az utcára kerülés távolabbi kilátás, mint más országokban. Hans Swärd szerint a magánszervezetek szerepe továbbra is fontos. (Ennek kapcsán jut eszembe, hogy a nov. 28-i Sysvenska közölte http://

www.sydsvenskan.se/lund/eu-migranterna-ar-de-stora-vinnarna/, hogy a lundi község politikusai az uniós migránsok számára költségvetésileg 700 000 koronát tartalékoltak menedékhely fenntartására, melyet a svéd egyház szervez. Talán ezért fejezte be a Lundi lap a kéregetőkkel foglalkozó ügyet?!)
A Sydsvenska mai szombati (2015.január 17)számja a Lundi oldalon http://www.sydsvenskan.se/lund/nu-ska-per-eriksson-hjalpa-eu-migranter/ közli, hogy Per Eriksson, az egyetem korábbi rekora, a kéregetők megsegítésére újonnan alakult Crossroads (Keresztutak) szervezet elnökévé választották. A cikkben nyilatkozó korábbi rektor úr a bibliai irgalmas samaritánussal hasonlítja össze a lundi Joakim Månsson Bengtsson vezette segélyszervezetet, Anders Almgren szoc-dem önkormányzati vezető pedig anyagi segítséget helyezett kilátásba.

A fordító megjegyzése:
A mai (2015. január 22)Sydsvenska lundi oldalán http://www.sydsvenskan.se/lund/66-000-till-harbarge-pa-smalands/ közli, hogy az önkormányzat a tavaly költségvetésileg meghatározott 700 000 koronából a szociális hivatal jóvoltából 66 000 koronát adományozott a lundi kéregetők támogatására. Ezzel március végéig fedezik a Smålad egyetemista az otthonüzemelési (bérlet, étel, anyagi) költségeit, melyet Joakim Månsson Bengtsson kezdeményezésére alakult szervezet a „Hjälp tiggare i Lund” néven üzemel (és az egyetem korábbi rektora az elnöke). A szükséglet alapján újabb pénzekre számítanak, amiből bővíthetik az ellátmányt – netán megelőzzék, hogy embertelenül bárki is az ég alatt kényszerüljön aludni. Ezen felül a nyilvánossághoz fordul-

nak, hogy aki teheti, adományozzon ágyakat, matracokat, párnákat, takarókat és plédeket.

Paradicsomi állapot – vagy igazi kommunizmus? Ha jól emlékszem a dialektikus materializmus négy féléven keresztül tanult tételeire: a javak társadalmi elosztásakor a kommunizmusban „mindenkinek a szükséglete szerint" , a szocializmusban pedig „mindenkinek munkája szerint" – jut és akkor a végtelen lehetőségek országában élhetnénk…

Mit hoz a jövő? Megmarad ez az új „mesterség"

Svédországban? A jóléti országok felé megindult vándorlás törvényszerű. Így volt ez minden időkben. A „maradjon mindenki szülőföldjén" ajánlást nem fogadhatják el azok, akiket onnan politikai vagy gazdasági okok miatt elüldöznek. A végleges megoldás az lehet, hogy nemcsak Európa minden országában, hanem más földrészeken is élhető életet alakítsanak. Ha sikerült az évszázaddal ezelőtt ugyancsak szegény sorsú svédeknek, sikerülnie kell másoknak is. Az északi országok jóléte nem holmi csoda alapján alakult ki. Érdemes volna tanulmányozni miként, hogyan?! Nekünk – svéd-magyaroknak – az a dolgunk, hogy minden tudásunkkal segítsünk az itteni civilizáció tapasztalatainak terjesztését.

Ligeti Pál

Új közvetlen járat indul Stockholm és Budapest között

A 2015. március 29-én kezdődő nyári menetrendjében hetente 4 alkalommal közvetlen járatot üzemeltet a Scandinavian Airlines (SAS) a Budapest – Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és a stockholmi Airianda repülőtér között, adták tudtul újságíróknak a napokban Budapesten.
A járatok kedden, csütörtökön, pénteken és szombaton üzemelnek majd. A repülőjegyek értékesítése már 2014. november 5-től elkezdődött

„Nagyon örülünk, hogy a SAS újra biztosítja a közvetlen összeköttetést Budapest és Stockholm között" – mondta Stefan Eiche, a SAS Regionális Igazgatója. Az új járat 2015. március 29. és június 21., illetve augusztus 20. és október 24. között üzemel. A Budapest-Stockholm útvonalon Boeing 737-600/700 vagy 800 repülőgép típusok közlekednek majd, járatnaptól függően 123/141 és/vagy 186 férőhellyel. A tervezett repülési idő 2 óra 20 perc lesz.
A magyar és a svéd főváros közötti új járat egyike annak az összesen 9 járatnak, melyet a SAS a 2015 évi nyári szezonban indít új útvonalon.
A Budapest Airport üdvözölte a SAS bejelentését, és örömmel nyugtázta, hogy eredményesen zárult a járat előkészítésének hosszú folyamata.
Bár a Stockholm és Budapest közti útvonalon a Wizz Air is repül, de a diszkont légitársaság nem a központi, hanem Stockholm-Skavsta repülőteret használja. Ebből adódóan a SAS új járatai az utazási idő lerövidülését és komfortjának emelését jelentik, ami ösztönzően hathat a két főváros közötti utasforgalomra.

Szunyogh Ildikó
tudósítása

Húsz éves a Magyar Elektronikus Könyvtár

Az Ághegy szerkesztője abban a szerencsés helyzetben volt, hogy éppen Budapesten tartózkodott, amikor sor került a MEK 20. évfordulója alkalmából szerény keretek között megrendezett ünnepségre. Az Országos Széchényi Könyvtár egyik előadótermében nagyszámú érdeklődő előtt Moldován István beszámolóját hallgatva elégtétellel nyugtázhattuk, hogy a MEK jó úton halad, immár 14.000 digitálisan feldolgozott könyvvel segíti az érdeklődőket. A svédországi magyarok is sokat köszönhetnek ennek az intézménynek, amely nélkül sem folyóirataink:

Ághegy
skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam
http://epa.oszk.hu/00000/00047

Magyar Liget
A dél-svédországi magyarok családi lapja
http://epa.oszk.hu/00100/00144

sem az Ághegy Könyvek sorozat kötetei nem juthattak volna olyan „raktárhoz", ahonnan bármikor letölthetők lennének évek munkájával szerkesztett írásaink.

A MEK ismertetését szolgálja az a Cseke Gábor által Drótos Lászlóval készített interjú, amelyből ízelítőül részletet közlünk:

Új utak a magyar kultúra értékközvetítésében

Hagyományos elképzelésben egy könyvtár helyszíneként önkéntelenül is egymásba nyíló, méretes termeket látunk magunk előtt, könyvektől - régitől az újakig - zsúfolt, magasba nyúló polcokkal, amelyek között apró emberkék, porvédő munkaköpenyt viselő csöndes „manipulátorok" cirkálnak fel s alá, az olvasói igénynek megfelelően. Ez a vízió amennyire sematikus, annyira hamis is, hiszen jó pár évtized óta a könyvtárak sokszorosan túllépték eredeti korlátaikat, s bár elnevezésük központi magja a könyvet jelöli meg létük és elhivatottságuk fő értelmeként, tulajdonképpen roppant információs adatbázisok, amelyekben a klasszikus adathordozóktól - kéziratok, könyvek, fotók, grafikai illusztrációk, hang- és filmfelvételek, digitális dokumentumok és tartalmak - kapnak helyet. Ennek megfelelően könyvtár és olvasóközönség viszonyában is gyökeres változás állt be: az olvasótermekben, a szokott könyvtári élet mellett megjelent a digitális technika - a számítógépsorok, az e-olvasók, szkennerek, audió- és videóberendezések egész hálózata -, az internet révén pedig a könyvtár gyökeresen nyitottabb lett, s bizonyos értelemben akkor is a közönség szolgálatára áll, amikor valóságos kapui zárva vannak.

A hivatalosan 1802 óta létező budapesti Országos Széchényi Könyvtár - Magyarország első nyilvános nemzeti közgyűjteménye és közintézménye - a maga során ugyancsak átment ezen a természetes és nem egyszer ellentmondásokkal, nehézségekkel, radikális szemléleti váltással járó folyamaton. A változást pedig, mint az úttöréseket általában, lelkes önkéntesek vitték keresztül puszta szenvedélyből, s első eredményeik láttán maga az intézmény is felkarolta törekvéseiket. Így lett az e-könyvtár, e-könyvtáros fogalmakból Magyarországon is kézzelfogható valóság, s ebben Moldován István mellett oroszlánrész jutott Drótos Lászlónak, az OSZK munkatársának.

Drótos László (sz. 1959, Miskolc) iskoláit, akárcsak az egyetemet, szülővárosában végezte. Ezután geológusként dolgozott Budapesten a Földtani Intézetben, leginkább számítógépes munkakörben, ahonnan a Miskolci Egyetem Könyvtárába igazolt vissza 1990 körül, nagyrészt azért, mert ott már elérhető volt a világháló. Itt az adatbázisokban való keresés volt a fő feladata, de a tájékoztató munka mellett írni és tanítani is kezdett, valamint különféle internetes szolgáltatásokat fejleszteni. Köztük egy magyar e-könyvtárat, amit 1999 végén az OSZK felkarolt, és azóta távmunkásként ennek építését szolgálja. A MEK-ért legutóbb az e-Festival 2008 életmű-díját kapta meg a társalapítóval, Moldován Istvánnal.

Miként tudnád leírni az kezdeményezés fejlődésgörbéjét - honnan indultatok és hová jutottatok most?

Amikor a kilencvenes évek elején megjelent az internet Magyarországon, még csak egy kiváltságos körben volt elérhető (felsőoktatási és tudományos intézmények), néhány szolgáltatást lehetett csak használni (levelezés, fájltöltés, adatbázisok lekérdezése), és a dokumentumtípusok száma is igen szűk volt a mai kínálathoz képest (szoftverek, technikai dokumentációk, tudományos információk, hírlevelek, rossz minőségű képecskék, sőt betűkből és számokból rajzolt grafikák...). Nem volt web és nem voltak keresőgépek sem, évekig grafikus felület sem létezett, mindent begépelt parancsokkal lehetett elérni vagy működtetni. Magyar nyelvű tartalom jórészt az volt, amit a Nyugaton élő magyarok létrehoztak, mert ők ott már korábban hozzáférhettek a világhálóhoz. (Meg kell azért jegyezni, hogy az internet megjelenése előtt is volt már online világ nálunk is, mert például a telefonvonalakon elérhető BBS rendszereken élénk szubkultúra virágzott ki a nyolcvanas években, az X.25-nek nevezett csomagkapcsolt hálózaton pedig a rendszerváltás környéki néhány évben az ún. akadémiai szféra, köztük a könyvtáros közösség is, már többféle szolgáltatást és adatbázist létrehozott.) De az igazi robbanás az 1990-es évtized közepén indult, amikor kezdett elterjedni a web technológia és megjelentek nálunk is az internet hozzáférést kínáló cégek. Akit érdekel ez a (h)őskorszak, annak a "Magyar tartalom" c. tanulmánykötet olvasgatását ajánlom a MEK-ből (mek.oszk.hu/01200/01279).

Két jellemzőt szeretnék kiemelni ebből az időszakból, ami a kérdésedben is szerepel. Az egyik az önkéntesség: minden és mindenki teljesen önzetlenül (ahogy most mondanánk "non-profit" módon) osztotta meg munkáját és tudását a többiekkel, mivel cserébe ő is szabadon hozzáfért mások

Elektronikus Periodika Archívum adatbázis

munkájához és tudásához. Például begépelte a "János vitéz"-t (a szkennerek még nem igazán voltak elterjedve) és elküldte egy fórumra, hogy mindenki olvashassa. A másik a lelkesültség, amit a technológia által megnyitott új univerzum benépesíthetősége váltott ki az emberekből. Ezzel magyarázható, hogy egy fizikus a magyar képzőművészetet bemutató digitális képgalériát kezdett építgetni, egyes informatikusok angol-magyar szótárt barkácsoltak, egy geológus (vagyis én) meg elektronikus könyvtár fejlesztésébe vágta a... kalapácsát. A megosztási hajlam és a lelkesedés még most is jellemző a neten, sőt a webkettes közösségi színterek hallatlan népszerűségét részben ezek motiválják, de időközben megjelent a szabályozás és az üzleti (for-profit) érdek is, ami sokszor konfliktusokhoz vezet. Mindenesetre az a jelenség, hogy amint erre egy új technológia lehetőséget teremt, megindul rajta a kultúra minden formájának áramlása - még akkor is, ha azt a technológiát eredetileg egészen más célra szánták -, igazán biztató és jó érv azokkal szemben, akik féltik a hagyományos kultúrát a műszaki eszközöktől. Az interneten gyakran idézett szlogent: "Information wants to be free" némileg átfogalmazva ezt is mondhatjuk: "A kultúra terjedni akar."

Úgyhogy, amikor néhány kollégámmal együtt észleltük a magyar kultúra terjedését az újonnan megnyílt csatornán és láttuk a külföldi digitális szöveggyűjtemények, mindenekelőtt az internettel szinte egyidős amerikai Project Gutenberg fejlődését, úgy döntöttük, hogy ezeket az alapvetően szöveges dokumentumokat könyvtárba kell szervezni - vagyis gyűjteni, katalogizálni és megmenteni a jövőnek. Ezért jött létre a Magyar Elektronikus Könyvtár, aminek első látható szolgáltatása 1995-ben jelent meg, az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program segítségének köszönhetően. Öt évvel később az Országos Széchényi Könyvtár karolta fel a kezdeményezésünket és létrejött ott egy önálló osztály. Emellett egy közhasznú egyesületet is szerveztünk az önkéntesek, ill. a digitális dokumentumok és könyvtárak iránt érdeklődők összefogására

A "külső munkatársaktól" kapott digitalizált anyagok és egyéb segítségek, a partnerintézményekkel való tartalmi és technikai együttműködések a kezdetektől fogva mindmáig meghatározó tényezői a MEK gyarapodásának és fejlődésének. Azzal, hogy az OSZK befogadta a projektet, illetve hogy a MEK Egyesületen át az internet szolgáltatók is szponzorálják a tartalom bővítését, lehetőségünk nyílt digitalizálási munkák helyben való elvégzésére vagy ilyenek megrendelésére is. De a MEK alapvetően nem egy digitalizálási projekt, ahogy szinte minden más hazai és külföldi e-könyvtár, hanem leginkább digitális megőrzéssel foglalkozik. Vagyis aktívan gyűjtjük különféle forrásokból a már digitális formátumban levő dokumentumokat (pl. a már említett Project Gutenberg gyűjteményéből a magyar önkéntesek által szkennelt és kijavított szövegeket), illetve befogadjuk a szerzők, fordítók, kiadók, könyvtárosok és egyéb személyek vagy szervezetek által beküldött műveket. Ma már nemcsak könyvjellegű dolgokat őrzünk, hanem időszakosan megjelenő kiadványokat és képi dokumentumokat is az EPA és a DKA nevű gyűjteményünkben. Rajtuk kívül egyéb webes szolgáltatások (pl. virtuális kiállítások, sajtómúzeum, adatbázisok, webhelyek tükrözése, internetes tájékoztató szolgálat, könyvismertetők) is kapcsolódnak a MEK-hez. Tulajdonképpen a digitális kultúránk egy kis szeletének archiválását végezzük már 17 éve. (Az OSZK egyik közeljövőbeli nagy feladata lesz majd a magyar web ha nem is teljes egészének, de egy jelentős részének rendszeres begyűjtése és megőrzése egy magyar internet archívum keretében.)A tartalom gyűjtése és feldolgozása mellett folyamatosan teszteljük a megjelenő új technikai lehetőségeket is és beépítjük a hasznosnak bizonyulókat a szolgáltatásainkba, úgyhogy egyfajta kísérleti műhelyként is felfogható a MEK, ahol a jövő könyvtárát kutatjuk.

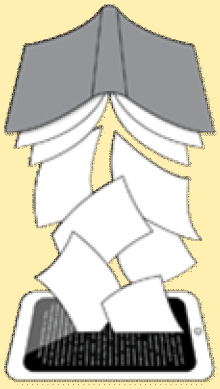

Több mint 1200 könyv

Világszerte jelentősen nőtt az e-könyvek kölcsönzése
Digitális kölcsönzési rendszerek fejlesztésével és kiépítésével foglalkozik Overdrive nevű cég, jelenleg úgy tűnik világelsők ebben a szektorban. A társaság új bejelentése szerint az ő szoftvereiket használó könyvtárak 105 millió e-könyvet kölcsönöztek ki világszerte 2014-ben, ami 32%-os emelkedést jelent az előző évhez képest. Az Overdrive-val partneri kapcsolatban lévő könyvtárak 137 millió digitális kiadványt kölcsönöztek ki tavaly, 32%-al többet ...

Beharangozó:
Hamarosan tovább bővítjük az ingyenes e-könyvek adatbázisát. Sajnos a hazai forrásokból kezdünk kifogyni így nemzetközi vízekre evezünk. Bekerülnek majd a Gutenberg Projekt magyar nyelvű e-könyvei, körülnézünk a különböző nemzetközi e-könyv áruházakban és a mobileszközökön elérhető Google Play Booksban és az iBooksban is.
Jelenleg „Helyesírás a neten" munkacímen készül egy bejegyzésünk amiben megmutatjuk majd, ha böngészőn keresztül használod a levezésed, milyen eszközöket tudsz használni arra, hogy irományod minél jobban megfeleljen az ilyen kívánalmaknak. Plusz egyéb online szolgáltatásokat és böngésző-kiegészítőket is bemutatunk (szinonima szótárak, értelmező szótárak, fordító oldalak). Ezeket nekünk sem ártana többet használni : -).
Jönnek az eszköztesztek. Lesz egy meglepetés e-könyvolvasó tesztünk, kifejezetten a hölgyek számára, illetve „meghajtottunk" egy Alcor Acces Q881M táblagépet, erről is fogunk írni.
E-könyv olvasás mobiltelefonon és táblagépen: gorcsó alatt van éppen a régi jó Moon+ Reader alkalmazás androidos gépekre, ha még valaki nem ismerné.

Papírontúl a Facebookon:
Kedves facebook felhasználó, e-könyveket szerető Olvasóink! Van egy csoportunk a We love ebooks, ha van kedvetek csatlakozzatok! Ott közöljük először az új híreket, illetve, ha frissítjük az adatbázist. Oda várunk ajánlásokat (e-könyvek, e-magazinok, alkalmazások, kütyük), ha szeretnétek, hogy írjunk valamiről, valakiről, a csoportban üzenhettek! Már 39-en vagyunk.
Az alábbi táblázatban több, mint 1200 e-könyv címét, szerzőjét, kiadóját és elérhetőségét találod. Az összes kiadvány ingyenes, letöltésük legális. A legtöbb a Magyar Elektronikus Könyvtár oldaláról van, ezek letöltési linkjét közvetlenül is megtalálod a táblázatban. Az epub formátumot preferáljuk, azonban sok könyv csak prc-ben tölthető le. Az adott cím mellett látod, milyen formátumban tudod letölteni.

Mit tud a mi adatbázisunk?
Nagyon gyorsan tudsz benne keresni és a legtöbb elektronikus könyvet közvetlenül le tudod tölteni. Lássuk:
A listában egyszerre látható e-könyvek száma: Keresés

Cím Szerző, szerkesztő Kiadó E-könyv Letöltés

Papírontúl <hirek@papirontul.hu
http://blog.papirontul.hu/e-konyv-adatbazis/

Ószer
(lopis)

Végig a soron, szemet gyönyörködtető, sietve is zsongító séta közben, egyszer csak meghőköl.
Svéd-szőke fiatal nő kínálja mosolyát rakás pasztellszínekkel hívogató női ruhadarabok fölött.
Mennyi?
Mi mennyi?
Körbefuttatja szemét a használt ruhákon.
Megveszem!
Mit? Melyiket? – néz tanácstalanul gyönyörűen kék szemekkel a kedves jelenség.
Magát!
Mosolya érzéki lassún, fokozatosan válik szélesvásznúvá.
Nem vagyok eladó!
Legalább a mosolyát…
Nem lehet
Miért?
Mondjuk azért, mert csatolt áru…
?
És már rég elkelt. Azt hiszem jó vásár volt…

(tk)

A Skandináv Ház Alapítványt 2003 őszén hozták létre Magyarországon élő skandinávok, illetve Skandináviához kötődő magyarok. Nem ez volt az első ilyen irányú kezdeményezés, korábban is sokak fejében megfordult az ötlet, hogy fórumot kellene teremteni a skandináv kultúrának Magyarországon.
A Skandináv Ház Alapítvány célja, hogy kulturális és gazdasági tevékenységeket támogasson, valamint segítse a Magyarország és a skandináv országok közötti együttműködést. Az alapítvány emellett kezdeményezőként, összekötőkapocsként és szervezőként működik a skandináv és magyar gazdasági élet, kultúra és turizmus területén.

Célja továbbá, hogy gyarapítsa és terjessze tudását és tapasztalatait Magyarország és a skandináv országok kulturális, társadalmi és gazdasági viszonyairól, támogassa a kulturális együttműködést a skandináv országok és Magyarország között, támogassa az együttműködést a skandináv országok és Magyarország hivatalai, intézményei és szervezetei, valamint magánemberek között, segítse a skandináv országok intézményeit és vállalatait magyarországi projektek, befektetések és üzletkötések létrehozásában, segítsen a skandináv országokból származó tudás, know-how és technológia terjesztésében, segítse a skandináv országok vállalatai, azok munkatársai és családtagjaik integrációját, terjessze a turizmussal kapcsolatos információkat Magyarországról és a skandináv országokról, népszerűsítse Magyarországot a skandináv országokban.

A Skandináv Ház Alapítványnak három fő célcsoportja van:

Olyan magyar magánemberek, vállalatok, szervezetek és hivatalok, melyek szeretnének többet megtudni a skandináv országokról: azok kultúrájáról, történelméről, nyelvéről, oktatási rendszeréről, politikai rendszeréről, gazdasági struktúrájáról és az együttműködési és kereskedelmi lehetőségekről.
Skandináv országokból jött látogatók, vállalatok és hivatalok, melyeknek általános vagy specifikus információra, tudásra és segítségre van szüksége.
Skandináv országok állampolgárai, akik huzamosabban itt tartózkodnak, valamint skandináv vállalatok és szervezetek, melyeknek lehetősége nyílik arra, hogy a Skandináv Házban gazdasági találkozókon, kulturális és klubrendezvényeken vegyenek részt.
Mivel a Skandináv Ház fő feladatának a kultúrák közötti kapcsolattartást jelölte ki, ezért a tevékenységek egyrészt a magyar célcsoport felé irányulnak gazdasági rendezvényeken, vásárokon, konferenciákon, turisztikai rendezvényeken, kiállításokon, zenei, tánc és színházi rendezvényeken, nyelvtanfolyamokon stb. keresztül, másrészt a huzamosabban itt élő vagy idelátogató skandináv magánemberek vagy vállalatok számára biztosít lehetőségeket, mint például különböző klubtevékenységek, gyermekrendezvények, iroda- és tárgyalóhelyiségek biztosítása, idegenvezető és tolmács közvetítés, kulturális rendezvények szervezése stb.

A tervezett főbb tevékenységi területek:

Könyvtár (kölcsönzés és árusítás, fordítások, kiadványok publikálása, irodalmi rendezvények)
Rendezvények (kultúra és gazdaság: zene, tánc, színház, film, kiállítások, konferenciák, klubok)
Étterem/Kávézó/Élelmiszerbolt (északi konyha, tanfolyamok, termékbemutatók, rendezvények)
Gyermekklub (játszóház, ének, színház, zene, családi rendezvények)
Üzleti központ („íróasztal-iroda” bérlés, kiállítások, vásárok, üzleti találkozók)
Tanfolyamok és előadások (nyelvtanfolyamok, kultúra, történelem, politika és gazdaság)
Információs pult és turizmus (honlap, turista- és utazási információk, közvetítés)

Mivel az Alapítvány egyelőre nem rendelkezik saját helyiségekkel, vagyis még nincs igazi Skandináv Ház, bármilyen segítséget és ötletet szívesen fogadunk, ami közelebb viszi az Alapítványt ahhoz, hogy otthonra leljen. Addig is egyéb helyszíneken tartjuk rendezvényeinket.

Hosszabb szünet után az Alapítvány aktivistái idén szeptembertől újult erővel látnak neki a munkának. Szeretettel várunk minden érdeklődőt az alapítvány rendezvényein, melyekről itt, az alapítvány honlapján értesülhetnek, illetve a hírlevélből, melyre szintén itt lehet feliratkozni.

Üdvözlettel a stáb nevében:

Varga Veronika
alapító

https://www.facebook.com/SkandinavHaz/infotab=overview

marcsi & miki

kreatív blogja

http://marcsimiki.blog.hu/

Külföldön élő magyarként szeretünk mindenfélét „alkotni”, főzni, sütni, ruhákat és apróbb díszeket kreálni. Egy barátunk tanácsára most megosztjuk ezeket a „műveket”, hátha más ötletet kap belőlük és tanul a tapasztalatainkból. A blog nagy része kötésről és varrásról szól, de üvegfestés és konyhai ötletek is helyet kapnak benne. Nem jött volna létre, ha nincs a nagymamám, aki gyerekkoromban megtanított kézimunkázni… Örök hálám érte!

Karancsi Mária és Szakács Miklós, ahogyan a mindennapok háztartási foglalatosságai előhozzák, folyamatosan bővítik ötleteik tárházát. Eddig a következő címszók alatt számos érdekességet találunk elektronikus kiadványukban: konyha (88), kötés (22),lakás (24), varrás (122)

Piros ribizli bor

Címkék: konyha | Szerző: marcsi72 | 12:00 am
pirosribizli_bor.jpg
A szörp maradékából készült, a fekete ribizli bor receptje szerint, mert sajnáltuk kidobni a passzírozás után maradt félig száraz pépet. Vettünk még 5 kg ribizlit, kicsit megkésve: egy része már erjedni kezdett (az eredeti ár 2/3-ára volt leárazva). Kiválogattunk belőle kb. 1,5 kg egészséges szemet (dzsemnek), a többi szárastól ment a borba.
Hozzávalók:
5 kg ribizli, 5 kg cukor, 1 cs borélesztő
A ribizli péphez adjuk a cukrot és a borélesztőt. Nagy edénybe öntjük, kotyogóval ledugaszoljuk, és az edényt langyos helyre állítjuk. Két-három hét múlva (amikor a forrás abbamarad) tiszta demizsonba átfejtjük és tisztulni hagyjuk hűvös helyen 1 hónapig. Ezután átfejtjük majd újra tisztulni hagyjuk 1 hónapig, összesen 4-szer fejtjük át. Legvégül amikor teljesen letisztult a bor, óvatosan lefejtjük és palackozzuk.
Eredeti recept: Fekete ribizli bor

Fekete sapka

Címkék: kötés | Szerző: marcsi72 | 12:00 am
fekete sapka.jpgFonal: Novita Nalle
Modell: Novita 2010 tél / 89.

Mikinek készült, szüksége volt egy vékony sapkára, ősz végére / tavasz elejére. Az alsó szélen kezdtem 140 szemre, patentkötéssel (2 sima 1 fordított) kötöttem 6,5 cm-t, majd simakötéssel folytattam. 11 cm-es magasságnál eltértem a modelltől és Miki egy régi sapkája szerint folytattam a fogyasztással: a színén mindkét szélen 2-2 szemet simán összekötöttem, a közepén és a negyedeknél 3-as fogyasztás van: a második szemet leemeltem, az elsőt és a harmadikat összekötöttem és a leemelt szemen áthúztam. A jobb felső részen látszik, hogy az ilyen fogyasztásnál a középső szem szépen kirajzolódik. 16 cm-s magasságnál a meglevő fogyasztások közötti részek közepén (összesen 3 helyen) egy-egy újabb fogyasztást kezdtem a színén, azaz minden második sorban: 2-2 szemet simán összekötöttem. 19 cm-nél újabb fogyasztásokat kezdtem (összesen 4 helyen) a színén: 2-2 szemet simán összekötöttem. 21 cm-nél lezártam a maradék szemeket: áthúztam a szálat egyszerre minden szemen, majd összehorgoltam a két szélt a fonákoldalon. A legnehezebb rész a fotózás volt, azaz kitalálni, mivel tömjem ki a sapkát… Megtanított kézimunkázni, örök hálám érte:
Anyag: rugalmas viszkózdzsörzé

Répatorta

Címkék: konyha
Szerző: marcsi72 | 12:00 am
Hozzávalók:
5 tojás, 4 kk fahéj, 4 kk kakaó, 1 csipet só, 2 ek méz, 3 kk édesítőszer, 1 kk szódabikarbóna, 50 dkg répa, 1 citrom, 1.5 dl gríz
A répát és a citrom héját lereszeljük, a citrom levét kicsavarjuk. A tojások sárgáját kikeverjük a fahéjjal és kakaóval, hozzákeverjük a grízt, citromlevet, citromhéjat, mézet, édesítőszert, sót, szódabikarbónát és a répát. A tojásfehérjét kemény habbá verjük, óvatosan a többihez keverjük. Egy tortaformát sütőpapírral kibélelünk, a masszát beleöntjük és 200 fokra előmelegített sütőben kb 35 percet sütjük (tűpróbáig).
A csíkos póló szabása szerint készült: kerek nyakkivágással, oldalt mellvarrással, hátul szűkítőkkel. A nyakkivágás pamut ferdepánttal van szegve.

Bazsalikom pesto

Címkék: konyha
Szerző: marcsi72 | 12:00 am

Az erkélyen termett bazsalikom két erkélyládában, 4-4 fali és csüngő tartóban. A nagy leveleket rendszeresen leszedtem, most a hideg beálltával pedig "learattam" az összeset. Mivel a fagyasztó tele van, üvegben tettem el őket, lehetőleg egy üvegben egy adagot, azért nincs tele ez az üveg sem.
Hozzávalók: 2 nagy tál bazsalikom, 18 dkg fenyőmag, 5-6 gerezd fokhagyma, 3-4 dl olívaolaj, 1 kiskanál só, kevés bors
A bazsalikomot kicsit összevágjuk, mély tálba tesszük, ráöntjük a fenyőmagot, az összenyomott fokhagymát és 2 dl olívaolajat. Merülőmixerrel (és türelemmel) egyenletes péppé keverjük. Azért kell előtte összevágni a bazsalikomot és az összes többit a tetejére tenni, mert így könnyebben összekeveredik. A fenyőmagot le lehet darálni előtte, ha teljesen sima szószt szeretnénk.
A kis (2-3 dl-s), tiszta üvegekbe egy-egy csipet nátrium-benzoátot teszünk, forrásban levő vízzel félig felöntjük és lezárva jól összerázzuk. A vizet kiöntjük, beleteszünk egy adag pestot. A tetejére olívaolajat öntünk, hogy elzárja a levegőt a pestotól. Hideg helyen tartjuk.
Most nem mértem semmit hozzá, csak szemre adagoltam a hozzávalókat, nagyjából e recept szerint: http://www.femina.hu/recept/pesto.

Feketeáfonya dzsem

Címkék: konyha |
Szerző: marcsi72 | 12:00 am
A piros ribizli dzsem receptje szerint készült. Amikor az áfonya szörpöt csináltuk, egy csomó „trutyi" (azaz héj, magvak és sok gyümölcshús) jött ki a gyümölcscentrifuga másik oldalán, amit sajnáltunk kidobni, ezért lett belőle dzsem.
Hozzávalók:
2 kg fekete áfonya, 1.5 kg cukor, 1 zacskó Knorr dzsem tartósító
Az áfonyapépet összekeverjük cukorral és 10 percet hagyjuk állni. Felforraljuk és lassú tűzön 15 percig főzzük, majd a tűzről levéve belekeverjük a tartósítót. Az elmosott üvegekbe egy csipet tartósítószert teszünk és forrásban levő vízzel félig öntjük. Lezárva alaposan felrázzuk, majd kiöntjük a vizet. A dzsemet az üvegekbe merjük/öntjük úgy, hogy teljesen tele legyenek, lezárjuk és száraz dunsztba tesszük. A címkéket Miki készítette (fent Espoo címere van).
Recept innen: Knorr dzsem tartósító

Halászlé 2013

Címkék: konyha | Szerző: marcsi72 | 12:00 am
halaszle 2013.jpgIdén az alaplé halfejből és -törzsből készült (egy halárus tanácsa szerint), ami sokkal olcsóbb és ugyanolyan finom, mint a korábbi években használt apróhal.
Hozzávalók: kb 4 kg haltörzs/fej 2-3 féle halból (pl. 2 db lazactörzs, 2 db haltörzs (siika = nagy muréna), 1 nagy ponty feje és törzse, a lazac helyett lehet nagy keszeg is, ha van), 4 fej vöröshagyma, 1 ek sűrített paradicsom, 3 db szárított paprika, 3 evőkanál édesnemes pirospaprika, 1 evőkanál csípős pirospaprika, só, 3 db halászlékocka (ha van), pontyszeletek (vagy keszeg, kárász, ha van).

A hagymát megtisztítjuk, felaprítjuk, majd fazékban kevés zsíron megdinszteljük és hozzáadjuk a pirospaprikát (édest és csípőst is), betesszük a halat és felöntjük vízzel, hogy ellepje. Hozzáadjuk a sűrített paradicsomot, paprikát, megsózzuk, felforraljuk, majd lassú tűzön kb. 2.5 órát főzzük, ez lesz az alaplé.
Az elkészült alaplevet átpasszírozzuk, ha nincs más, akkor szűrőn keresztül.
Tálaláskor a lét felforraljuk, beletesszük a halszeleteket és kb. 10 percig főzzük. Már ne keverjük, csak rázogassuk, mert a halhús összetörik.
Miki receptje, ő készítette.

Így néz ki egy lazactörzs (fent) és egy nagy muréna törzs (lent).

Családostól a világ végére

Mellbevágott a Sydsvenska Dagbladet dél-svédországi napilap 2014. augusztus 13-i lundi oldalán Cecilia Nebel tollából közölt cikk a nagybetűs címmel: *Frigyesi Attila családostul Szent Ilona szigetére költözik és 2015. márciusáig átveszi a világ legeldugottabb kórházának vezetését!* A földgolyónk déli féltekéjén az Atlanti óceánban óriási vonzerejű hely. Az Atlanti óceánban találjuk, alig 2 000 kilométerre Afrika nyugati partjától és elérhetőségét egy postahajó biztosítja, ami jelentős erőbevetést igényel. Legnagyobb hátránya elszigeteltsége (mostanáig nincs repülőtere - sőt az egész sziget elérhetősége csak a 20Mb-os világháló – ami időnként működik is), egyedülálló természeti növény- és állatvilág környezettel rendelkezik. Ezt a jómódot már csak tetézi a sziget múltja: 1815-ben ide toloncolták Bonaparte Napóleon trónfosztott francia császárt, aki a világtörténelem egyik legnagyobb katonai tehetsége volt. Száműzetésének 1821. május 5-én, 51 esztendős korában fejezte be földi pályafutását. A hivatalos brit jelentések szerint vele is – csakúgy, mint édesapjával – a gyomorrák végzett. Bonaparte Napóleon – a fejfára írandó név körüli vita miatt – Szent Ilonán névtelen sírba került. A Longwood House, ahol élt és a Sane Valley, ahol eltemették, 1858 óta francia terület. 1840-ben félig-meddig teljesült végakarata, ugyanis Lajos Fülöp király (uralkodása idején 1830-1848) és Adolphe Thiers indítványára földi maradványait hazaszállították a Szajna partjára. A császár Párizsban alussza örök álmát az Invalidusok Palotájában.

Fellelkesülve hát a napilap hírén, két alkalommal is megkíséreltem elérni a magyarul folyékonyan beszélő Frigyesi kollégámat, akit még egyetemista korából ismertem, azzal a céllal, hogy családi lapunk számára kikérdezzem az élményeiről. Ám vele is úgy jártam, mint az odatoloncolt elítéltekkel: elérhetetlennek bizonyult. Kétlem ui., hogy a két alkalommal küldött invitációmat megkapta volna és csupáncsak azért nem válaszolt, mert netán magasabb szférákba (értsd előkelőbb sajtótermékbe) törekedett volna bekerülni. Így hát a másutt közölt anyag összeállításával virtuális interjú lett az eredmény.

Kicsoda Frigyesi Attila orvosdoktor?

Lundban született és ahogy maga fogalmazott „*magyar és egy kicsit német gyökerekkel rendelkező*” 43 éves lundi lakos. Képesítését is itt szerezte, altató szakorvos (aneszteziológia & intenziv ellátás), szív- (kardiológia) és belgyógyász szakorvos, a Lundi Egyetemi Kórház munkatársa. Földünk szokatlan égövű tájai nyilván vonzzák, mivel korábban már dolgozott az Atlanti-óceán északi részén a középkor óta lakott vulkáni

eredetű dán Feröer (Færøerne) szigetcsoporton, valamint Grönlandon (Grønland) a Föld legnagyobb szigetén is. A felesége is nezofilnek, azaz a szigetek szerelmesének nevezi, jómaga pedig büszke rá, hogy megengedheti magának azt a fényűzést, hogy nem a legjobban fizetett állást vállalja el, hanem a számára legérdekesebbet!

Feleségét,Johansson Emmát, jobbik felének nevezi, aki helsingborgi gyermekorvos. Svéd orvos lévén Attila becsületére legyen mondva, négy gyermekének (Ádám 10 éves, Gábriel 8, Ágnes 5 és Klára 3) legutóbb Berg Judit: *Rumini és a négy jogar* c. izgalmas gyermekregényét olvasta. Feleségével tökéletesen kiegészítik egymást: amíg Attila fejéből sziporkáznak az ötletek, addig Emma a végrehajtó.

Orvosi teendők Szent Ilona szigetén

Az előkelő Svéd Orvosi Hetilap - *Läkartidningen* 2014. október 28-i száma mindjárt a lap elején **Marie Ström** tolláből származó 3 oldalas képriportban és a címlapon mentőkocsis reklámképpel beszámol Attila főnökösödéséről az 17. század eleje óta a britek birtokolta dél-atlanti Szent Ilona szigetén. Oda pedig tíz sötét öltönyű komor férfivel folytatott sikeres londoni munkahelyi interjú után jutott. A sziget kormányának angol nyelvű honlapján üdvözölték érkeztét 2014. augusztusában, és köszöntötték a

Läkaren Attila Frigyesi på världens mest isolerade sjukhus på Sankta Helena i Sydatlanten har stött på allt från hosta till malaria och fullt utblommad aids. AKTUELLT Sidan 1954

Lundból magával vitt, két korszerű lélegeztető gépért (respirátor), mellyel mostani munkaadóját ajándékozta meg. A rosszmájúak szerint azért, hogy legyen mivel dolgoznia a kórháza intenzív osztályán. Egyszerű körülmények közt dolgozik. Napóleonról ugyan sehol sem esik szó, a róla szóló beszámolókban, ellenben annál több utalás köhögés, malária ill. AIDS - azaz a szerzett immunhiányos betegségben - szenvedők kezeléséről. A kórház 40 ágyas és minden heveny gondot a helyszínen kell megoldani. Ide tartozik a szülészet, császármetszés és mindenféle sebészeti beavatkozás ill. a készültségi gondok megoldása – mind az, ami nem várhat legalább másfél hónapot, mivel legrosszabb esetben akár 6 hétig is eltarthat, amíg egy megfelelő betegszállító hajó hajó elérhetővé válik. Attilának egy sebész, egy nőgyógyász és három körzeti orvos munkatársa van. És egy gyermekorvos – aminek nagyon örül, reményteljes pillantásokat vetve a feleségére, aki a gyermekvigyázás megoldásának függvényében vállalhat munkát a szigeten.

Szent Ilona szigete

Jelentős távolságra van a kontinensektől. A legközelebbi szárazföld – legalább 3 – 4 napi hajózásra - kb. 1300 kilométerre van innen északnyugatra. S az sem nagyvilági hely.
Ascension, egy másik, az óceánból kiemelkedő, vulkanikus szikla. Addig pedig csak a végtelen víz. Dél-Afrika mintegy kétezer kilométerre van, és az amerikai kontinens, a dél-amerikai része is 2900 kilométerre.
Szent Ilona kb. 10 kilométer széles és 17 kilométer hosszú. Területe 122 m², lakosainak száma kb. 4 300, fővárosa Jamestown. A helyi kormány élén a kormányzó áll; a három kinevezett hatósági közeggel és 5 választott testületi taggal a 12 fős megválasztott törvényhozó közül. A foglalkoztatottság: halászat, állattenyésztés és kézművesség. Magas a munkanélküliség, sokan társadalmi támogatást igényelnek. A fiatalok részben a „közeli" korábban említett Ascension szigeten dolgozik, ahol a térség haditámaszpontja, egy hatalmas angol-amerikai légitámaszpont működik. Ott akad munkalehetőség. Idén megépül a repülőtér, a postahajót nyilván kivonják a forgalomból. A sziget mindinkább Nagybritannia segélyezésétől függ. Közlekedés: Kombinált utas- és teherszállító gőzhajó a St Helena, mely Fokváros, Szent Ilona és időnként Ascension érintésével hajózik.
A sziget lakatlan volt egészen 1502. május 21-ig, amikor egy portugál hajós, Joao da Nova kapitány először kötött ki. Ő nevezte el a szigetet Szent Ilonáról, nagy Constantin császár szent anyjáról. A szigeten friss vizet és különböző gyümölcsöket talált, sőt fa is volt bőségesen. Annyira jó hírét keltette az új szárazföldnek, hogy hamarosan újabb portugálok érkeztek, akik a kecskét és a disznót is meghonosították, s ettől fogva igazi élelmiszer-kamrává vált. A sziget 1633-ban holland kézbe került, de az angol Kelet-Indiai Társaság ágyúgolyókkal is nyomatékosítva érveléseit, kiebrudalta őket. A sziget 1659. óta brit koronagyarmat aztán végrehajtó és törvényalkotó hatalommal 1834-ben vált hivatalosan is a brit korona részévé. Mára már ugyan nincsenek száműzöttek a szigeten, de akad a mintegy 4300 fős lakosságot megosztó belpolitikai ügy. Az egyik vitatott kérdés, hogy építsenek-e repülőteret. A sziget belsejében van ugyan egy megfelelő katlan, ahol a légikikötő kialakítható lenne, de ugyancsak meg kellene bolygatni a környező természetet. Népszavazás is volt, ami az ott lakók megosztottságát bizonyította. A többség mégis a repülőtér megépítésére szavazott. Az idősebbek úgy vélik, hogy ezzel gyökeresen megváltozik a sziget élete és – úgy érzik – többnyire nem nekik tetsző módon. A fiatalabbak ugyanakkor pártolják a repülőtér építését, őket jobban izgatja a munkalehetőség és a jövő kilátásai.
Hát egyelőre ennyit. Ha Attila hazatérte után sikerül valódi interjút összehoznunk, folytatjuk beszámolónkat.

Dr Békássy N. Albert

MAGYAROK TÖRTÉNETE

Ott kell keresni a magyarokat, ahonnan származnak

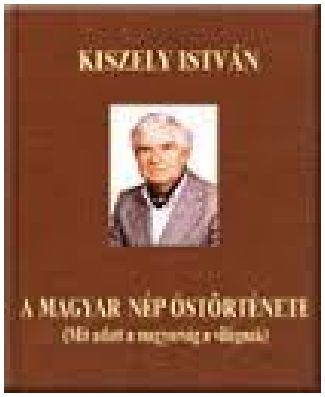

Kiszely István jeles magyarságkutató a nagy közönségsikernek örvendő előadása szerkesztett, rövidített változatát olvashatják.:

„Ki kell ábrándítanom önöket, mert én nem vagyok történész. Biológus, orvosember vagyok. Soha nem akartam a magyar őstörténettel foglalkozni. Nagy alapkutatásom az volt, hogy a múltat hozzuk össze a jelennel. A csontkémia, a csontpatológia alapján a csontból meg kellett állapítani, hogy hány éves, milyen betegsége volt, milyen vércsoportba tartozott. Később a nagy mitokondriális DNS-kutatást végeztük egy jelentős nemzetközi kutatócsoporttal.

Amíg az egyetemen voltam, a természettudományi karon, untam magam és fölvettem a kínai szakot. Bejártam a kínai követségre: pechemre akkor éppen rossz elvtársaknak minősültek a kínaiak. Mindig azt tettem, amit nem illett tenni, mert tudtam, hogy az lesz később a jó. Amikor a kínai követségnél kiléptem, megpofoztak, megrugdaltak: a végén már pizsamát, fogkefét vittem magammal, így két napig kipihentem magam. Amikor Kína nyitott a világ felé, 1967-ben kaptam egy kínai útlevelet.

Eljuthattam oda, ahova európai ember mai napig sem juthat el. Azt a feltárást folytattam, amit Stein Aurélnak, 1915-ben kényszerűségből abba kellett hagynia. Azkanában találtam 1200 olyan embert, amilyenek mi vagyunk, magyarok. Ha egy biológustól azt kérdezik, hogy hol keresi a magyarság eredetét, őseit, akkor válasza egyértelmű: ott, ahol olyan emberek éltek és ma is olyanok élnek, mint mi.

A Miskolci Egyetemen történt díszdoktorrá avatásom laudációjában az állt, hogy a magyarság eredetét ott keresem, ahonnan a magyarság származik. Ne nevessenek! A magyarságeredetről szóló történelmünk politika volt! Monarchikus politika. A mai napig a magyarságnak a Monarchia politikáját és a Monarchia történelmét tanítják.

Kossuthot, Széchenyit, Petőfit, Shakespeare-t szoktam idézni. Most mégis egy nyurga kortársunkat idézem: "hazudtunk éjjel, hazudtunk reggel és hazudtunk este". Ennek az embernek teljesen igaza van. Hazudtak reggel, éjjel és este. A nappalt kifelejtette. Ez a hazugság határozza meg a monarchiabeli magyar történelmet is.

Kérdezgették fiatalok, hogy mit szólok Szántai Lajoshoz, mit szólok egyik-másik előadóhoz? Kérem, mindenkit szeretek, mert mindenki ugyanazt mondja, csak más-más oldalról. Mi ma azért vagyunk itt, hogy a haza ügyeit megbeszéljük. Széchenyi azért hozta létre a Nemzeti Kaszinót, az országos kaszinót, a Nemzeti Társas Kört és a Kaposvári Kaszinót, hogy legyen egy hely, ahol a haza ügyeit megbeszélik. Azt hiszem, hogy ma Kolozsváron az Erdélyi Napló olyan hely, ahol a haza ügyeit beszélik meg. Ezért is örültem a meghívásnak, hogy a magyarság eredetéről kolozsvári közönség előtt beszéljek.

Egész őstörténetünket 1821-ben találták ki. Kutatásaim során megtaláltam a bécsi kancelláriának azt a leiratát, amelyben fölkérik az osztrák történészeket, hogy a rebellis magyaroknak egy olyan őstörténetet írjanak, amelyre nem büszkék. És akkor kitalálták azt a bohócságot (ma már annak vesszük, ma már elmúlt az ideje), hogy őseink valahol az Ob folyó alsó folyása mentén, az Uráltól keletre együtt éltek a finnekkel. Hál` Istennek a finnek 2003-ban átírták tankönyveiket. Az új finn történelemtankönyvek így kezdődnek: "eddig az volt a nézet, hogy a magyarokkal rokonok vagyunk. Mára kiderült: barátság van, de genetika nincs." Ennyi. Őszinték. Akkor került sor a nagy genetikai vizsgálat végére. A Monarchia elmélete szerint őseink átkelnek az Ural-hegységen, majd ott éltek gyűjtögető, halászó életmódot. Hogy mennyi ideig, azt nem tudják. Onnan valamilyen oknál fogva őseink lemennek Levedi törzsterületére, ahol több száz évet kell tartózkodnunk. Nekünk mindent az oroszoktól, a szlávoktól kellett megtanulnunk: a mezőgazdaságot, az állattartást, a szőlőművelést. A hithű monarchikusok négy, öt, hatszáz éves ott-tartózkodást írnak. Akkor megjelennek délről a csúnya arabok, ugye, mert nekünk hátba támadt népnek kellett lenni! (Hál` Istennek az arabok erről semmit nem tudnak.

Tizennégy évet tanítottam Kairóban, meg az arab világban.) Onnan bekényszerülnek a Kárpát-medence előterébe. Az osztrák történészek nem tudták, hogy mennyi ideig voltak ott a magyarok. Mi pontosan tudjuk: negyvenöt évig. Jöttek a csúnya besenyők, és hátba támadták a magyarok őseit, akik asszonyainkat, barmainkat hátrahagyva betódultak a Kárpátmedencébe, mert más választásuk nem volt.

-

Európában egyedüli népként sokasodtunk Harmincszorosára

Kérem, ha a pudingnak a próbája az, hogy megeszik, a magyar őstörténetnek a próbája az, hogy ezerszáz év után harmincszorosára megsokasodva tudtunk megmaradni. Meg tudtuk tartani nyelvünket, meg tudtuk tartani élettani tulajdonságainkat, szellemi-, tárgyi kultúránkat, táncvilágunkat, mesevilágunkat, népművészetünket, hitvilágunkat.

A honfoglalás idején a mai Franciaország területén hét millió ember élt, és ma Franciaországban csak ötvennyolc millióan vannak. Kilencszeresére sem tudtak sokasodni. Mi egy idegen világba érkeztünk. Egy más világból jövet meg tudtunk harmincszorosára sokasodni. Ezt a csodát egyetlen európai nép nem tudta megtenni. Gondolják végig! Mi, amikor beérkeztünk Európába, idegenek voltunk és – fogadjuk már el – most is idegenek vagyunk. Minden európai nép indoeurópai: a skandináv, a francia, az angol, az ibériai, az itáliai, a görög, a szláv mind indoeurópai. Mi egy másik világból jöttünk, és ennek a kultúrának minden részét meg tudtuk tartani. Nemrég egy etruszk temetőt dolgoztunk fel Olaszországban, utána az olasz kollégáimmal elmentünk egy pizzériába. Megkérdezi tőlem az olasz kollégám, hogy tudom-e, mi a különbség, az olaszok és a magyarok között? Valami közhelyet mondtam.

Azt mondta: "amit ön itt lát, az semmi nem olasz. Mi átvettünk mindent. Átvettük a fönícíaiaktól, a görögöktől, az illíréktől, venétektől. Itt semmi nem itáliai. Itt ülünk az asztalnál. Ott a Milánói dóm. A gótikát Franciaországból vettük át. Az asztalon itt a terítő. Az első szövést a kínaiak végezték el. Itt van a paszta, a tészta, ami Itáliának a jellegzetessége. Az első tésztát Telekurgesztánban négyezer éve találták fel. Ott, ahol Önök éltek. És mi van a Pizzában? Van tészta. Mi lepényt ettünk. Önök behozták a kovászt. Van rajta paradicsom. Közép-Amerikából vettük át. Van rajt formaggio, sajt. A szarvasmarhát, a juhot és a kecskét ott háziasították, ahonnan önök származnak. De mi mindent átvettünk, magunkévá tettük és kifejlesztettük. Önök egy sokkal magasabb kultúrából érkeztek, mint amilyen Európa kultúrája, és a történelem folyamán csak vesztettek, csak koptak, csak adtak. Kérem, önök többet adtak a világnak és Európának, mint amennyit kaptak belőle, vagy tőlük."

Olasz kollégám szavaira elgondolkoztam. Jézus Mária! Hát ez az olasz ismeri a magyar őstörténetet. Ismeri azt a csodát, amit mi véghezvittünk?

A magyarságot a hunoktól a kunokig számítjuk

Nagyon szeretem, hogy itt vagyunk a református kollégium épületében. Nagyon szeretem a református kollégiumok könyvtárát. Török időkben a török például nem jutott fel Észak- Magyarországra. A német választófejedelmek azt mondták, amennyiben a katolikus monarchia hozzányúl az új valláshoz, akkor vége a monarchiának. Osztrák volt három és félmillió, a németek pedig tizenöt-tizennyolcmilliónyian. A sárospataki könyvtárban ugyanúgy megmaradt minden. Négyszázhatvan éves tankönyveket olvasok. Hál` Istennek nem katalogizálták. Nagyon vigyáznak rá, hogy ne katalogizálják, mert akkor a Széchenyi Könyvtár kiemeli, elviszi és csak kutatási engedéllyel kérhető ki. Elolvasom a négyszázhatvan éves tankönyveket és a következő áll benne: a magyarság három hullámban jött be a Kárpát-medencébe.

361-ben, mint hunok, 568-ban, mint avarok és 895. május 10-én, mint Árpád népe. Akikhez 1235-ben hozzáköltöznek a jászok, 1243-ban és `46-ban a kis és nagykunok. A magyarságot a hunoktól a kunokig számítjuk. Ebből ki szokták emelni Árpád népének a vonulását és a vonulási területét. Ez a magyar őstörténet. A hunoktól a kunokig ez a népesség belső Ázsiából hozta magával kultúráját, nyelvét. Bejött.

Ezzel szemben mit tart Európa és mit tanítanak nekünk a Monarchia gondolatában? Attila pusztítva száguldott Európa, Ázsia és Afrika között és embervért ivott gyermekkorában és kutya szülei voltak meg szarvai. Mi a valóság? A hunokat 361-ben a római császár hívja be a Kárpát-medencébe, Meotisz vidékéről, hogy kordában tartsák a Duna-Tisza közén lévő szarmatákat és a Tiszántúlon lévő gepidákat. Attila 395-ben Tápiószentmártonban született. Meghalt 453-ban. A maradék hun elmegy Csiglemezőre, a Mezőségre és benépesíti Erdélyt. Ők a székelyek. Ezt jól tudjuk.

A magyarságnak genetikailag semmi köze a Finnugorhoz

Kétféle történelem van. Az egyik történelmet a történész írja. De hát a történész nem miniszterelnök, nem agysebész: a történésznek mindig szüksége van a vajas-kenyerére egy kis szalámira, netán kaviárra. A történész mindig kiszolgálja az adott hatalmat. A másik oldalon van a nép, mi, akik az igaz történelmet írjuk, mert egymásnak adjuk át az ismereteket, a kódolt ismereteket a vasárnapi ebédeknél, a kukoricafosztásnál, a beszélgetéseknél.

Mit tartottak a székelyek magukról? Csaba királyfi népe! Most végeztük el a nagy mitokondriális DNS vizsgálatot egymillió négyszázezer emberen. Kiderült: a székelyek Attila hunjainak az utódai. Rajta van a világhálón, el lehet olvasni! Csak amíg a finnek átírták a tankönyveiket, nekünk a Science és a Nature, azaz a világ legjelentősebb tudományos folyóiratait leszedték a könyvtárpolcokról, nehogy megtudjunk belőle egyet s mást. Nem én tettem a világhálóra a mitokondriális eredményeket, hogy a magyarságnak genetikailag semmi köze a finnugorokhoz, hogy genetikailag legközelebbi rokonaink a belső-ázsiai török népek. Nem én tettem a világhálóra, mert ha én teszem, akkor azt mondják, hogy Kiszelyi István soviniszta, nacionalista, újabban meg azt mondják, hogy fasiszta vagy antiszemita vagyok. Ez a szlogen, ha az ember magyar akar lenni saját hazájában. Ne beszéljünk mellé! Valahova tartozni kell! Mi ide tartozunk, ezt vállaltuk és vállaljuk.

Széchenyi írta a naplójában: "minden mag, amit elvetek, ki fog kelni. De úgy kell tennem, mintha idegen kertész művelné azt, mert engem nem szeretnek az emberek". Ezt a részt soha le nem fordították a naplójából. Széchenyi németül írta a naplóját. Történészválogatások jelennek meg: hogy jön ahhoz a történész, hogy az én történelmemből, az egyik legnagyobb magyar ember írásából ő válogasson?! Bocsánat, nem vagyok én amnéziás! El tudom olvasni és meg tudom érteni. A genetikai eredményeket az utrechti, a varsói rektor és a német akadémia elnöke tette a világhálóra tudatosan. Őrájuk nem lehet ráfogni, hogy fasiszták és antiszemiták.

Attila, az első évezred legnagyobb embere

Csodálatos imakönyvet nyomtatott a katolikus egyház a katonai tisztképzők számára. Nem kenetteljes imakönyvet. Pont olyant, hogy befér a mellény bal zsebébe. Széchenyinek az imája van benne, az aradi 13-nak a kivégzés előtti imája és Rákóczi Ferencnek az imája. Az utolsó oldalon egy mondat szerepel vastag betűvel arról, hogy végszükség esetén, mielőtt meghal, mit imádkozzon a kiskatona. Egy ismerős katonatiszt, amikor hazajött, azzal fogadott: most volt kinn New York-ban és hozott egy könyvet. A könyv címe: Attila, hun király uralkodásának a titka. Odaát kötelező tankönyv a katonatiszteknek és a közgazdasági hallgatóknak. Sikerkönyv, hárommillió példányban kelt el. Előszavában a mostani elnök Bush, Bill Clinton, a Chrysler gyár, a Ford gyár igazgatói, a szenátorok beírták, hogy ennek a szellemében uralkodtam, vezettem, ahogyan Attila hun király uralkodott. Megjelent a U.S. News-nak egy különszáma a világ tíz legnagyobb uralkodójáról: az időszámítás utáni századokból csak Nagy Károly és Attila szerepel. Nálunk azt tanítják, hogy Attila csatát vesztett. Soha nem vesztett csatát Catalaunumnál! Azt mondta Aëtiusnak, a lovastiszt barátjának (mert Attila Aquileiában és Rómában nevelkedett), hogy: "te is vesztenél tizenkétezer embert, én is vesztenék. Nem ütközzünk meg!" És nem azért nem támadta és nem égette fel Rómát, mert félt a pestistől, hanem mert "te jöttél ki, Róma püspöke, aki apám lehetnél, és te kértél engem." Az első évezred legnagyobb embere volt.

Most építjük vissza Tápiószentmártonban a palotáját. Priscos Rhetor pontosan leírja. Amúgy megdöbbentő a kerítése, a székely kapu, a nagykapu, a kiskapu, a galambdúc, minden. Most ötmilliárdba kerül, meg van a pénzünk: magyar beruházó, ha értelmét látja, akkor ad pénzt. Kocsi Jánossal, a tápiószentmártoni Kincsem Park tulajdonosával közösen építjük. Idén kezdjük, jövőre kész.

Háromezer éves magyar szakácskönyv

A kásaevő európaiaknak megmutatjuk a kultúránkat! Azért mondom kásaevő európaiaknak, mert a következő könyvem az *Eleink lakomája* címmel jelenik, meg. Sikerült fondorlatos módon megszerezni Belső-Ázsiából száz, háromezer éves hun receptet. A világ első szakácskönyvét. Az újgúrok mentették meg hun írással. Akkor, amikor Európa még köleskását evett, mi már tíz fűszerrel készítettük a kenget, a pörköltet és a takenget, a gulyást, valamint a csörögét és az öhömöt. Először angolul adjuk ki, hogy a kásaevők megismerjék a kultúránkat. Utána magyarul.

Kérem, a magyar ember nem ért a propagandához. A magyar ember túl szerény, befelé él, nagyon örül, de nem ért ahhoz, hogyan kell magát tálalnia. Meg kellene tanulnunk, de nem tudjuk. Nincs belénk kódolva a seft, az üzlet, a dizájn, a biznisz. Ezek nincsenek belénk kódolva.

A következők az avarok, 568-ban jönnek be. Ugyanabból a törzsszövetségből szakadnak ki, amelyből az őseink. Ugyanolyan kinézésűek, mint mi vagyunk, ugyanaz a motívumviláguk, ugyanaz az írásuk. Ugye az írással, a rovásírással nem volt szabad foglalkozni. Az székelyderzsi, meg a többi csodálatos ősi írásunkat levakarták. Nem volt szabad a tizenkilencedik században propagálni! Elolvastuk a szarvasi tőtartót. Először odaadtuk a Magyar Tudományos Akadémiának, annak az akadémiának, amelyben a magyar betűszót már csak idézőjelbe teszem. A tudományost is idézőjelbe teszem… Ilyen-olyan akadémia, de se magyar, se tudományos. Én huszonhét évet szolgáltam a "Magyar" "Tudományos" Akadémiát és 2000-ben otthagytam. Azt mondtam: nem óhajtok egy olyan testületben lenni, amely hazudik, reggel, éjjel, este. Nem óhajtok őstörténetben irányelveket és a Petőfi-ügyben hazugságokat mondani. Én olyat akarok tanítani, ami igaz.

Az avarok után, ugyanabból a második türk törzsszövetségből bejön Árpád népe. Kiszakadunk a második türk törzsszövetségből a negyedik század legelején. Onnan bemegyünk Közép-Ázsiába, arra a területre, amelynek a nevét sem volt szabad kiejteni: Turán. Aki a turáni magyarságról beszélt, az már megint mindenféle -ista volt. Ugyanis Turánban a szobdok, a bahtriaiak, a horejzmiek, délről a perzsák lejegyezték a kultúránkat, leírták az öntözéses gazdálkodásunkat, leírták a kereskedelmünket, leírták a hangszereinket.Ezzel szemben a Monarchia történészeinek felfogásában nekünk űzött, hajtott, gyűjtögető, halászó népnek kellett lenni!

Nekünk gyűjtögető, halászgató népnek kellett lennünk

Tolsztov szovjet akadémikus írt egy könyvet 1973-ban *Az ősi Chorezm* címmel. Leírta a magyarok öntözéses gazdálkodását. Megjelent magyarul, de hamar betiltották, bezúzták, indexre tették (az én példányomat persze nem). Leírta, amit nem volt szabad, mert nekünk gyűjtögető, halászó népnek kellett lennünk.Gondolják el történészeink magas agyi fejlettségét: mondjuk bejön félmillió ember a Kárpát-medencébe és akkor az asszonyok kimennek az erdőbe csiperkegombát gyűjtögetni és ebből etetnek félmillió embert. Nem tudom, hogyan képzelik.

De folytassuk. Turán területéről, mivel ott voltak a szobdok, bahtriaiak, a nagy birodalmak, a Horejzmi Birodalom, átmegyünk a Kaukázus középső keleti részébe, Európa látókörébe kerülünk. Ott van Örményország, nyugatra Grúzia, délre az azeriek. Világosító Gergely, a nagy örmény szerző leírja a kultúránkat, a kereskedelmünket, a ruházatunkat. Egyetlenegy akadémikus kutatónk nem volt még Örményországban! Nem volt még a jereváni könyvtárban! Nekem őrült barátaim vannak csak –, mert őrült emberrel érdemes barátkozni. Az egyik ilyen Ucsek Árpád. Ucsek Árpád a sztálini időkben pravoszláv térítőként, mint szerb pap térített Örményországban és most Magyarországra jött. Ő örmény ember. Elküldtem Jerevánba, hogy jegyzetelje ki, mi az, amit az örmény írók írtak rólunk. (Örményország négyezer éves királyság. Ugyanúgy Grúzia is, hihetetlen magas kultúrával rendelkező két ország. Itt van az ellentét: ugye, az újgazdag oroszok, és az ősi örmények, grúzok között.) Három oldal könyvtárjegyzetet írt ki abból, amit az örmény szerzők a magyarokról és a hunokról írnak. Soha egy mondatot le nem fordítottak ebből!

1860-ban Iszpahánban (ez Perzsia délnyugati része, ma Iránnak hívják) előkerült egy érdekes lelet. Talán emlékeznek erre a helyre: Iszpahánban dúsítanak most az irániak uránt. Ha lenne egy értelmes vezetőnk, mi is dúsíthatnánk. Európa leggazdagabb uránbányája Pécs mellett van. Mennyire megijednének a környező országok attól, hogy Magyarország dúsít. Erre fel bezárták az uránbányánkat. Nos: találtak Iszpahánban egy ötödik századi hun-örmény szótárt és nyelvkönyvet. Ennek van egy hatodik századi másolata, a szerzetesek lemásolták Jerevánban és van egy kilencedik századi török fordítása.

Egy másik barátom, Detre Csaba húsz évig dolgozott Iránban, Perzsiában. Csaba nem a piacra járt, és nem a nőket hajtotta, hanem beült a pravoszláv könyvtárba és kiírta a hun-örmény szótárt. Benne van a teljes magyar nyelvtan, és benne van a teljes magyar szókincs, a 2500 alapvető szavunk. Ugye, 163 finnugor szavunk van és 2700 török szavunk. Ebből két évvel ezelőtt Csomakőrösön megjelentettek néhány oldalt az őstörténeti napok keretében. Na, ott vagyunk a Kaukázus közepében, bekerülünk Európa látókörébe, mert Arménia és Grúzia már nagy európai királyság. De mivel nem tudunk a három nagy, örmény, grúz és azeri birodalom miatt tovább sokasodni, fölmegyünk Magna Hungaria területére. Ahonnan a monarchikus őstörténet indítja az őstörténetet. Ötven évet tartózkodunk ezen a területen. Ekkor vettük át ezt a százhatvanhárom finnugor szót.

Hát ötven év alatt mi is átvettünk százhatvanhárom szót az angolból: flopy, meg disc, meg winchester…

Kiszely István

Előkelő honfoglaló magyar férfiak ábrázolása (László Gyula)

Svédországi népviseletek

Prágai séta

Akár hányadszor is nézelődünk a cseh fővárosban, mindig marad bámulni való. Mindig feltűnik valami új, valami varázslatos, amiért érdemes itt töltenünk néhány napot. Az idősebb ember itt is összehasonlítással él, s örül, ha a régit az újjal összehasonlítva fejlődést tapasztal.

Prágában ma több a turista, mint bármikor. Még tél elején is zsibonganak az utcák, a terek, zümmögő legyek rajához hasonlóan, hol összegyűlnek valamilyen látványosság körül, hol pedig szétrebbenek, ki- ki a maga terve szerint kutakodva a város történelmi nevezetességei között. A Vencel télen oda-vissza sétálva másfél kilométer a bámulni való. Dél-amerikai zenészek ritmusára táncol a párás levegő, az Új város közepén ferdeszemű, erősen kozmetikált asszony ül a levegőben, egy kíváncsi néző kezével tapogatja alatta a semmit, a nő alatt morcos arcú féri lábait maga alá húzva, kinyújtott karja végén vékony botot tart, ehhez kapcsolódik a látszólag bóbiskoló flegmás képű amazon. Fizikai képtelenség. A ráérősök addig várnak, amíg mutatványuk végén óriási vászonzsák mögött titkos szobrukat lebontják a vállalkozók. Ez némi csalódást okoz, a fizikában jártasak tudják a megoldást: valószínűleg az alsó figura ellensúlyként tartja a bot végén, díszes és rikítóan színes ruházat alatt rejtetett könnyű fémszerkezetet, amelyen látszólag levegőben ül a hipnotizáltságot megjátszó nő.

A világhíres tér másik végén, a Nemzeti Múzeum épületén Vaclav Havel, Csehország első elnöke óriási portréja. Halála után három esztendővel is a prágaiak között él. A szenteknél is nagyobb érdeklődés kíséri. Sorba és körbejártuk a templomokat, mert nehezen találtuk a bejáratukat, éttermek, szállodák, hivatalok kapui melletti folyósokon lehet egyik-másikba bejutni, látogatási idejük megszabott.

A várban viszont a pompázatos Szent Vitus székesegyházba, tekintélyes belépődíjat fizetve özönöl a tömeg. Van mit nézni. Impozáns homlokzatát órákig csodálhatjuk. A közeli Szent György szobor itt csak egy a sok érdekesség közül. Másolata a kolozsvári Farkas utcai református templom és a régi Ref. Kollégium környezetében hangulatosabb, ott van igazán helyén.

A prágai várat a Károly hídon át közelítve tapasztaltuk, hogy

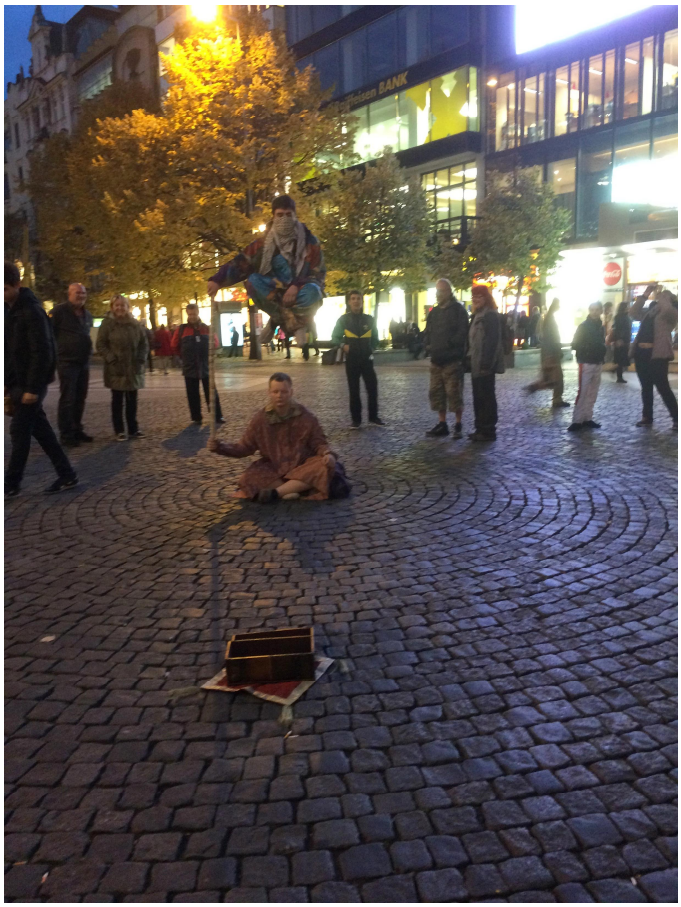

sörért. Sört inni mindenütt lehet és kell Prágában. Ha nem volna olcsó sör, mondják, hogy a prágaiak, rögvest utcára vonulnának. És akkor nagy baj kerekedne, mert hagyományukhoz tartozik a defenesztrálás. De bizonyára nemcsak hivatalnokokat dobigálnának ki az ablakokon, hanem a városi utcák kövezetét felszedve köveket is hajigálnának sörtelen mérgükben. Prága minden utcáját sajátosan apró márvány és gránit kőkockákkal borították. Emlékül hoztam egyet. Egyik fele sima, másikon, amelyik homokba kerül alig kivehetően kutyát ábrázoló domborúság található. Talán a prágai ebek tiszteletére. Olyanokra, amelyeket anno dacumnál Svejk sétáltatott ezeken a kockaköveken. Valamikor régen a Kehely vendéglőben őrizték a derék katona és légypiszkos portrén a császár emlékét. Nem tudom miért a Román utcában volt ez a vendéglő. Egyszer ott sramli zene mellett hatalmas tányér krumplis pogácsát ettünk előételnek, amelyre csúszott a sör. Hiába kerestük a *Kehely*t a Román utcában. A közelében van a Na Bojisti utcában. A tanulság: gyakrabban kell Prágába mennünk, akkor bizonyára könnyen odatalálunk. Helyette az Óvárosban fényes, de patinátlan Svejk vendéglőben nézelődtünk s elképzeltük hogy a prágaiak nincsenek oda a város régi polgárait kifigurázó világhíres íróért. Büsülásra azért nincs okunk, mert kitűnő kiszolgálásban volt részünk a hídon sorakozó harminc szobor egyre „patinásabb”, avagy kormosabb. Időnként felújítják őket. Sorakozó. Nem hagyjuk ki az Óvárosi tér szentjeit sem, minden órában mutatják magukat az Óratoronyból az alatt tömörülő tömegnek. Gombostűt sem lehet itt leejteni. A mutatványt divat videón hazavinni. Alatta, kicsit odébb, Laci-konyhák sorakoznak. Hatalmas nyárson forgó sonkák és az aránylag olcsó juhtúrós sztrapacska hívogat. Néhány évtizeddel ezelőtt a tér egyik sörözőjében kilencikszes bácsika ült az ajtóval szembeni asztalnál. Neki kijárt az ingyen sör. Egyféle önkéntes reklám emberként állta a kíváncsiskodók tekintetét. Két vagy három esztendővel később családostól csodálni mentük Prágát, akkor is ott bóbiskolt a szimpatikus bácsi. Most hiába kerestem. Kedvem és korom miatt magamat képzeltem helyébe. Nem az ingyen

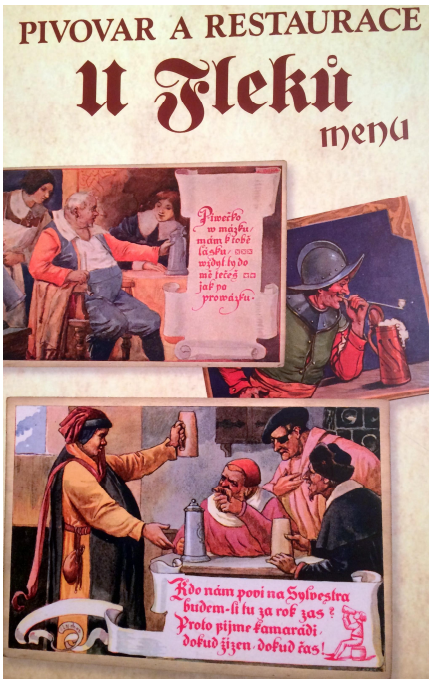

az U Fleku-ban, ahol évszázadok óta, a vendéglő melletti sörfőzdében készítik a barna sört. Negyven évvel ezelőtt két szaki dolgozott a régi, de modernizált gyárban és 14 fokos volt a sör, amelynek habjában megállt a ceruza. Ma 13 fokos a sör, de ez is megárt a svéd turistáknak, akik „elengedett kormánnyal” egy –két pohárka Becherova után fogyasztják. Prága aranyváros. Akinek van aranya, azoknak aranyosabb. De itt az egyszerű polgárnak is az az érzése támad, hogy jó Európában élni. Prága a fényes. Prága a gyönyörű, Prága a drága… évtizedekkel ezelőtt tapasztaltuk, hogy a cseh kisvárosban és a cseh falvakban minden olcsóbb, van knédli és koromfeketésre sűrűsödött pörkölt, amire vitán felülien csúszik a sör. Ezért föld alá merészkedtünk, a metró, amit mintha titkolnának Prágában, csak sápadt színű nyíllal jeleznek, és kirobogtunk találomra a külvárosba, Vysocanyba, ahol találtunk egy otthoTAXI

nos kisvendéglőt, okos telefonunkkal csehül cseh ételeket kértünk és söröket. Minden pazar volt és olcsó, de kissé csehül jártunk a krumplis fánkkal, mert már nem a régi, mert nyersen reszelt burgonyából készült és a vártnál telitettebb volt olajjal, amiben sütötték. Itt találkoztunk a cseh kisemberekkel, akik otthon ülés helyett ráérősen söröznek és társalognak azon a nekünk furcsán hangzó nyelven, amit néhány nap teltével megkedvel az ember, wurlitzer hangja árad belőle, Dvorák szláv rapszódiájának és Hrabal fúvósainak hangja, Pepin bácsi mesélőkedve és kapriciói, anyás szőkeségeinek vidám, a látogatót sokáig kísérő, visszatérésre csábító lágy fuvallata.

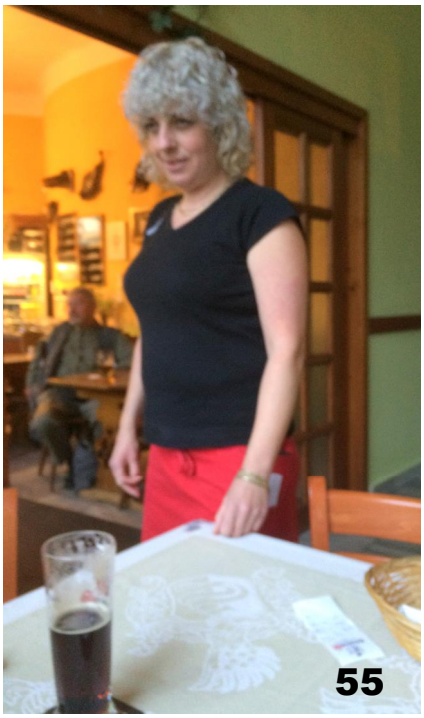

Ligeti Pál

MAGYAROK TÖRTÉNETE - 23

Némesítésünk százada

A 18. század közepén uralkodó MáriaTeréz idejét több szempontból is mesésnek mondhatjuk. Úgy történt, hogy volt egyszer, a világtörténelem során rengeteg Károly nevű uralkodó között volt egy, aki VI. Károly német-római császár – III. Károly néven magyar király is volt. Fiú utód nélkül kitalálta, hogy lányok és asszonyok is felkenhetők uralkodónak, és amikor eljött halálának ideje, kedvenc leányát Mária Teréziát jutatta trónhoz. Lánya akkor már Lotharingiai Ferenc István herceg felesége, aki később a római-porosz birodalom tehetséges császára volt. Mária Teréziát 1740. október 22-én koronázták királynővé. Házasságukból 16 gyermek született, így létrejött a Habsburg-Lotharingiai-ház. Feljegyezték róla, hogy gondos anya volt gyerekeinek, ugyanúgy, mint a magyaroknak. A magyar nemesek azonban „Vitam et sanguinem!" („Életünket és vérünket...!") közfelkiáltással kiálltak a királynő mellett, aki cserében érvénytelenítette III. Károly király néhány magyarellenes intézkedését, illetve törvényben rögzítette a nemesi földbirtokok adómentességét, továbbá engedélyezte a magyar nyelvű vezényletet is. Ennek fejében az osztrák örökösödési háborúban 11 magyar huszárezred (mintegy 35 000 katona) harcolt a Habsburg trónért Európa hadszínterein. Bevezette az állandó hadsereget, illetve eltörölte azt a rendszert, melyben a katonai alakulatokat városokban és falvakban szétszórva tartották, és azok voltak kötelesek ellátásukról gondoskodni. Attól fogva az egyes csapatokat nagyobb egységekben tartották, s az államhatalom központilag gondoskodott ellátásukról. Mária Terézia támogatta a meggyengült Lengyelország felosztását Oroszország, Poroszország és a Habsburg-birodalom között. Később ennek köszönhetően került a birodalomhoz Galícia tartomány. A hatalmas jobbágyterhek miatt Mária Terézia idején több jobbágyfelkelés (többek között 1765 és 1766 között a Dunántúlon) bontakozott ki. Miután a jobbágykérdés rendezését a magyar rendi országgyűlés elutasította, a királynő e kérdést rendeleti úton szabályozta. Ezt a rendeletet 1767-ben adták ki, urbárium vagy úrbéri pátens néven. Ebben részletesen szabályozták a földesuraknak járó szolgálatokat. A kilencedet (kilencedik tized) évi egy aranyforintban, az ingyenmunkát, vagyis a "robotot" heti egy nap igás- vagy két nap kézi munkában szabták meg. Ezen felül bizonyos földesúri kiváltságokat évente egy-két napra átengedtek a jobbágyoknak, és a telekhatárokat rögzítették. Mária Terézia nagyon fontosnak tartotta az oktatás kérdését. A nagyszombati egyetemet 1777-ben Budára helyeztette, 1773-ban pedig feloszlatta a jezsuita rendet, s 1777-ben adta ki az alsó fokú iskolarendszert gyökeresen átalakító Ratio Educationis-t, melynek értelmében minden 6 és 12 év közötti gyermek tanköteles lett. Közhasznú tárgyakat tett kötelezővé, és előírta a nyári iskolaszünetet a mezőgazdasági munkák idejére. Mária Terézia uralkodása alatt is folytatódott a magyar rendek háttérbe szorítása. Folytatta a betelepítéseket is; az állami kincstár költségén több tízezer németajkú telepest hoztak a birodalom nyugati tartományaiból, akiket Magyarországon telepítettek le. Utóda II. József, 1784 -1788 között ezt még megtoldotta: 7600 német családot telepített be Magyarországra s ezek közül 6000-t a Bánátba.

Rendeletei jelentős lépést jelentettek Magyarország elnémesítésében. Ha arra gondolunk, hogy ez már Géza fejedelmünk idején kezdődött és folytatódott évszázadokon át, csodálkozva nyugtázhatjuk, hogy a magyar szokásainkból, régi hagyományainból sokat felejtettünk ugyan, de nyelvünk megmaradt. Talán azért, mert a 18. században hivatalos nyelvvé erőltetett német, mint rendesen, ellenállást szült. A régi kurucok és labancok elfogadták a női örökösödést, de a haladást szolgáló sokféle rendeletek nemzeti érzéseinket csökkentő hanyatlását is érzékelték. Mária Terézia a végrehajtó hatalmat szétválasztotta az igazságszolgáltatástól. Bevezette a Merkantilista gazdaságpolitikát, s a külföldi árukra magas vámot vetett ki. Szabályozta a jobbágyok szolgáltatásait. Rendeletei enyhítették a korábbi jobbágyterheket és csökkentették a jobbágyok kiszolgáltatottságát. Növelte az állami iskolák számát, erősítette az állam felügyeletét az

egyházi iskolákban. Támogatta az egészségügyet, s elrendelte, hogy gondoskodni kell a szegények, betegek, öregek, és árvák ellátásáról. Mária Terézia az egyházat állami kordában óhajtotta tartani. A pápai rendeleteket csak az ő engedélyével volt szabad kihirdetni, s az egyházi ünnepek számát is csökkentette. Magyarországon és Erdélyben azonban nem tudott változtatni a meglévő vallási toleráncián. A székelyek többször föllázadtak az erőszakos sorozás és a nem megfelelő körülmények miatt, ezért 1764 -ben a bécsi udvar megbízta Buccow tábornokot, hogy szervezzen Erdélyben két székely és két román határőrezredet. A Buccowot felváltó Siskovics tábornok parancsot is adott katonáinak Madéfalva ágyúzására, ahol a székelyek képviselői tanácskoztak. A madéfalvi veszedelem (Siculicidium: a székelyek lemészárlása) során kb. 400 személy (köztük nők és gyermekek) vesztette életét. Ekkor indult meg a székelyek tömeges kivándorlása Moldvába, illetve Bukovinába. Az udvartalan és fővárostalan ország nyelvében és divatában, de szellemében is Bécs felé fordult. A császári udvar közelébe gyűltek a közélet és az előkelő osztály felfelé törekvő tagjai. Buda és Kolozsvár helyett a maguk fővárosának tekintették, elnémetesedtek, elfranciásodtak. A magyar nyelv nemcsak idegen, de lenézett is lesz. A hivatal az egyház és a tudomány nyelve a latin volt. A tudomány aranyszázadának nevezték ezt az évszázadot, s bizonyára nem ok nélkül, ha Bél Mátyás, Pázmány Péter vagy az erdélyi Bod Péter munkásságára gondolunk.

Hasonló nemzeti felvilágosulás mozgalmát magyar vonatkozásban is az ún. testőrköltők indították el. 1760 nemesi testőrség felállítását rendelte el a királynő. Mesék szólnak arról, hogy szerette ezeket a daliás legényeket és a lovakat is. Azok a főnemesi ivadékok a királynő magyar nemesi testőrségében szolgáltak, mint pl. Bessenyei György, Batsányi János, Báróczy Sándor vagy Barcsay Ábrahám. Az udvar közvetlen közelében élve, első kézből értesültek a nyugati eszmei áramlatokról, s II. József korában, a „végveszély” idején „tanítványaik” révén fejtették nyelvi, majd politikai tevékenységüket. Ily módon közvetve Mária Terézia indította el a magyar nemzeti öntudatra ébredést.

Ápriły Lajos így emlékezik a testőrköltőkre:

> Nyugat felé, piros látóhatáron
> jelenés támadt, lenge délibáb
> (nagyon távolról, túl a délibábon
> marsot fújtak a testőr-trombiták)

Fényes ruhák, pompázatos bálok, káprázatos úri élet édesgette Bécsbe a magyar nemességet. Társalgási nyelve a német lett. Buda, Pest és Kolozsvár, de Prága és Pozsony is német volt. Utóda, II. József (1780-1790)a koronázatlan, a „kalapos király” az uralkodó feladatául „a közjó szolgálatát” jelölte meg. (Mindent a népért semmit a nép által). Országgyűlés nélkül, rendeletekkel kormányozott, kb. 6000 rendeletet hozott. Többek között: eltörli a jobbágy név használatát, azóta a falusiakat parasztoknak nevezzük. Engedi a szabad földhöz jutást. Szabadon tanulhatnak mesterséget. Szabad a házasságkötés. Szabadon örökíthet és költözhet. Nincs röghöz kötés: szabad költözés. Véget vet a vallásüldözéseknek, szabad vallásgyakorlat a protestánsoknak, engedi a templomépítést, ha van 100 család, de nem lehet tornya és főútra bejárata. Egyházellenessége miatt VI. Pius pápa 1782-ben felkereste és kérte, hogy enyhítsen a szigoron. Német nyelvrendeletére, ellenállásképpen magyarul tanulnak a nemesek. Halálos ágyán minden rendeletét visszavonja, kivéve a türelmi és jobbágyrendeletét.

E sorok írója a múlt század közepén, Duna-menti barangolásain a dombtetőre épített Szent László várának romjai alatt kanyargó falusi út mentén sorakozó eperfákról, a helyi lakosság segítségével kiderített, hogy azok Mária Terézia idejéből valók. A II. világháborúban pedig maga is tenyésztett selyemhernyót, hogy beszolgáltatott gubóikból valahol selymet készítsenek. És az akkor is erősödő némesítés követelményeihez igazodva, délutáni németórákon élvezettel rajzolgatta a cirkalmas gót betűket. Fräuleinokkal tele volt a városunk és az ország. Mégsem némesedtünk el, ahogyan el sem oroszosodtunk. Az is lehetséges, hogy csodák csodájára megússzuk az egyre terebélyesedő „angol-amerikai nyelváradatot” is.

Besenyei György emléktáblája Szegeden

Mákom van, ha mákom van!

Emlékszem, hogy amikor Magyarország Európai Uniós csatlakozása szóba került, akkor kis pánikot keltett, hogy az Unióba kerülés egyik feltétele a máktermesztés megszüntetése lesz. Szerencsére csak egyes fajták termesztése került tiltó listára. Azonban az ezzel kapcsolatosan kialakult hangulat is jelezte, hogy a magyarok számára mennyire fontos a mák termesztése, és ezzel együtt a fogyasztása is. Norvégiában például a mákot csak sütemények megszórására használják, míg mi, magyarok, nagykanállal esszük.

Ásatások bizonyítják, hogy nagy valószínűséggel már elődeink, egészen a neandervölgyi ősemberig visszamenőleg, fogyasztották a mákot, talán csak annak bódító, fájdalomcsökkentő hatása miatt. Különleges felfedezésnek tekinthető, hogy az egyik sumér agyagtáblán (i.e.4000) mákból készített, valószínűleg gyógyításra szolgáló, ital receptjét találták meg.

A növény őshazája egyébként a nyugat -ázsiai térség lehetett. Az ott kialakult kultúrákkal szoros kapcsolatban álló Egyiptomba is eljutott. Erre az i.e. 1500-ból származó Ebers-féle papirusztekercsben találunk utalást. Továbbá Egyiptomban, a XVIII. dinasztia temetkezési helyein mákszemeket, és növényi részeket is találtak.

A növény részletes ismertetését, és annak felhasználását először a görögök jegyezték le. A klasszikusnak számító Iliász és Odüsszeia is említést tesz a mákról. A mák különleges élettani hatása miatt a görögök isteneik közül néhányat mák növénnyel ékesítve ábrázoltak. Többek között az alvás istenét Hypnost, akinek nevéből származott később a hipnózis szó, valamint ikertestvérét Thanatoszt, aki a halál istene volt. Az ókori görögök a halál állapotát az alváshoz hasonlónak tartották. Hypnosz fia, Morfeusz pedig az álmok, az álmodozás istene volt. Az ő nevét őrzi az ópiumból nyert morfin származék. A krétai Minoan istennő hajdísze is mákgubóból készült.

Érdemes megemlíteni, hogy Korinthoszban van egy Mekone nevű helység, melynek jelentése mákfalu és a görög hitvilág szerint itt találkoztak az istenek és az emberek, mert így a beszélgetésük titok maradhatott, melyhez a közelben levő mákültetvény nyújtott segítséget.

A görögök a mák iránti nagyrabecsülésük jeleként pénzérméiket is máktokkal díszítették.

Hippokratész volt az első, aki tudományos igénnyel tanulmányozta a máknövény sokoldalú felhasználásának lehetőségeit. Megállapította a mákszemek fogyasztásának a szervezetre gyakorolt jótékony hatását, valamint beszámolt a máktokból (mákgubó) nyerhető anyag gyógyhatásáról is.

A görögök, és a rómaiak mézzel keverve fogyasztották a mákot. Galenusnak, az ókor egyik leghíresebb orvosának javaslatára pedig mákkal dúsított kenyeret sütöttek.

A mákfélék (Papveraceae) családjába legalább 200 féle növény tartozik. Többek között itt található a pipacs is, amit közönséges gyomnövénynek tartanak. Azonban ki ne ámuldozna azon, amikor a búzaföldeken, a kék búzavirág társasá-

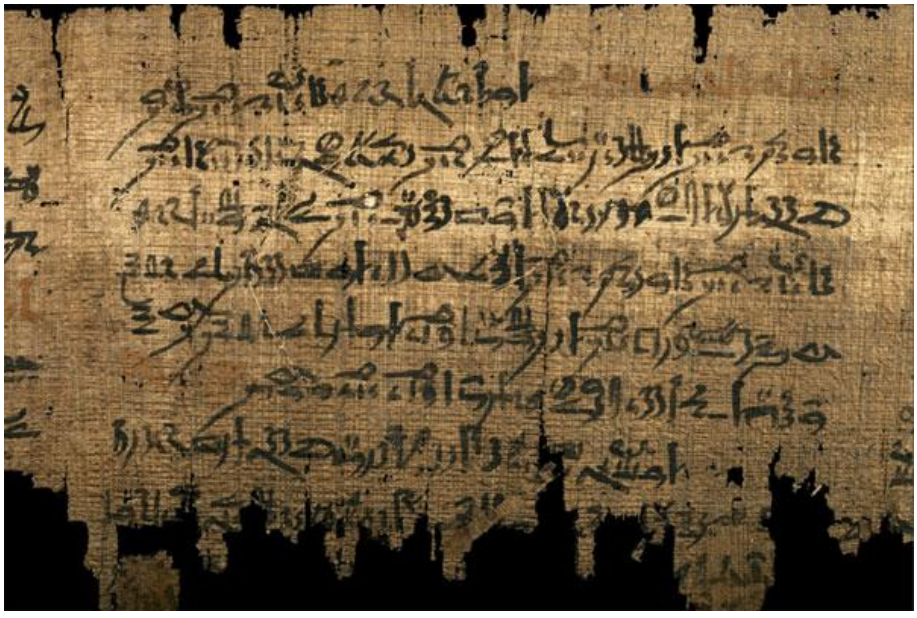

gában, vöröslik a gyönyörű pipacs. Festők örökítették meg a vásznaikon. Talán az egyik legszebb képet Claud Monetnak köszönhetjük, a *Pipacsok* című alkotást. Egyébként a gyógynövényként felhasznált drogot (antociánok) pont a pipacsok tűzpiros szírma adja.

Buda Ferenc mondókáját is a pipacs ihlette:

Búza közt táncolok,
bárány, ne taposs rám!
Pipacs vagyok, sej haj!
Lobog a piros szoknyám!

Ebből a népes családból még egy növényt emelnék ki, ez pedig az évelő Keleti mák. Főleg dísznövénynek ültetik a kisebb kertekben, többféle színben pompázik.

A mák termesztésekor, a növény fajtájától, és felhasználásától függően, csoportokat alakítottak ki. Az egyik legfontosabb az étkezési mák. Itt a mákgubóban kifejlődő mákszemek fogyasztása az elsődleges cél. A második nagy csoportnak az ópium nyerése a lényeg. A harmadik kategoria az ipari mák, melynek legnagyobb részéből olajat állítanak elő.

Talán megjegyezném még a díszmákot is. A szárított gubót, a szárával együtt díszítésre használják a virágkötészetben.

A mákot szinte mindenhol ismerik, azonban csak Európában, Ázsiában és legújabban Ausztráliában termesztik.

Magyarországon, és általában Európában az étkezési kék mákot, míg Ázsiában főleg a nagy opiát-alkaloidokat tartalmazó fajtákat termesztik. A bevágott gubóból kicsordult, és megszilárdult tejnedv az ópium. Zrinyi Miklós korában az ópiumot áfiumnak hívták. Erről tanúskodik könyvének címe is: *Az török áfium ellen való orvosság*. A korai nyelvújításkor az ópium magyar neve mákonyra változott, amit a köznép nem igazán fogadott el. Az ópiumból kerül kivonásra pl. a morfium, ami nagyhatású fájdalomcsillapító; a kodein, amit köhögés ellen használnak nagy sikerrel; valamint a tebain és a papaverin, hogy csak néhányat említsek. Természetesen ide tarozik az egyik legveszélyesebb kábítószer, a heroin is. Az itt említett anyagokból nagyon fontos gyógy-

szereket készítenek, ezért nem volt mindegy a kivont anyagok előállítási költsége. A magyar Kabay János kutató nevéhez fűződik az ópium kivonása a szárított máktokból. Ennek a bonyolult kémiai eljárásnak köszönhetően a gubóban beérett mákszemeket, mint melléktermeket, hasznosítani tudják.

Néhány évszázaddal ezelőtt az ópiumkereskedelem nem titokban, hanem egyes államok tudtával zajlott. Természetesen a kereskedés közben adódtak nézeteltérések, s e miatt 1839-ben kirobban az első, majd 1856-ban a második ópiumháború. Az 1860-ban megkötött békeszerződésben Kina kénytelen volt fejet hajtani, és így gazdaságilag is alárendelt szerepet kapott. Ebben a szerződésben nem szabályozták a termesztés feltételeit. Azonban a 20. század elején felismerték az illegális máktermesztés, és az abból adódó drogfogyasztás problémáit, ezért Hágában nemzetközi megállapodás keretében aláírták az újabb Nemzetközi Ópiumegyezményt. Ezt többszöri módosítás követte, s jelenleg a 2006-ban aláírt egyezmény van érvényben. Ez megszabja, hogy milyen mákfajta, és mekkora területen termeszthető. Ennek alapján Magyarországon csak a lilás -rózsaszínes virágú étkezési mák termeszthető max. 500 négyzetméter területen. Nagyobb területen csak speciális engedéllyel lehet ültetni.

A mákkal kapcsolatban számos népi megfigyelést jegyeztek fel. Magyarország déli részén például úgy tartották, ha Vízkeresztkor esik az eső, akkor férges lesz a mák, ha pedig hideg van, akkor rossz termésre lehet számítani. A vetés időpontjára is akadt ajánlás, a mákot addig jó vetni, amig a békák meg nem szólal-

nak, különben megkukacosodik a termés és oda a munka. A mák sok törődést igényel, azonban amikor ősszel a gubók beérnek, pergethetjük a kékes-fekete mákszemeket. Ezt meg is énekelte Sarkady Sándor költő egyik versében:

Lomb lehullott,
mák kipergett,
őszi ágat szél diderget.
Hidegebb már
a sugár is,
elment a fecskemadár is.
Máris, máris,
oda van a nyár is.

A mák fogyasztása során lassulnak az öregedési folyamatok, mivel a mák rengeteg vitamint, pl. E valamint a B vitamin család több fajtáját is tartalmazza. Ásványi anyag tartalma is jelentős, hiszen kálium, kalcium, foszfor, vas és magnézium is van benne. Nagyon nagy a jelentősége a növényi zsír- és aminosav tartalmának. Leszögezhetjük, hogy a mák fogyasztása nagyon egészséges.

Talán akad, aki ismeri azt a történetet, amikor Szlovákiában egy egész temetőt átköltöztettek a falu másik végébe. A legnagyobb megdöbbenést az okozta, hogy a sírokban levő csontok teljesen ép állapotban voltak. Természetesen vizsgálatot indítottak, hogy mi lehet az oka, hiszen ilyesmivel korábban nem találkoztak. A vizsgálati jegyzőkönyvben olvasható volt, hogy a falu lakói, mivel máktermesztéssel foglalkoztak, rendszeresen (heti 3-5 alkalommal) fogyasztottak mákot, illetve az abból készült olajat A vizsgálatok kimutatták, hogy a mákolaj magas foszfor tartalma segíti a kalcium beépülését a csontokba. Hasonló eset volt a Csallóközben, ahol egy 19. század elejei temetőt tártak fel. Ezen a vidéken mákos süteménnyel kínálták a vendéget, s mivel a mák a gazdagság jelen volt, ezért a kalács, a bejgli ünneptől ünnepig kitartott. Erre a feltárásra meghívást kapott többek között Shirilla György is, aki természetgyógyászként tovább ment a vizsgálódásban, és ő is a mákban látta a csontok épségben maradásának okát. Shirilla ezen a vidéken 58 féle mákos receptet gyűjtött össze. Saját maga is kreált egy természetes "gyógyszert" a csontritkulásra, amit alább közzéteszek, hogy bárki használhassa a maga javára.

25 dgr darált mákot kevés vízzel és mézzel (méz helyett édesítő szer is lehet) össze kell forralni, de csak az első buborékokig, mert különben a mák megkeseredik. Ha kihűlt, befőttes üvegbe tesszük, és minden nap éhgyomorra legalább egy evőkanállal fogyasztunk belőle. Hűtőben tároljuk, és ha elfogyott, jöhet a következő adag. Hatását hosszú távon fejti ki, tehát ne várjunk tőle néhány napon belüli csodát.

Itt jegyzem meg, hogy a sütemények készítésekor, a töltelékként használt mák, nagyon jól harmonizál az almával, meggyel, tökkel, sárgabarackkal. Érdekes ízt ad gyömbérrel társítva is. Fűszerezhetjük vaníliával, citrom-és narancshéjjal, mazsolával, aszalt gyümölcs-kockákkal és édesíthetjük mézzel, agave siruppal, steviával, juhar siruppal stb. A cukortól, ha lehet tartózkodjunk, mert az nincs jó hatással a szervezetre, és gátolja a mákban levő savak, sók és vitaminok beépülését. A máktöltelék készítésénél szükségünk van egy kis hígításra is, erre nagyon jó a tej, tejszín, tejföl, esetleg víz, azonban ezekből csak nagyon keveset tegyünk bele, hogy a töltelék továbbra is darabos és ne folyós legyen. A sütemények készítésére nem térek ki, hiszen megszámlálhatatlan mennyiségű receptet találhatunk a szakácskönyvekben vagy akár az interneten is.

Azonban szívesen leírom a máktej receptjét, ami a tejre allergiások táborában léphet a tej helyébe. Nevezhetjük növényi tejnek is, és igazi kalcium bomba, s annak ellenére, hogy a mákszemek majdnem feketék, igazi fehér tejet kapunk belőle. Önmagában is iható, de tehetünk bele mézet, gyümölcsöt, pl málnát. A mák mennyiségét mindenki saját maga variálhatja, attól függően, hogy hígabb vagy krémesebb tejet szeretne. 3-4 evőkanál mákot előző este belekeverünk kb. 2,5dl vízbe, egy éjszakán át állni hagyjuk. Másnap ezt az ázalékot, levével együtt néhány percig turmixoljuk, majd egy vastagabb anyagon átszürjük, és jól kinyomkodjuk, hogy minden cseppjét kinyerjük, s már fogyaszthatjuk is.

Indiában is kedvelik a mákot, azonban ott többféle mag őrleményébe keverve mártásokat és ragukat ízesítenek vele. A közel-keleten pedig rizses ételekhez adják a mákot.

A haj és a köröm jó állapotának megőrzését a mák rendszeres fogyasztása is elősegíti. Nem csak belsőleg, hanem külsőleg is alkalmazható. Nagyszerű arcradír készíthető egy fél reszelt alma, valamint 2-2 kávéskanál méz és mák keverékéből. Az arcra felvitt anyaggal legalább 2 percig, körkörös mozdulatokkal, maszírozzuk az arcunkat, végül pedig langyos vízzel mossuk le. A mákolaj nagyon kellemes testápoló, melytől bőrünk puha és bársonyos lesz. Szappanok, sőt a 20. század elejéig, festékek és lakkok alapanyagaként is használtak mákot, mákolajat.

Korábbi századokban az ifjú házasokra mákot szórtak - amit ma rizsre váltottak -, ezzel serkentve a gyermekáldást, valamint így kívántak gazdagságot, és szerencsét az ifjú párnak.

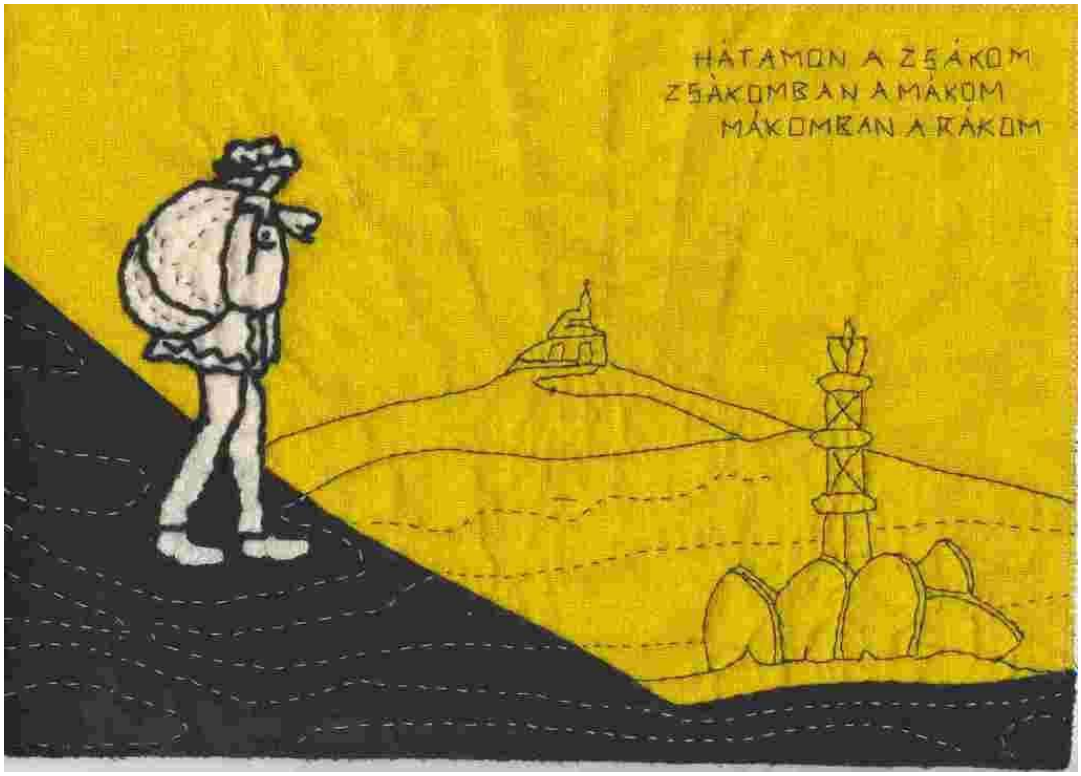

"Mákvirág-díj" amit már jó néhány éve olyan diákok kapnak, akik a megelőző évben kimagasló eredményt értek el. Minden évfolyamról csak egy diák kaphatja meg a Csiky Gergely Főgimnázium tanulói közül. A díjat tavaly októberben Szovátán a Teleki Oktatási központban adták át. Tehát mákvirágnak lenni jó dolog.

A "mákos" kifejezést akkor használjuk amikor valakinek a sötét hajszálak közé már nagy mennyiségben keveredtek az ősz szálak.

A mákot misztikus növénynek tartották, s ezért használták a mákszemeket jóslásra, ráolvasásra, termékenység- és esővarázslásra. Sokszor készítettek belőle amulettet, ami a hordozójuk számára szerelmet, pénzt és szerencsét hozott.

Talán a világon egyedülálló a Macedón Köztársaság címere, amit mákgubó díszít.

A mák vásárlása és tárolása nagy odafigyelést igényel. A frissesség a legfőbb szempont. Csak annyit daráljunk le, amennyit biztosan felhasználunk, mert hamar megkeseredik. Lehetőleg hűtőben, levegőtől elzárva tároljuk, így késleltetjük az avasodást. A mákolajat is tároljuk hűtőben! Itt jegyzem meg, hogy a mákolaj kiváló salátákhoz. Azonban ügyeljünk arra, hogy a hidegen sajtolt, extra szűz olajat vásároljuk.

Nemrég kaptam egy üveg likőrt, aminek a neve Macum, s természetesen fekete színével és kellemes, édeskés ízével - és nem csak a nevével- a mákra emlékeztet. Ez itt természetesen nem a reklám helye, de mint érdekesség érdemel említést.

A mák termesztése és fogyasztása évszázadokra tekint vissza, s így alakította, formálta a magyar nyelvet is, hiszen mindennapos használatban volt. Egy teljesen sajátságos szóval kezdeném, hiszen amikor a mákmagról beszélünk, akkor mákszemnek nevezzük, sőt még mennyiségként is jelőljük, amikor arról van szó, hogy tégy bele egy csipet- vagy mákszemnyit valamiből. Szólásainkban is kutakodhatunk pl: „Borul, mint a mákvirág, lapul, mint a töklevél" ezt olyan lányra mondják aki túlon-túl odaadó a párjához. "A mákot könnyebb elszórni, mint összeszedni" azt hiszem, ez nem kíván magyarázatot. A "Mákod van" kifejezést nagyon régóta használjuk, a szerencséd van helyett.

A "mákvirág" kedvesen rosszalló kifejezés olyan, mint a "jómadár". Azonban van egy nagyon érdekes díj a

Itt vannak a gyerekek kedvenc mondókái, amik játékos ritmusára már az egészen aprók is felfigyelnek:

Töröm, töröm a mákot,
sütök neked kalácsot.
Ica tolla, motolla,
ülj csendesen Dórika

Közben ne felejtsük el látványosan mutatni, hogyan törjük azt a mákot. Egy kicsit nagyobbak kedvence az alábbi mondóka:

Hátamon a zsákom,
zsákomban a mákom.
Mákomban a rákom.
Kirágta a zsákom,
kihullott a mákom,
elszaladt a rákom.
Aki látja károm,
fizesse meg mákom!

Az sem elhanyagolható, hogy számos helységnevünkben is szerepel a mák, hogy csak néhány példát említsek: Kismákfa, Mákos, Mákfalva stb.

A mák tehát beépült elménkbe, mindennapjainkba, sőt még nyelvünkbe is, tehát részévé vált életünknek. Az egészségünk érdekében tartsuk meg jó szokásainkat, és fogyasszuk továbbra is a mákot, sőt szerettessük meg gyermekeinkkel, unokáinkkal, hiszen nagyon jó hatással van a szervezetünkre, s e mellett még nagyon finom is.

Nádasdy-Farkas Irén

Két rázós téma (ami nem csak az utcán hever)

A túlsúly

Néhány napja jöttünk vissza Pestről. Gyönyörű, október elejei időnk volt, este kissé hűvös, nappal melegebb, mint a szokásos norvég, illetve észak-norvég nyár.

A Margitsziget teljes pompájában fogadott minket, ősi fákkal, napsütéssel, jó levegővel. A többszáz éves dominikánus kolostor romjain, ahol Szent Margit is lakott, vígan ugrándoztak rapper-nek készülő fiatalok. A sétány mentén híres magyar írók, költők bronzszobrai, bár többnek "elcsavarták" a fejét, és a fémgyűjtőben értékesítették. A "gyűjtsd a vasat és a fémet, ezzel is a békét véded", valakinek még megragadhatott a tudatában.

A pici állatkertben szárnyaszegett sasok, de teljesen ép, és szép állatok is megcsodálhatóak az apró gyermekek nagy örömére.

Utolsó pesti napunk egyikét a szállónk teraszán töltöttük. Sajnos vendég már nem volt, amihez az árszinvonal, a parkolás nehézsége is hathatósan hozzájárulhatott.

Gyerekkoromban sokat jártunk ide, és mivel a kommunizmus alatt a legelőkelőbb éttermek is megfizethetőek voltak, így vasárnaponként a szálló terasza is mindig tele volt. Mellette csak egy romos épület volt, világháborús maradvány, melyet csak a 70-es években távolítottak el, és helyére egy új szállodát építettek (Thermal).

Újfent elkanyarodtam a témámtól. Bár láttuk a Budapesti maratont, meglehetősen elgondolkoztatott volt egy "majdnem-látvány", mely személyes megfigyelés eredménye.

A Margitszigeten gyültek össze, nem csak a futók, hanem azok is, akik a kocogás ("jogging") révén szerettek volna többletsúlyuktól megszabadulni.

Idén talán feltűnőbb volt, mint azelőtt. Nejemmel gyors tempóban mentünk, néha megálltam, hogy a teltebbeket megörökítsem. Elképzelhető, hogy ez a probléma az utóbbi evtizedekben csak fokozódott?

Norvégiában a lakosság 8,3 %-a tulsúlyos. Az OECD országok között ugyan nem Magyarország viszi el a pálmát, de minden 5-ik lakos kerül a fenti a kategóriába.

A következő 10 világelső ország közé nem sikerült bejutni.

USA
Kína
India
Oroszország
Brazilia
Mexico
Egyiptom
Németország
Pakisztán
Indonézia

Mégis figyelmeztető, hogy a 2008-as adatok szerint – 21 országot hasonlítottak össze. (1) – Magyarországon a zsírfogyasztás 2/3-dal, a fehérjefogyasztas pedig ¼-vel haladja meg az ajánlott mennyiséget. Míg a szénhidrát bevitele nem, addig a kalóriafogyasztás 1/3-dal magasabb a kelleténél.

Kertai Pál unokatestvérem, a megelőző orvostan professzora mondta, hogy a táplálkozási szokások megváltoztatása a legnehezebb.

Az alkoholfogyasztás szempontjából is érdekes a fenti sta-

tisztika. Az alkohollal összefüggő standardizált halálozási ráta azt mutatja, hogy Európában Magyarország a 4. (130/100.000), míg Norvégia (50/100.000) a 16. helyen áll.

A magyar Orvosi Hetilap szerint "az elhízott vagy túlsúlyos betegek ellátásának költsége legalább 207 milliárd forint, az egészségbiztosítás összes kiadásainak 11,6 százalékára és a bruttó hazai termék 0,73 százalékára rúgott. A betegek hozzájárulása a kezeléshez legkevesebb 22 milliárd forint volt. Ugyanakkor, figyelembe véve, hogy az elhízottaknál nagyobb arányban alakulnak ki egyéb betegségek – főleg szív-érrendszeri és mozgásszervi megbetegedések -, amelyek kezelése is nagyobb költségigényű, a tényleges költségek ennél is lényegesen nagyobbak lehetnek: elérhetik az összes egészségügyi közkiadás 15–18, illetve a bruttó hazai termék legalább 1 százalékát." (2)

Ha megnézzük a magyar éttermek finomság-ajánlatait, be kell látnunk, hogy nagyon nehéz ellenállni a kísértésnek. Túrógombóc, palacsinta, kacsacomb… Hol találunk még ilyent a világon?

(1) www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl09.pdf

(2) Becslések a túlsúly és az elhízás hazai gazdasági terheiről. Orvosi Hetilap 2014 ;155(35):1406-1412 Markusovszky Lajos Alapítvány http://informed.hu/?tPath=/szakmai_oldalak/folyoiratok_abstraktjai/orvosi_hetilap&login_type=l&ss=1

A műanyag

Kollégám 1978 körül járt Atlantában. Ugyanott dolgozott, a CDC (Centers for Disease Control) nevű intézet munkatársaként, ahol most az Ebola-vírussal foglalkoznak. Kissé csodálkoztam, mert egy éves amerikai tanulmányúton volt, mégis csak egy rövid mondat erejéig számolt be élményeiről. Akkor ezt még annak tulajdonítottam, hogy Bjørn P. a norvég kevés beszéd híve.

– Mit láttál az USA-ban? – kérdeztem.

– Az egy műanyag világ – volt a kurta válasza.

Szűkszavúságát még úgy is értelmezhettem, hogy ifjú barátom egy olyan intézmény munkatársa volt, mely hajdanán még nem volt nyitott a varsói szerződés egyik tagállamából származó kolléga felé.

De ma már látom, hogy mennyire igaza volt. Elég, ha betérünk egy élelmiszerüzletbe, és láthatjuk, ide is elért a műanyag. Az uborka, a répa, a mangó, a tagliatelle, a halgombóc, a disznóhús, a lazac, az alma, a fagylalt, sőt még a sör is fóliázva van. Ez utóbbit nem elég egy fémdobozban őrizni, műanyag is kell hozzá.

Míg Norvégia milliárdokkal segíti a fejlődő országokat, hogy megakadályozza az őserdők kiírtását, arról senki nem beszél, milyen káros hatása lehet a környezetre a műanyag, ami például egyáltalán nem véd meg egy csomó kórokozótól, mert ezek legnagyobb része, pl. a Salmonella, még a csomagolás előtt kerül az áru felszínére vagy pl. a fagylaltba.

A műanyag nagy valószínűséggel felszívódik a táplálékba, és a szervezetbe is. Nem jelentéktelen mennyisége a tengerben köt ki. Egyes országokban már betiltották a műanyagzacskók használatát. Norvégiában nem.

Dr. Csángó Péter

A 00 rövid története

A mellékhelyiség ismert jelölése a kettős nulla, azaz a “00″. Ez a jelzés arra a szokásra vezethető vissza, hogy a 19. században épült szállodákban az egyes szinteken működő nyilvános mellékhelyiséget általában a lift vagy a lépcsőház szomszédságában helyezték el. Tekintettel arra, hogy a szobák számozását is innen kezdték, a mosdó a nullás jelölést kapta.

Az illemhely (toalett, francia: toilette, angol: toilet) része a történelemnek, az emberi higiénia, amely kritikus fejezete az emberi civilizáció történetének, jelentéktelen helyet kapott a történetírásban. Ellentétben más testi funkciókkal, mint a tánc, a dráma és a dalok, székelésről-vizelésről nagyon szemérmesen nyilatkozott írásban az emberiség. Ennek eredményeképpen nagyon kevés történész dokumentálta elődeink székletürítéssel kapcsolatos szokásait. A tudományos és társadalmi körökben a székletürítéssel kapcsolatos irodalom akár erotikus, akár vulgáris értelemben is ihletődött, megvetett volt. Az illemhelynek kritikus kapcsolata van a renddel és a rendellenességgel, a jóval és a rosszal. Ürülékünkhöz való viszonyunk az emberiség fenntartásának nagyon fontos eleme. Az illemhely legalább olyan fontos,

Brueghel festményéből

ha nem fontosabb társadalmi kihívás, mint a műveltség, a szegénység, az oktatás, a foglalkoztatás. Freud szerint az ember - időben is - elsődleges, testétől független tulajdona a széklete, ennek megfelelően a pszichoanalízis jelképrendszerben az ürülék, pontosabban a széklet, a vagyonnak, illetve a pénznek felel meg. A bokortól az űrhajókon használt nejlontasakokig épp oly rögös út vezetett, mint a kőbaltától a számítógépig. Arról pedig érdemes elgondolkodnunk, miért vagyunk büszkék az egyik útra és a másikra miért nem.

Az ember közepes számítás szerint évenként 428 kg. vizeletet s 450 kg. ürüléket produkál. Ez a sok szenny a társas együttélés kezdetleges formáinak viszonyai közt egyszerűen a szabadba, a talajra jut (p. falun), ahol az ürülék idővel kiszárad, az esővel kilúgozódik, a talajba szüremkedik s elbomlik, oxidálódik. Ott, hol nagyobb embertömegek aránylag szűk helyen, tehát szorosan élnek együtt (p. városokban), az előbb említett eljárás a szenny olyan felhalmozódását vonná maga után, mely a lakást tűrhetetlenné tenné. De nemcsak a lakást s környékét tenné tisztátalanná, hanem mind mélyebbre szivárogva, a lakás talaját, nemkülönben a talajban foglalt vizet, tehát a kutak vizét is beszennyezné rothadó anyagokkal. Ez arra indította az embereket, hogy az ürülék s egyéb szenny elhelyezésére vagy eltávolítására megfelelő berendezéseket alkalmazzanak.

A herculanumi és pompeji ásatások szerint a nyilvános és házi árnyékszék berendezéseket már a rómaiak használták, a történelem pedig feljegyezte, hogy Diocletianus császár idejében Rómában 144 nyilvános árnyékszék volt, melyeket az állam rendszerint bérlőkkel kezeltetett: oly vívmány, mellyel mai előhaladt századunkban is sok nagy város büszkélkedhetnék. A népvándorlás a kultúrának ezt a vívmányát elpusztította, a középkorban a pöcegödrökre és csatornákra nem sok gondot fordítottak. Igen valószínű, hogy mindazok a rettentő

Stockholmi vizelde az Óvárosban

járványok, melyek a közép-, sőt az újabb korban is. Európát végig söpörték részben a hiányos árnyékszékberendezéseknek következményei voltak. A talajt az emberi ürülékek annyira inficiálták, hogy a bajt csak századok munkája orvosolhatja. A javulást lényegesen elősegíti a vízvezeték, mellyel manapság árnyékszékeinket igen ügyesen és hasznosan kötik össze. A vízzel öblített árnyékszékek régi valószínűleg ázsiai eredetűek; Vitruvius iratai nyomán állíthatjuk, hogy már a római köztársaság idejében használták azokat és hogy ezek a célirányos szerkezetek a praktikus rómaiaknál csakhamar elterjedtek, bizonyítja az, hogy a Caesarok korában használatuk általánossá vált. De annak ellenére, hogy keleten és déli Európa java részében ezeket a berendezéseket sok helyen használták, Közép-Európában csak az újkorban terjedtek el, midőn John Harrington Erzsébet királynő uralkodása alatt azokat Angliában meghonosította.

Kezdetleges alakja, melyet manapság is igen sok helyen, nevezetesen falun, láthatunk, egyszerűen a földbe ásott gödör, melyre kis silány házikót alkalmaznak. Ez a budi. Avagy az árnyékszék. Nálunk az Örkény darabból ismert Tóth úr kedves helye. A primitív gödröt betemetik, s új gödröt ásnak, vagy kiszivattyúzzák. Halottam olyan kínai budikról, amelyek tópartra épültek és a halak odajártak kosztolni. A csatornázás lehetővé tette a vízrendszerű árnyékszékek, később a bűztelen toalettek bevezetését. A mai elektronikus toalett bemutatása alkalmából képekben mutatjuk a vécék történetét.

Alapvetően nyolc csoportba sorolhatók az e célra használt alkalmatosságok.

bot, két bot egy terebélyes fa árnyékában
gödör, esetleg fölé fektetett deszkával (latrina)
gödör, fölötte székkel (árnyékszék)
edény (bili)
edény székkel kombinálva (Leibstuhl)
vízöblítéses szék, vezetékkel kombinálva (Water Closet)
szék, tartállyal kombinálva (vegyi vécék, szárazvécék, biovécék, alomvécék)

Komputeres, automatizált vécék

Az illemhelyek ötletének millió változata (mobil, guggolós, high-tech és ökováltozatok) pattant ki az emberek fejéből, immáron csúcstechnológiák egész sorát bevetve, hogy minél higiénikusabban és környezetkímélőbben oldják meg ezt a cseppet sem mellékes kérdést. Az olyan irányú fejlesztések, mint a kis-nagy dolog öblítés megkülönböztetése vagy az „öblítés stop" és azoknak szélesebb körű elterjedése már jó irányba mutatnak. Újabban megjelentek már olyan piszoárok is, amelyek kialakításuknál fogva nem igényelnek vízöblítést. Mindez azonban még nem javítja annak a kb. 2,6-2,7 milliárd embernek a helyzetét, akik jelenleg sem tudják kulturált körülmények között elvégezni a dolgukat. A napjainkban használatos berendezéseket már mindenki ismeri. Sok helyen még együtt található meg az árnyékszék és a vízöblítéses WC. Ez utóbbi vízpazarló volta mind nyilvánvalóbb. A különféle ma használatos, illetve az alternatívnak tekinthető megoldások egyre fontosabbak, különös tekintettel a víznélküli megoldásokra ugyanis, mi legyen a szennyvizünkkel?

Egy újonnan szabadalmaztatott vécé-kiegészítőnek köszönhetően mindenkinek lehet otthon bidéje, ráadásul még a legkisebb toaletthelyiségekben is használható. Az IntiBid egy olyan intim tisztálkodási eszköz, amivel könnyen és egyszerűen megoldható a mindennapos higiénia. Univerzális kialakításának köszönhetően bármely WC csészére rászerelhető, s mivel tartályos kivitelben készült, még plusz víz vagy elektromos hálózat bevezetésére sincs szükség.

WC-világnapja november 19-én van. 6 milliárd mobiltelefonra 4,5 milliárd illemhely jut. A világ hétmilliárdos lakosságából hatmilliárdan rendelkeznek mobiltelefonnal, de csak 4,5 milliárdnak van lehetősége illemhelyhasználatra az ENSZ szerint, amely bejelentette, hogy globális kampányt indít a helyzet javítására. 2015 végére kitűzött cél, hogy legalább a rászorulók fele számára biztosítsák a közegészségügyi feltételeket. 2025-re a szabadban történő székletürítést megszűntetik s ezzel számos fertőző betegséget megelőzhetünk.

* A Történelmi Filmklub X. foglalkozása szeptember 27-én volt az oslói Magyar Nagykövetségen. Bemutatásra került Szabó István A napfény íze c. filmje. A történelmi háttérrôl Jeszenszky Géza történész, nagykövet, a film keletkezésérôl Kovács Ferenc beszélt. A rendező saját forgatókönyvéből készült filmje egy magyar-zsidó család három nemzedékének története. A főhőst (mindhárom nemzedékben) Ralph Fiennes alakítja, a történet egyes elemei a Zwack családot, illetve Petschauer Attila olimpiai bajnok vívónkat idézik.

* A norvégiai Magyarok Baráti Köre (MBK) Csincsele és színjátszó körének beszámolója: “Nagyon örültünk, hogy ilyen sokan ismét a Csincselét választották szombati programnak, és szeptember 27-én tizenöt gyermek jelent meg foglalkozásunkon. Továbbra is az őszről beszélgettünk, de ezúttal a zene és tánc eszközeivel közelítettük meg témánkat. A mondókák és énekek eddig is fontos szerepet játszottak anyanyelvi fejlesztő programunkban, de hogy a tánc miért köthető szorosan az őszhöz, arról most részletesen is hallhattunk. A Kalocsa környéki táncok közül a vokálisan kísért fércelőn kívül a lassú csárdás és verbunkos helyi változatainak néhány lépését próbáltuk elsajátítani. Terveink között szerepel, hogy ezeknek a táncoknak más tájegységekről származó változataival is megismerkedünk. A színjátszósok gyönyörű színpadot készítettek papírdobozból, falevelekből és őszi termésekből, majd nagy lelkesedéssel adták elő bábjátékukat a kisebbeknek. A korábban Drøbakban, Vestbyben és a botanikus kertben tett hangulatos kirándulásaink adták az ötletet, hogy a következő foglalkozásunkat az oslói Technikai múzeumban tartsuk.”
Az október 11-i, ottani foglalkozáson készült az alábbi kép. (fotó: techn.muz)

* Oslói magyar nyelvû katolikus hírek, az Életünk norvégiai melléklete 2014. október: Magyar nyelvű rózsafüzér: Októberben a Szentségimádással egybekötött magyar nyelvű Rózsafüzért elsőpénteken, október 3-án és október 17-én, pénteken imádkozzuk este 18:45-kor az Árpádházi Szt. Erzsébet nővéreinek kápolnájában.
Novemberben elsőpénteken, 7-én és pénteken, 21-én találkozunk.
A hónap ünnepei: Október 7-én a Rózsafüzér Királynőjét, október 8-án pedig Magyarország Nagyasszonyát ünnepeljük. Október 23-a Kapisztrán Szent János ünnepe, aki Hunyadi Jánossal együtt a nándorfehérvári csatában győzött Rózsafüzérrel a kezében. Az 1956. október 23-i szabadságharc emlékét se felejtsük el! 58 éve, hogy országunk egyhangúan kiáltotta: "... Elég volt..." (Márai S.). Ezen a napon különösen kérem, mindannyian imádkozzunk magyar hazánkért.
November 1-én, szombaton, Mindenszentek ünnepe lesz, 2-án, vasárnap pedig halottainkért imádkozunk.
Magyar pasztoráció: Örömmel értesítünk mindenkit, hogy Márió atya (ő már korábban is volt Norvégiában) látogat meg minket, és magyar nyelvű Szentmisét mond vasárnap, október 26-án du. 14 órakor a szokott helyen az oslói Szent József templomban. Karácsonyi, magyar nyelvű Szentmisénket vasárnap, december 28-án du. 14 órakor tartjuk az oslói Szent József templomban Szép Attila atya segítségével. Mise után a Mariagård-ban (Akersveien 16.) gyűlhetünk össze karácsonyt ünnepelni.
Szeretettel várunk mindenkit!
A magyar nyelvű pasztoráció támogatására számlaszámunk: „Ungarsk sjelesorg v/Lucia Maria Nagy 1201.78.43646”.
Ide várjuk az Életünk előfizetési díját (2014-re is 300 korona), illetve a magyar pasztorációt támogató anyagi hozzájárulásokat. Köszönjük! (M.L.N)

*Október 7-én az oslói Magyar Nagykövetségen volt a Hálózati tagok találkozója. Az est meghívott vendége a dél-vidéki, magyar származású, sikeres norvégiai üzletasszony Silvija Seres volt, aki 17 éves korában menekültként került Szerbiából Norvégiába. Kétség kívül ő itt az egyik legkomolyabb karriert befutott magyar származású honfitársunk. Szakmai életútjának fontosabb állomásai: Oxford - matematika tudományok doktora, Oslói Egyetem - BSc és MSc fokozat informatika szakon, Insead, Franciaország - MBA. Fontos pozíciókat töltött be számos norvég nagyvállalatnál (pl. Telenor, Statkraft, Opera Software, NetConnect), több vállalat igazgatótanácsának a tagja. Jelenleg független tanácsadóként dolgozik saját vállalatában, valamint több startup vállalat résztulajdonosa, mentora. Személyes történetének bemutatásán túlmenően menedzsment témában is megszólalt, majd kérdéseket tehettünk fel, és tanácsot kérhettünk tőle vállalatvezetés, karrier menedzsment, cégalapítás témákban is. Silvija Oslóban él, négy gyermek édesanyja. (fotó: Seres)

*Október 18-án tartotta a Norvég-Magyar Egyesület (Norsk-Ungarsk Forening) az október 23-i megemlékezô estjét. A NUFO vezetôje, Nagy Lucia Mária köszöntôje után elénekeltük a Norvég Himnuszt. Jeszenszky Géza nagykövet ünnepi beszédét Gáspár Tünde szoprán és Nagy Gábor zongorista közremûködésével Kodály Zoltán két mûve követte (Magos kôsziklának..., Akkor szép az erdô...) Ezután megnéztünk egy részletet a Magyarország lángokban c. filmbôl. A magyar Himnusz eléneklése és egy perces

néma tiszteletadás után elhangzott még Nagy Gábor elôadásában Schubert-Liszt zongoramûve: Sei mir gegrüst... A fellépô mûvészkrôl egy interjúból ezt tudhattuk meg: "Tulajdonképpen nem szerepelt a terveimben Svédország, sôt Skandinávia sem, hiszen a férjemmel, Nagy Gábor zongoraművésszel Németország, Ausztria, Anglia, Olaszország és Spanyolország operaházaiban próbáltunk állást találni. Pályakezdő énekesként számtalan meghallgatásra jelentkeztem, rengeteget utaztam az elmúlt két évben. Miután a férjem sikeresen felvételizett az oslói zeneakadémia operakíséret és karmester szakára, elkezdtünk nekem is állás után nézni valahol a közelben. Ebben az időszakban épp a malmöi operaház hirdetett meghallgatást. Átmentem az első szűrőn, ami után kihívtak a meghallgatásra, és innen meseszerűvé válik a történet…" (fotó: Gáspár-Nagy)

* Magyarország nagykövete és felesége, Jeszenszky Edit meghívója:"Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 58. évfordulója alkalmából tartandó filmvetítésre és az azt követő fogadásra invitáljuk önt és hozzátartozóját 2014. október 23-a du. 6 órára Magyarország nagykövetségére. Vetítésre kerül a forradalomban 15 évesen részt vett és 18. évét elérve kivégzett Mansfeld Péterről készült film, majd a norvégiai és izlandi megbízatását befejező Jeszenszky Géza nagykövet és felesége elbúcsúzik Norvégia magyar közösségétől."

* Nagy Lucia Mária tájékoztatta a katolikus híveket: Örömmel értesítünk mindenkit, hogy Márió atya (ô már volt korábban Norvégiában) látogat meg minket október végén, és magyar nyelvû Szentmisét mond vasárnap, október 28-án du. 14 órakor a szokott helyen, az oslói Szent József templomban.

* A norvégiai Magyarok Baráti Köre (MBK) Csincsele és színjátszó csoportja Ajaj, hol volt, hol nem… címmel invitálta a kicsiket: "Szeretettel várunk kicsiket és nagyobbakat a 2014. november 1-jén szombaton tartandó, mesékkel, meglepetésekkel teli foglalkozásunkra! Találkozhattok Sün Balázszsal és hallhattok az iciripiciri tököcskében megbúvó iciripiciri ökröcskékről. Készítünk töklámpást, félelmetes álarcokat, hangulatos füzéreket."

*Jeszenszky Gyula fotómûvész az alábbi hírrel lepte meg a szakmát és az ismerôseit: "Szeretettel és tisztelettel meghívjuk Önt és kedves családját, barátait a Peer Gynt megint nem nyughatott, Fókuszban Norvégia c. fotókiállítás megnyitójára, amelynek idôpontja 2014. november 24. 18 óra. Helyszín: Sajtóház (1064 Budapest, Vörösmarty u. 47/a) Mikszáth terem. Köszöntőt mond Tove Skarstein nagykövet asszony és Jeszenszky Géza nagykövet úr. A kiállítást megnyitja Vince Mátyás a MÚOSZ tiszteletbeli elnöke. Közreműködik: Berecz András mesemondó és Borbély Mihály zeneművész."

* A norvégiai Magyarok Baráti Köre (MBK) Csincsele és színjátszó csoportja november 29-én tartotta az év utolsó foglalkozását. Meghívójukban az alábbiakra bíztatták a kicsiket és hozzátartozóikat: "Szeretettel várunk mindenkit az idei év utolsó foglalkozására. A szokásos, Mikulással, karácsonnyal kapcsolatos mondókák, énekek mellett a betlehemes hagyományokat is felidézzük. A foglalkozás második felében igazi adventi hangulatot keltő kézműves posztok között válogathatnak a gyerekek: lesz mézeskalács sütés, gyertyaöntés, képeslap és adventi kalendárium készítés és még sok más meglepetés! Hozhatjátok magatokkal a kedvenc mézeskalács formátokat, sodrófát, az adventi kalendáriumhoz apróbb textildarabokat, a gyertyaöntéshez pedig egy nagyobb méretű burgonyát. Olyan ruhában gyertek, aminek nem árt egy-két folt, vagy hozzatok magatokkal köténytt. Egyúttal szeretnénk megköszönni mindnyájatoknak az egész éves lelkes érdeklődését, várunk benneteket az új esztendőben is! Az új év első foglalkozására január 10-én kerül majd sor."

*Az oslói Magyar Nagykövetség az alábbi meghívóval invitálta az érdeklôdôket: "Kedves Hálózati Tagunk! A Norvégiában élő, aktív magyar szakemberek és diákok hálózatának következő találkozóját december 4-én tartjuk a nagykövetségen (Sophus Lies gate 3, 0244 Oslo) 18 órai kezdettel, melyre szeretettel várunk minden régi és új hálózati tagot!
Gasztronómia és élelmiszer import - Magyaros mini-Julebord! Vendégeink: Bemutatkozik többek között a PICK szalámit forgalmazó House of Hungary norvég tulajdonosa Svein Bognár, és beszámol terveiről, álmairól. Vendégünk továbbá az A La Carte AS élelmiszeripari termékeket forgalmazó norvég cég magyar tulajdonosa Szabó Béla, aki több éve él Norvégiában, sikeres üzletember, saját élettörténetén túlmenően betekintést ad majd az élelmiszer import részleteibe, nehézségeibe. Várhatóan csatlakozik hozzánk Monica Csangó magyar származású újságíró-gastroblogger-dokumentumfilm rendező, valamint Tursics Attila is, aki borimport témában járatos. Egy szó mint száz, lesz miről és kikkel beszélgetnünk és meggyőződésünk, hogy ez a téma minden itt élő magyart érint és érdekel.
A beszélgetést PICK szalámi/kolbász és libamáj pástétom kóstolóval zárjuk! A rendezvény nyelve magyar és angol."

*December 6-án volt a norvégiai Magyarok Baráti Köre Mikulás- és karácsonyi ünnepsége "A halhatatlanság országa: Népmese bábokkal" címmel, Fabók Mariann és Keresztes Nagy Árpád elôadásában. Az est végén hagyományos magyar népi hangszerekkel, kecskedudával, furulyával, énekszóval karácsonyváró hangulatot idéztek a mûvészek. A gyerekeket Mikuláscsomag, a felnôtteket ünnepi büfé, karácsonyi vásár fogadta.
Az előadásról: Népmese bábokkal(A Bábszínházak X. Találkozójának díjazott előadása.) Gazdag népmesekincsünk mindegyike szimbolikusan az emberi Élet valós céljait, küzdelmes feladatait és az odáig vezető út nehézségeit tárja elénk. Mesénk főhősét az emberiség örök misztériuma hajtja: létezik-e az Örökélet- Halhatatlanság Országa? Királyfink hosszú útja során csodatevők segítségével, végül célba ér. Sokáig mégsem tudja élvezni az időtlenséget, erős honvágya miatt visszatér meglátogatni apját, anyját. Ám míg ő Halhatatlanság országában néhány napot tölt el, addig a földön több ezer esztendő szalad el. Ezért szüleit sem találhatja meg, s az elárvult királyfira ekkor rátalál még az

öreg Halál is. Végül a Halhatatlanság országának királynője és a Halál küzd meg egymással a királyfiért…”
A színésznô így vall önmagáról: “2008-ban végeztem a Színművészeti Egyetemen. Azóta a Miskolci Nemzeti Színház színésze vagyok. Nagy hálával tartozom az életnek, hiszen szebbnél szebb feladatokkal ajándékoz meg az itt eltöltött idő. Az elmúlt évtizedben véletlenszerűen rám talált a bábozás – bár én magam nem hiszek a véletlenekben – és ez a találkozás olyan intenzíven érintett, hogy a mai napig szívügyem maradt. Úgy éreztem, ha a sors úgy hozta, hogy megtanulhattam ezt a mesterséget, akkor élnem is kell ezzel a tudással. Rég dédelgetett álomként 2009-ben bemutathattam ’A halhatatlanság országa’ című első önálló vásári bábjátékomat. Népmesei forrásokból dolgoztam. Megpróbáltam a mesemondást, bábozást és népi éneklést ötvöző előadásommal a „gyökereket és szárnyakat” egyszerre keresni: Egy újszerű, felhőtlenül humoros játékot létrehozni, vigyázva azonban a mesében rejlő ősi tudás sértetlenségére.”

* Bobály Kati nemezművész “La mer, L´amour” c. kiállításának megnyitója december 6-án volt a Dalype Galériában (Bentsegata 1, 0465 Oslo). A kiállításon a gyapjúból készült nemezképek mellett grafikák, kis filc angyalok és fűrészporból készült babák is láthatóak- és megvásárolhatóak voltak. A kiállítást Silvija Seres nyitotta meg. A támogatók között volt a Magyar Művészeti Akadémia és az oslói Magyar

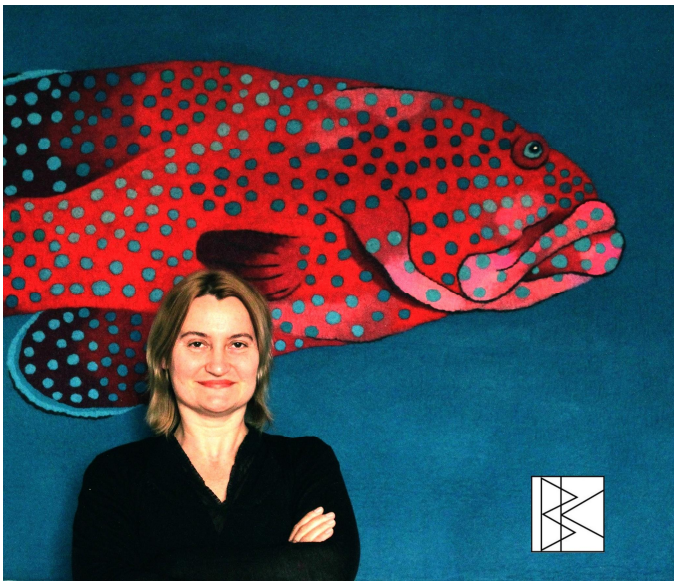

Nagykövetség is. A művész így ír önmagáról: “Évek óta különös vonzalmat érzek a gyapjút adó birkákhoz. Természetes és kedves lények számomra. Szőrükből igyekszem szeretetteljes, melegséget adó terméket varázsolni a falra. A pásztornépek ősidőktől fogva használják a gyapjút ruhának, szőnyegnek, házuk anyagának. Próbálok ebből az anyagból a modern világ számára meleg és színes lakásdekorációs terméket létrehozni, ami emeli az otthonok hangulatát. Faliképeim 100% természetes anyagból készülnek, élő birka frissen vágott szőréből. Nagyon lényeges, hogy az állatokat nem kell megölni azért, hogy szőrükből egyedi szőnyeg készüljön. Mindazonáltal a birka szőre évente többször újratermelődik. Munkáim sokféleségét a megrendelők olykor szokatlan kérései adják.” (foto: Bobály 1. és 2.

* A Kelemen Barnabás vezette Norvég Kamarazenekar dec. 16.-án adott Karácsonyi koncertet az

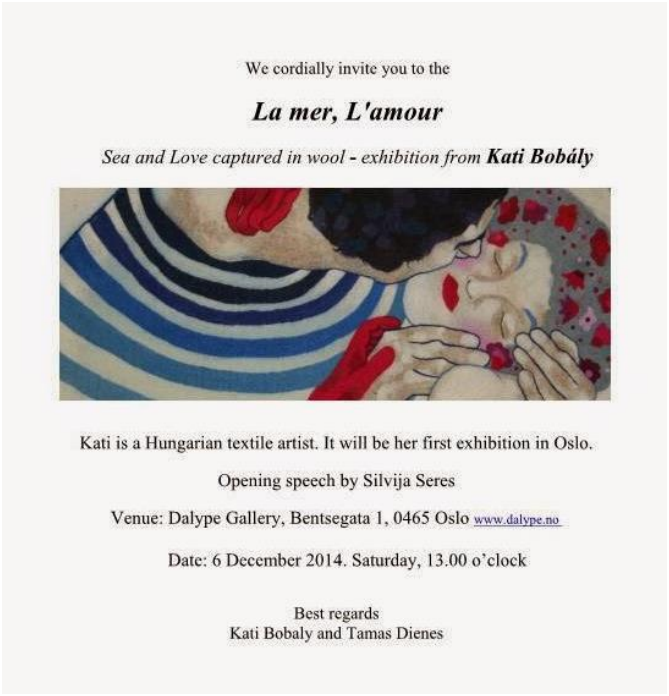

oslói Frogner templomban. A mûsorban Giuseppe Torelli, Jean-Marie Leclair, Veress Sándor, Georg Philipp Telemann, Astor Piazzolla és Antonio Vivaldi mûvei szerepeltek. Közrmûködött Eredics Salamon, aki 2003 óta tagja a Sebastian Blockflöte Quartetnek és a Söndörgô népzenei formációnak.
Kelemen Barnabás 35 éves kora ellenére már Kossuth-díjas, világszerte ismert hegedûmûvész, 2013-ban neki ítélték a komolyzene Oscar-díját, a Gramophone-díjat.

* 2015 január 1-tôl látható Røkenes Erzsébet ikonkiállítása Lanzarotén, a tengerészek templomában (sjømannskirke). A sokoldalú mûvész így írt magáról egy nemrégiben megjelent önéletrajzi könyvecskében: ”Több, kevesebb szerencsével megéltem 75 évet. A gyökereim segítettek, és adtak nekem erôt a nehézségeket áthidalni. Büszke vagyok a hátteremre, a múltamra, és a jelenemre is. A "magamságomból" szép nagy család lett. Két lányom, unokák. Továbbra is próbálom megtartani a hitemet abban, hogy a norvég becsületes nép, még ha egynémely csalódás is ért. Gyerekeim nyomán nagyobb részem norvég, de magyar gyökerekbôl táplálkozom. Kiváltságosnak érzem magam, mert sok lábon állok. A lehetőségek nagy része itt, Norvégiában ért, és megpróbáltam azokból a tehetségem szerint a legjobbat kihozni.”
(fotó: Erzsébet-ikon)

VELKOMMEN
TIL
NYTTÅRSUTSTILLING
AV IKONER.

ÅPNINGEN ER
ETTER GUDSTJENESTEN
1. JANUAR KL. 18.00
I
SJØMANNSKIRKEN
PÅ LANZAROTE.

ERZSEBET K. RØKENES
Mob: 004795118798
www.ikon-egg.no

HELSINKI MAGYAR MÜVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

Vály Sándor sokoldalú művész. Helsinkiben él. Az Ághegy olvasói jól ismerik, hiszen bemutattuk folyóiratunk 20., 30. és 44-45. számában. Csupa meglepetés, ahogyan a különféle művészetek határmezsgyéjén barangolva képi alkotásokból zenét formál, zenéből pedig, – mint folyóiratunk 30. számában közölt Pieter Bruegel A halál diadala című festményének pontozott zenei leképzéséről olvashatunk, különös alkotásával megteremtette a maga audio-vizuális képzőművészetét érzékeltetve, hogy Bruegel nemcsak képet , hanem zenét is alkotott művével – rendhagyó festői, installációs, videós munkáival azóta is jelen van a jelenkori európai képzőművészetben, műveinek terjedelmes listája elképesztően gazdag. Szerencsésnek mondhatjuk magunk, hogy vállalta művészeti tanácsadónként segíti szerkesztési munkánkat. Különösen értékeljük, hogy tanácsait főként műveinek sokféleségével gyakorlatban „osztogatja". Domokos Johanna évtizeddel ezelőtt vele készített interjújában vall arról, hogy munkáival miként reagál a korra, a különféle korok alkotóinak szellemi - lelki kapacitására, az ember, a közösség, a társadalom, az idő és tér időszerű filozófiai gondolatokat gerjesztő hatására. Vály Sándor az eltelt évtizedben bátran folytatta formabontó munkásságát, rendkívül gazdag, nemrég frissített honlapja ezt bizonyítja: gondolatgazdag festmények, szobrok, zenés és néma filmek sorakoznak ott sokoldalúságát bizonyítva. Ugyancsak szerencsésnek mondhatjuk magunk, hogy Helsinkiben járva találkozgattunk vele a szobrászok Eetelanta utcai galériájában, ahol életművéből válogatást mutat be a különlegességekre rácsodálkozó látogatóknak. Tizennégy, többnyire fehér-fekete grafika alapú vetítettképes, mozgó és cselekvő figurális kompozíciót láthattunk, Kurt Schwitters, Hans Arp, Hugo Ball versére. A zenei aláfestést Vály Sándor, Nea Lindgrénnel, J.K Ihalainenel és Polgár Évával szerezte, a filmek rendezésében Nea Lindgrén volt segítő társa. Az alkotások magyarra fordítható címek sorából íme néhány: A kritikák, A pont, A gondolat, A művész és a halál, Epilógus, A nő születése és néhány Dada nevével jelzett mű. Sajnos, vendéglátóink időbeosztása nem engedte meg, hogy végignézzük valamennyit, de a látogatók lemezen hazavihetik majd minden művét. Vály gazdag világa és korszerű kifejezési eszközei különös élmény nyújtanak. Bizonyára még hallunk róluk.

A helsinki fotós

Szilágyi László vagyok, 1960-ban Budapesten születtem, s 1989 óta – immár 25 éve – élek Finnországban. Megélhetésemet tekintve az életemben voltam már én minden, házmestertől igazgatóig, de ha identifikálni akarom magamat, akkor a legszívesebben azt mondom, hogy Fotós vagyok, így nagy F-fel. Mestereim között tudhatom úgy Füredi Vilmos operatört, mint Szipál Márton „császári és királyi udvari fényképész" lányát Margit nénit, akiktől a képszerkesztés alapjait leshettem el. Szívesen fényképezek – a műszaki fotókat leszámítva – szinte bármit, de az emberekről, idegen kultúrákról készült kiállításaim állnak a szívemhez legközelebb. Önálló kiállításaim voltak már Finnországon kívül Svédországban, Magyarországon, Erdélyben, és legutóbb Szerbiában a Vajdaságban. Egy véletlen folytán (a Helsinki a rendezvényt, aminek a fotókiállítás is része volt, az akkori külügyminiszter nyitotta meg) mára szinte hagyománnyá vált, hogy a megnyitón magas rangú politikus, nagykövet vagy konzul mond ünnepi beszédet, köztük a Finn köztársasági elnök házastársa, és a Helsinkii magyar nagykövet, vagy legutóbb éppen a szabadkai magyar főkonzulátus főkonzulja. Egyedüli "professzionális fotós" tevékenységként évekig tanítottam egy finn kisváros felnőttoktatási intézményében a fotózás, s a képszerkesztés alapjait.
A melléklethez válogattam 10 képet, melyeknek egyedüli közös nevezője, hogy ezeket szeretném legelsőként megmutatni az újság olvasóinak. Ha szívesen látnának többet is belőlük, akkor ígérem, azokat már témába rendezve mutatom be Önöknek.
http://www.lsl-oy.com/fotobylaszlo/index.htm
http://szipalfoto.hu/html/rolunk.html, http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%BCredi_Vilmos

Képek:
Bankoki utca; Bankok, Thaiföld, 2001; **Black&White**; Darwin, Northen Territory, Australia, 2002; **Aboriginál leányka**; Numbulwar, Northen Territory, Australia; **Lépcső a menyekbe;** Árva, Szlovákia, 2001.

Hungarikum a magyar nóta

Nógrádi Tóth István a Magyarnóta Szerzők és Énekesek Országos Egyesület elnöke állhatatos munkájának eredményeként. 2014. szeptember 14-én a Magyar Dal Napján ezt ünnepeljük a Hajógyári-szigeten.
Nógrádi Tóth István szervezésében nótás sétahajó indult a nemzetközi hajóállomásról.
A hajón fellépő művészek:
Nemcsák Károly, Straub Dezső, Máté Ottília, Nógrádi Tóth István, Kolostyák Gyula, Farkas Rozika, Marton Márta.
Konferál: Ihos József
Kísér: ifj. Déki Lakatos Sándor és zenekara
Rendező: Veiczi Irma

-De mi is ez a sokat emlegetett „magyar nóta”? - kérdezem a téma elkötelezett szakértőjét, Nógrádi Tóth Istvánt.
-A magyar nóta 200 éve él Magyarországon, gyakran énekeljük előkelő szórakozóhelyeken, falusi kocsmákban. A magyar nóta, a Magyar Játékszín bölcsőjében született. A Népszínház betétdalai magyar nóták voltak.
-Mondjon ilyen betétdalokat.
-Például: Ne menj rózsám a tarlóra, Cserebogár, Végigmentem az Ólmodi temetőn, Magasan repül a daru.

A nótákat kiváló költőink, zeneszerzőink írták. Petőfi Sándor, Gárdonyi Géza, Ady Endre verseit hallhatjuk a magyar nótákban.
Hubay Jenő a Zeneakadémia igazgatója, a magyar nótát tartotta a nemzet zenéjének.
Rákosi Mátyás viszont 1948 után kitiltotta a rádióból a magyar nótát.
-De tudjuk: 1990-ben megalakult a 100 tagú cigányzenekar, amely járja a világot nagy sikerrel.

A nótás hajó is 4 éve úszik már a Dunán. 117 magyar nótakiadványról és több Nótaolimpiáról is tudunk.

-Igen, de az utolsó órában vagyunk, hogy megmentsünk egy műfajt, amely zenei kultúránk része.
-Milyen tervei vannak?
-Új szerzeményeket létrehozni és bemutatni.
Tovább népszerűsíteni, megismertetni, tanítani a magyar nótát közép- és felsőfokon. Hiszen a magyar nóta szórakoztat, gyönyörködtet, tanít és gyógyít…

Szalontai Éva

Az új Koppenhága

A dánok nagyon tudnak valamit: a főváros, Koppenhága számtalan listán szerepel előkelő helyen, amikor tisztaságról, fenntarthatóságról, zöld energiáról van szó. 2014-ben Európa Zöld Fővárosává választották, 2025-re pedig a világ első szén-dioxid-mentes fővárosává akarják tenni. Hogyan? Például olyan épületekkel, mint a BIG építésziroda nyolcast formáló, 11 emeletes háza, ahonnan fel lehet menni kerékpárral vagy kerekes székkel is a a zöldtetős tetőre.

A zöld főváros koncepció 2006-ra nyúlik vissza, a díjat először 2010-ben ítélték Stockholmnak. Az Európai Bizottság 2016-os jelöltjeinek listáján: Essen, Ljubljana, Nijmegen, Oslo és Umeå szerepel. Az elbírálásnál többek között az energiahatékonyságot, az éghajlatváltozás elleni küzdelmet, a közlekedést, a hulladékgazdálkodást, környezetgazdálkodásit, a levegőminőséget, a szennyvízkezelést, a biológiai sokféleséget, a zöldövezeteket, a vízfogyasztást, a zajszennyezést veszik figyelembe. Ilyen alapon a svédországi Lund is szóba jöhetne, ahol a zöld buszok a lakosság által összegyűjtött ételmaradékokból készített biogázzal működnek. A kerékpárutak hossza száz kilométernél is hosszabb. Az idén Bristol lesz a zöld főváros.

Ház Koppenhága Ørestad negyedben

Hatalmas házról van szó, összesen 11 szint, 476 lakás, (a 10. emeleten már penthouse lakások vannak), 61 ezer m2, amelyből 500 m2 közösségi terület és mintegy 10 ezer m2-en kereskedelmi, szolgáltató egységeket és irodákat alakítottak ki. Minden korosztályt: fiatal és öreg, egyedülálló és nagycsaládos is megtalálja a neki megfelelő apartmant. A hagyományos lakhatási modellekkel ellentétben, a komplexumban és környékén tényleg minden egy helyen van: az épülettömb alsó szintjén irodák, boltok, kávézók helyezkednek el, sőt, még óvoda is van, felettük a lakások, apartmanok. Az alsó szinten zajlik az élet, a felsőbb szintekre meg ömlik a fény.

A nyolcas alakzat következtében két zárt udvar is létrejött, ezek találkozásánál van egyébként az az 500 m2 közösségi terület, amit minden lakó használhat. A tervezők olyan úthálózatot alakítottak ki, amivel nemcsak az épületrészek között, de a környező területek felé (park, csatorna-part) is könnyű a mozgás. A lakások mérete 65-144 m2 között mozog, mintegy 30-35-öt pedig olcsó bérlakásként működtetnek. A belváros metróval csak 15 perc.

http:vizpartifejlesztesek.blog.hu/2014/05/18/mitol_annyira_elheto_koppenhaga

Woody Allentől

Gyönyörű gyerekeim vannak. Hál'istennek a feleségem megcsalt ...
A feleségem a nászéjszakáig félt a sötétben. Aztán meglátott engem ruha nélkül. Azóta világosban is fél.
A feleségem a legrosszabb szakács. Mi mindig a vacsora végén imádkozunk ...
Egyszer valaki ellopta az autónkat. Kérdeztem a feleségem, látta-e, hogy néztek ki a rablók? Erre azt mondja: "Nem láttam őket, de a rendszámot felírtam!"
Egyik nap azt mondja a feleségem, vigyem le a szemetet. Mondtam neki: Te főzted, hát te is tüntesd el!"
Egyik nap felhívtam a feleségem. Azt mondtam neki: "Drágám, eszembe jutottál, és egészen begerjedtem".
Azt kérdezte erre: "Ki beszél?"
Mondtam a fogorvosnak, hogy sárgák a fogaim. Azt tanácsolta, viseljek barna nyakkendőt.
Ez egy szerencsétlen nap ... Felkeltem reggel, fogtam az inget, leszakadt róla egy gomb. Fogtam a táskámat, leszakadt a füle. Félek kimenni a vécére.
Nagyon csúnya vagyok. Az apám azt a gyerekfényképet mutogatta mindenkinek, amit a pénztárcájával együtt adtak.
Mondtam az orvosnak, hogy engem mindenki utál. Azt mondta, ne legyek nevetséges, még nem is találkoztam mindenkivel.
Amikor gyerek voltam, a szüleim sokszor költöztek. De én mindig megtaláltam őket.
A feleségem és én 20 évig boldogan éltünk. Aztán találkoztunk...
Tegnap megmentettem egy lányt a nemi erőszaktól. Uralkodtam magamon.
Elmentem az orvoshoz, és elpanaszoltam neki: - Doktor úr, minden reggel, amikor felkelek, és a tükörbe nézek, hirtelen elfog a hányinger. Ön szerint mi bajom? Ezt mondta:
- Azt nem tudom, de a látása tökéletes...

Bölcsödések

Amitől magyar vagy

Görbe tükörben

Amikor több tejfölt használsz, mint ketchupot. Amikor a paprika legalább olyan fontos, mint a só és bors. Amikor valamelyik rokonod Attila, József, János, László, István. Amikor szereted a Túró Rudit, de nem igazán tudod elmagyarázni a külföldieknek mi a fene az, amíg ki nem próbálták. Amikor a külföldi kérdi a gyereket mit hozott a Mikulás karácsonyra válaszod némiképp zavart. Amikor 5 percen keresztül egy levegővétellel káromkodsz úgy, hogy nem használod ugyanazt a szót kétszer. Amikor az eljegyzési gyűrűd az ellenkező oldalon viseled. Amikor a vonat még el sem hagyta az állomást, de te már eszed a házi szendvicsed (általában egy fél paprika vagy paradicsom van benne és többnyire rántott hús). Amikor egy 79 km hosszú tavat (Balaton) Magyar Tengernek hívsz, és keresztben átúszod. Amikor a saját borod a legjobb, s a benne lévő nóták ismétlés nélkül 3 napig kitartanak. Amikor tudod, mi az öhöm, a lecsó/pacalpörkölt/halászlé/pogácsa/mákos tészta/dobostorta/túrós csusza/kürtőskalács/főzelék és a túrógombóc és a fröccs! - és szereted is őket. Amikor tudod, milyen isteni finom a dunyha (dunna), bár sosem használod. Amikor tudod, mit jelent az ángyom, a nászom - vagy: a húgom, bátyám, öregapám. Amikor sokkal találékonyabb vagy bármelyik nemzetnél. Amikor fokhagymás-tejfölös-sajtos lángost eszel - nem is kívánnál finomabb falatokat. Amikor a Micimackó és a Flinstone család sokkal viccesebb magyarul (szinkronizálva). Amikor vehemensen magyarázod olasznak/németnek/jenkinek/stb., hogy a pálinka, a túrós csusza, a rántott leves, a mangalicaszalonna, a tökfőzelék (feltéttel), a bő gatya, a tokaji és gyakorlatilag minden: hungarikum. Amikor tudod, hogy a fűzfán fütyülő rézangyalát igazából egy káromkodás. Amikor van névnapod, és szerte a világon senki nem érti, mire jó az. Amikor tudod, mi a Hortobágy és Hollókő és Pannonhalma, Aggtelek, Tokaj-Hegyalja, a pécsi ókeresztény sírok: a világörökség részei. Amikor tudod, hogy minden zseninek vagy híresség nek van magyar kapcsolata, vagy csak szimplán magyar. Amikor házi rétest eszel, amit a konyhaasztalon nyújtottak, tele mákkal, vagy túróval-mazsolával,vagy meggyel, vagy almával, vagy káposztával. Amikor mindenkinek elmondod, hogy a Rubik kocka is magyar találmány. Meg minden más is, a szódavizet is beleértve. Amikor tudsz tölteni magadnak egy pohár „jóféle" tejet - zacskóból. Amikor tudod, ki írta az „Anyám tyúkját." Amikor esküszöl, hogy a fokhagyma és a mézes tea kiűzi belőled a nyavalyát kevesebb, mint egy nap alatt. Amikor gyerekként folyton sárgarépát kellett enned, és arra a kérdésedre, hogy miért, a szüleid azt válaszolták, azért, hogy jobban tudj fütyülni. Amikor el kell magyaráznod, hogy családnév van az első helyen, vagyis az nem a keresztneved. Amikor boldog szülinapot kívánnak és meghúzzák a füled. Amikor tudod, mi a pityerszer és mi a tiszavirágozás. Amikor termálvíz vagy fürdő van a városodban, vagy közel hozzá. Amikor tudod, hogy melyik nemzet adta a legtöbb Nobel-díjast a világnak. Amikor ünnepelsz március 15-én és emlékezel október 23-án. Amikor tudod mi az a tepertős pogácsa. Amikor a Székely Himnuszt és a Himnuszt egyaránt énekeled Csíksomlyótól Bajánsenyéig. Amikor ha esőben állsz, megnősz. Amikor el tudsz beszélgetni idegenekkel a buszon, vagy az orvosra várva intim dolgokról, de felháborodsz, ha az anyagi helyzetedről érdeklődnek. Amikor sörrel nem koccintasz. Amikor tudod, mi a gittegylet, és miért írták Nemecseket csupa kisbetűvel. Amikor nem jó a normál méretű párna: vagy óriásinak, vagy nagyon kicsinek kell lennie. Amikor az Óperenciás tengerről mesélsz – a történelem jut eszedbe. Amikor egy olyan nyelvet beszélsz, amit sehol a világon nem értenek, csak a magyarok. Amikor a Himnuszt csak meghatódva tudod énekelve imádkozni. Amikor nem pazarolod az ételt, a maradékot elteszed másnapra. Amikor a mesék nem úgy végződnek, hogy örökké boldogan élnek, hanem hogy boldogan élnek,míg meg nem halnak, Amikor a nagyid azzal „fenyeget", hogy ne vágj pofákat, mert úgy maradsz. Amikor saját erős paprikát termesztesz az udvaron, vagy az erkélyen kis cserépben, hogy garantáld az erősségét. Amikor értetlen külföldinek ecseteled, hogy ne egyen görögdinnyét augusztus 15-e után, mert lőrinces. Amikor sírva vigadsz. Amikor a „Hazám, Hazám, te mindenem…" dallamaira könny szökik a szemedbe, s amíg együtt énekelsz, a neveken kívül: Erkel, Bánk, Simándy… millió érzés fut át a szíveden, lelkeden...

Tar Károly

kiadásra
(kiadóra és támogatásra)
váró könyvei, nyomdakészen:

SUMMA:

A Boldog utcán innen

Saját lábon

Ezer kilométerekkel - 1

ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH
emlékkönyv

Pánik — regény

Hajnalban vadnyuszik ablakom alatt
regény

Tar Károly TITOKTÁRa
publicisztika

Kedves könyveim könyve
könyvismertetők, esszék, regények színhelyén

Itt és ott — versek, képek

Száraz oázis — négy színjáték

Ami eszembe jut — kisprózai írások

Est — versek

Sundsbussarna
Era nyckel marmure